

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE
FİNANSAL ERİŞİM DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA:
SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ**

FİLİZ EKER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2017

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE
FİNANSAL ERİŞİM DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA:**

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ

FİLİZ EKER

DANIŞMAN

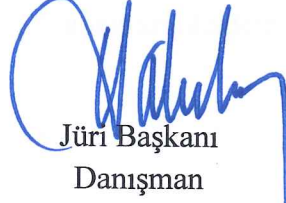
Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

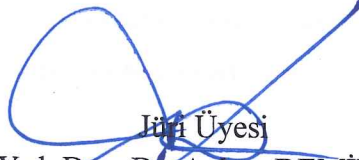
TEMMUZ 2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL VE ONAY SAYFASI

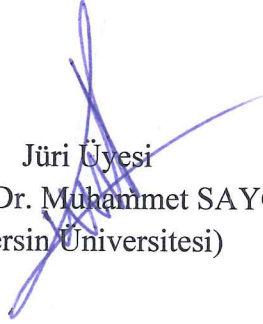
Filiz EKER tarafından hazırlanan "Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Örneği" başlıklı bu çalışma 28/07/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Danışman
Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK

Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Ayhan DEMİRCİ

Jüri Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Muhammet SAYGIN
(Mersin Üniversitesi)

Savunma Sınav Jürisi Tarafından Tezin İmzalı Nüshasının Teslim Tarihi : 21.08.2017

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada;

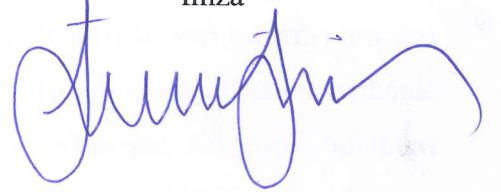
- Sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

...28.../...07.../2017

Adı Soyadı

Filiz EKER

İmza

FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Filiz EKER

**TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

2017

ÖZET

Finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim alanında literatüre katkı sağlaması amacıyla yapılan bu çalışmada Silifke’de faaliyet gösteren ve Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 400 işverenin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örnekleme Silifke Ticaret ve Sanayi Odası’na kayıtlı 400 işveren olup, işverenlere yapılan anket sonucunda elde edilen veriler istatistiksel analizler sonucunda incelenmiştir. Üç bölümden oluşan araştırmanın giriş bölümünde araştırmanın amacı ve önemi belirtilerek literatüre katkısı ele alınmış, birinci bölümde araştırma konusuna ait literatür araştırması yer almakta olup finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim kavramları ve bu alanda yapılan faaliyetler incelenmiş, ikinci bölümde araştırma modeli oluşturularak örneklem, veri toplama araçları ve konusuna ilişkin bulgular ortaya konularak yorumlanmış son olarak üçüncü bölümde ortaya çıkan bulgular yorumlanarak değerlendirmelere yer verilmiştir. Araştırma bulguları sonucunda finansal farkındalık ile finansal okuryazarlık arasında pozitif yönlü istatistiksel anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca işverenlerin demografik özellikleri ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeyleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar ile 31-35 yaş ve 41-45 yaş aralığındaki katılımcılar arasında istatistiksel anlamlı bir fark çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Farkındalık, Finans, Finansal Sistem, Finansal okuryazarlık, Finansal Erişim

**FINANCIAL AWARENESS, FINANCIAL LITERACY AND A STUDY
ON FINANCIAL ACCESS LEVELS: SILIFKE CHAMBER OF
COMMERCE AND INDUSTRY EXAMPLE**
(M. Sc.Thesis)

Filiz EKER

**TOROS UNIVERSITY GRADUATE
SCHOOL OF SOCIAL SCIENCE INSTITUTE
2017**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the financial awareness, financial literacy and financial access levels of 400 employers operating in Silifke and registered in the Chamber of Commerce and Industry in order to contribute literature in the field of financial awareness, financial literacy and financial access.

The sample of the study is 400 employers registered in the Silifke Chamber of Commerce and the data obtained as a result of the survey on the employers are analyzed as a result of statistical analysis. In the first part, a literature survey of the research topic is included and the concepts of financial awareness, financial literacy and financial access and the activities carried out in this area are examined. In the second part, the research model is created and the sample, data The collection tools and the findings related to the topic were analyzed and finally the findings emerged in the third chapter were evaluated and interpreted.

As a result of research findings, it is seen that there is a positive statistically significant relationship between financial awareness and financial literacy. In addition, the demographic characteristics of employers and financial awareness, financial literacy and financial access levels were examined. As a result of the analysis, there was a statistically significant difference between the participants in the age range of 18-25 years and the participants in the age range of 31-35 years and 41-45 years.

Keywords:Financial Awareness, Finance, Financial System, Financial Literacy, Financial Access

TEŞEKKÜR

Bankacılık kariyerimi bırakıp akademik hayatın içine girmek için başladığım yüksek lisans eğitimimde her zaman desteğini esirgemeyen tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK'e, tezin uygulama ve modelinin oluşturulma kısmında tıkanırdım bir noktada yardıma yetişen ve değerli vaktini ayıran kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Muhammet SAYGIN'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince desteğini esirgemeyen değerli eşim M. Ceyhun EKER'e, bugünlere gelmemde emeği büyük olan değerli aileme teşekkür ederim.

Son olarak tez sürecimde müjdesini aldığım varlığıyla beni en zorlandığım anlarda motive ederek eşimle hayatımıza anlam katan doğmasını ipe çektiğimiz değerli kızımız AZRA'ya teşekkür ederim.

TEMMUZ 2017

Filiz EKER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xiv
GİRİŞ.....	1
Araştırma Problemi.....	2
Araştırma Amacı.....	3
Araştırma Önemi ve Literatüre Katkısı.....	3
Araştırma Varsayımları ve Kısıtlarının Belirlenmesi.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI VE BU ALANDA YAPILAN FAALİYETLER İLE İLGİLİ LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI VE BU ALANDA YAPILAN FAALİYETLER İLE İLGİLİ LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1. Araştırma Alanındaki Temel Finansal Kavramla	5
1.2. Finansal Okuryazarlık Kavramı	8
1.3. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri.....	10
1.3.1. Parayı iyi yönetmek.....	11
1.3.2. Finansal sistemi anlamak.....	12
1.3.3. Finansal planlar yapmak.....	14
1.3.4. İyi iletişim kurmak	15

1.4.Finansal Eğitimin Önemi ve Gerekliliği	16
1.5.Finansal Okuryazarlığın Birey ve Aileye Katkıları.....	19
1.6. Finansal Okuryazarlığın Finansal Sistem ve Ekonomiye Katkıları.....	20
1.7.Finansal Okuryazarlık İle İlgili Faaliyetler	22
1.7.1.Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü.....	24
1.7.2.Dünya bankası	26
1.7.3. Avrupa birliği	28
1.7.4.Amerika birleşik devletleri.....	29
1.7.5.İngiltere	31
1.7.6.Türkiye	33
1.7.7. Kanada.....	40
1.7.8.İrlanda.....	41
1.7.9.Avustralya	41
1.7.10.Hollanda	42
1.7.11.Almanya	43
1.8.Finansal Okuryazarlık.....	44
1.8.1.Finansal bilgi	46
1.8.2.Finansal tutum/tavır.....	48
1.8.3.Finansal davranış.....	49
1.9. Finansal Farkındalık.....	51
1.10. Finansal Erişim	53
1.10.1. Tüketicinin finansal yeterlilik düzeyi.....	56
1.10.2. Tüketicinin online işlem tercihi.....	57
1.10.3. Tüketicinin yatırım tercihi.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ

2.FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ

2.1. Araştırmanın Amacı.....	59
2.2. Araştırmanın Önemi ve Literatüre Katkısı.....	60
2.3. Araştırmanın Yöntemi.....	61
2.4. Literatür Araştırması ve Araştırma Modeli.....	62
2.5. Araştırmanın Evren ve Örneklem	62
2.6. Veri Toplama Aracı Olarak Anket.....	64
2.7. İstatistiksel Analizler.....	65
2.7.1.Betimleyici istatistikler.....	65
2.7.2.Hipotez testleri	66
2.7.3. Anova analizi.....	67
2.7.4. Nitel verilerin içerik analizi.....	67
2.7.5.Korelasyon analizi.....	67
2.8. Araştırmanın Bulguları.....	68
2.8.1.Araştırmanın demografik verilerine ilişkin analizler ve bulguları.....	68
2.8.2. İşverenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre çapraz tablo analizleri ve bulguları.....	73
2.8.3. Güvenilirlik analizleri.....	85
2.8.4.Anova analizi sonuçları.....	87
2.8.4.1. Scheffe testi analiz sonucu.....	89
2.8.4.2.T testi analiz sonuçları.....	93
2.8.5.Nitel verilerin içerik analizi ve bulguları.....	95
2.8.5.1.Finansal erişim ölçeğinin nitel veri analizi ve bulguları.....	100

2.8.6. Korelasyon analizi ve bulguları.....	109
---	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	112
3.1. Araştırmanın Sonuçları.....	113
3.2. Araştırmanın Kısıtları ve Öneriler.....	119
KAYNAKÇA.....	120
İNTERNET KAYNAKLARI.....	129
EKLER	131
Ek-1Tezde Kullanılan Anket.....	131
ÖZGEÇMİŞ.....	135
İntihal Programı Rapor Sayfası.....	136

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge.....	Sayfa
Çizelge 1.1.OECD' ye Üye Olan Ülkeler	25
Çizelge 1.2. Tüketici Koruması ve Finansal Okuryazarlık Hakkında WBG Ülke Tanısal İncelemeleri.....	27
Çizelge 1.3.Finansal Okuryazarlık Göstergeleri: Bilgi, Davranış ve Tutum.....	38
Çizelge 2.1.Anket Formunun İçeriği.....	65
Çizelge 2.2. İşverenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	68
Çizelge 2.3. İşverenlerin Yaşa Göre Dağılımı	69
Çizelge 2.4. İşverenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları.....	69
Çizelge 2.5.İşverenlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	70
Çizelge 2.6. İşverenlerin Mesleki Faaliyet Alanlarına İlişkin Dağılım.....	71
Çizelge 2.7. İşverenlerin İşyeri Faaliyet Sürelerinin Dağılımı.....	72
Çizelge 2.8. İşverenlerin İşyerinde İstihdam Ettiği Çalışanların Dağılımı	72
Çizelge 2.9. İşverenlerin Eğitim Durumu İle Yaşları Çapraz Tablo Analizi	73
Çizelge 2.10. İşverenlerin Eğitim Durumu İle Medeni Durumları Çapraz Tablo Analizi.....	74
Çizelge 2.11.İşverenlerin Eğitim Durumu İle Cinsiyet Özellileri Çapraz Tablo Analizi.....	74
Çizelge 2.12.İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Faaliyet Alanı Çapraz Tablo Analizi.....	75
Çizelge 2.13.İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Faaliyet Süresi Çapraz Tablo Analizi.....	76
Çizelge 2.14.İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Çalışan Sayısı Çapraz Tablo Analizi.....	77

(devam) Çizelgelerin Listesi

Çizelge 2.15. Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık Boyutlarının Aritmetik Ortalama Değer Aralığına İlişkin Veriler.....	78
Çizelge 2.16. Finansal Farkındalık Ölçeğine İlişkin Veriler.....	79
Çizelge 2.17. Finansal Okuryazarlık Boyutuna İlişkin Veriler.....	80
Çizelge 2.18. Finansal Erişim Boyutuna İlişkin Veriler.....	83
Çizelge 2.19. Finansal Okuryazarlık, Finansal Farkındalık ve Finansal Erişimin Güvenilirlik Analizleri.....	85
Çizelge 2.20 Finansal Farkındalık ve Finansal Okuryazarlık Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi Analiz Sonuçları.....	86
Çizelge 2.21. İşverenlerin Yaş Özelliklerine Göre Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Fark Durumu..	88
Çizelge 2.22. Scheffe Testi Analiz Sonucu.....	89
Çizelge 2.23. İşverenlerin Eğitim Durumu ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu.....	90
Çizelge 2.24. İşverenlerin İşyeri Faaliyet Süresi ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu.....	91
Çizelge 2.25. İşverenlerin Çalışan Sayısı ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu.....	92
Çizelge 2.26. İşverenlerin Faaliyet Gösterdikleri Sektör ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu.....	92

(devam) Çizelgelerin Listesi

Çizelge 2.27. Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki Farkın Analiz Sonucu..94.

Çizelge 2.28.Finansal Erişim Ölçeğindeki 1 Numaralı Sorunun Frekans

Analiz Sonucu.....95

Çizelge 2.29.Finansal Erişim Ölçeğindeki 2 Numaralı Sorunun Frekans

Analiz Sonucu.....96

Çizelge 2.30. Finansal Erişim Ölçeğindeki 3 Numaralı Sorunun Frekans

Analiz Sonucu.....98

Çizelge 2.31. Finansal Erişim Ölçeğindeki 4 Numaralı Sorunun Frekans

Analiz Sonucu.....99

Çizelge 2.32. ''1. Finansal ürün kullanımınız açısından finansal işlemlerinizi

hangi kanaldan yaptığınızı kısaca yazar mısınız?'' Anket Sorusunun

İçerik Analiz Sonucu.....103

Çizelge 2.33.''2.Finansal yatırımlarınızı göz önüne alırsanız hangi

ürünlere mevduatınızı(paranızı) yatırırınız kısaca yazar mısınız?''

Anket Sorusunun İçerik Analiz Sonucu.....106

Çizelge 2.34.''3. Finansal bir yatırım yapmadan önce ilk olarak ne yaparsınız

kısaca yazar mısınız? '' Anket Sorusunun İçerik Analiz Sonucu.....108

Çizelge 2.35. Korelasyon Analizi Sonuçları.....110

Çizelge 2.36.Hipotez Testlerinin Kabul /Ret Sonuçları111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1: Finansal Sistem Aracılığı ile Fon Akımı.....	13
Şekil 2. Bilinçli Yatırımcı Web Sitesi.....	35
Şekil 3. Finansal Tabana Yayılım Tablosu.....	46

SİMGELER ve KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BİST	Borsa İstanbul
EU	Avrupa Birliği
FLEC	Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu
FSA	Finansal Hizmetler Otoritesi
IDA	Uluslararası Kalkınma Birliği
ISMEK	İstanbul Mesleki Eğitim Kursları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TEB	Türkiye Ekonomi Bankası
TDK	Türk Dil Kurumu
WB	Dünya Bankası
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
İSO	İstanbul Sanayi Odası
INFE	Finansal Eğitim Uluslararası Ağı
IGFE	Finansal Eğitim İçin Uluslararası Ana Geçit
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
EDFE	Finansal Eğitim Avrupa Veri Tabanı
FLEC	Finansal Okuryazarlık Ve Eğitim Komisyonu

Simgeler**Açıklama** X^{-}

Aritmetik Ortalama

 Σ

Standart Sapma

I

Faiz Oranı

N

Vade

FV1

Sermayenin Dönem Sonu Değeri

PV0

Belirli Bir Vadede Yatırılan Para

GİRİŞ

Dünyadaki ekonomik konjonktürün sürekli bir değişim içinde olması ülkeleri ve ülke bireylerini finansal sisteme dâhil ederek, finansal okuryazarlığı gündeme getirmiştir. Günümüz ekonomik yapısı tüketiciye cazip fırsatlar sunarak pazarlama döngüsünde harcanabilir gelirden pay almayı amaçlayan sistemler kurmaktadır.

Tüketici bu sistemlere finansal araçlar vasıtasıyla dâhil olmaktadır. Tüketici kredileri, kredi kartları, mortgage- remortgage kredileri, döviz işlemleri, borsa alım satım işlemleri, sigorta- bireysel emeklilik işlemleri bu alanda yapılan başlıca hizmetler olup bu hizmetlerde karşılaşılan bilgi eksikliklerinin giderilmesi önemli hale gelmektedir. Tüketicilerin hangi ürünün kendilerine uygun olup fayda sağlayacağı hangilerine ne kadar bütçe ayıracıklarının bilincinde olmaları finansal okuryazarlık düzeyleriyle doğru orantılı olduğu görülmektedir.

Finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi bireylere finansal araçların kullanımı sürecinde farkındalık kazandırmakta, sistemin sağlıklı işlemlerini sağlamaktadır. Günümüzde çoğu ülke bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin artması için program ve eğitimler düzenlemektedir. Finansal eğitim ve programların amacı bireylerin finansal sistemi yakından tanınması, farkındalık kazanması ve gelirini bilinçli olarak planlayıp tasarruf etmesini sağlamaktır.

Sürekli gelişen ve karmaşıklaşan finansal sistem, örgütleri ve kişileri yaşamları boyunca yapacakları yatırım ve birikim tercihlerinde finansal farkındalığa sahip, bilgili ve donanımlı olmaya zorunlu kılmaktadır. Tüketiciler açısından son dönemde finansal sistemde meydana gelen değişimler göz önüne alındığında finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık ile birlikte finansal erişim kavramının da önemi arttırmıştır.

Üniversite eğitiminden sonra iş hayatına atılan bireylerin temel finans konularında yeterli bilgiye sahip olmaları, mesleki başarılarını ve yatırım kararlarını olumlu yönde etkilemektedir. Yine ülkelerin bilinçli finansal kararlar alan yatırımcılar sayesinde gelişip büyümesi ülkelere rekabet gücü kazandırmaktadır. Bu nedenle finansal okuryazarlık ülke ekonomisinden toplumları ve toplumu oluşturan bireyleri yakından ilgilendirmektedir. Uzun dönemli etkileri göz önüne alındığında finansal okuryazarlık her geçen gün önemi artan bir alan haline gelmektedir.

Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Araştırmanın bu bölümünde Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeyleri ile ilgili araştırmanın ortaya koyduğu problemleri, amaçları ve bu amaçlara bağlı olarak oluşturulan hipotezler, ana hatlarıyla verilen araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama araçlarıyla birlikte çalışmanın literatüre katkısı, varsayım ve kısıtları yer almaktadır.

Araştırmanın Problemi

Araştırma probleminin konusu olan finansal okuryazarlık hakkında günümüzde hala ortak bir tanım yapılamadığı görülmektedir. Ülkelerin son dönemlerde politikalar geliştirdiği, pek çok ülke tarafından önemli hale gelen bu konu hakkında en genel tanımlardan birini OECD yapmaktadır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) tanımına göre finansal okuryazarlık, iktisadi hayata katılımın sağlanması ve birey ile toplumun finansal refahının iyileştirilmesi amacıyla, çeşitli finansal durumlarda etkili kararlar verebilmek için finansal kavramların bilgi ve anlayışı ile bu bilgi ve kavrayışı uygulama becerisi, motivasyonu ve güvenidir. [1]

OECD'nin tanımında görüldüğü üzere finansal okuryazarlık öncelikle bireyin bu alanda farkındalığını arttırmakla başlayıp finansal sistemin arz tarafında üreticiyi, talep tarafında tüketiciyi ve bu sistemi birbirine bağlayan araçların refahının iyileştirerek iktisadi hayata sağlıklı bir katılımı hedef almaktadır.

Finansal okuryazarlık konusunda bireylerin farkındalığını arttırmak amacıyla yapılan başlıca çalışmalardan biri finansal eğitim programlarıyla bireylere finansal bilginin aktarılmasıdır. Bu bilgi sayesinde bireyler finansal sistemde ihtiyaçlarına en uygun finansal kararları alabilmekte ve bu sayede sistemin de kendi içinde gelişmesine katkı sağlamaktadırlar.

Günümüzde teknolojinin hayata kattığı en önemli konulardan biri içine dâhil ettiği her sektörü hızla geliştirmesi ve özellikle finansal sistem gibi alanları daha karmaşık hale getirmesi gösterilebilir. Özellikle finansal sistemdeki bu karmaşıklık hem toplum hem de hane halkına yanlış kararlar sonucunda maddi zararlar verebilmektedir.

Bu durumun önüne geçebilmek için bireylerin finansal okuryazarlık bilincine erken yaşta erişmeleri amacıyla birçok ülkede çeşitli eğitim programları oluşturularak üniversite çağına gelinceye kadar ve devamında çalıştığı kurumda benzer eğitimler ve programlarla bu süreç işletilmektedir.

Ülkemizde son yıllarda finansal okuryazarlık alanında benzer çalışmaların yapıldığını; özellikle ülke yönetiminin hane halkı tasarruf oranlarının artırılması ve katılımcıyı teşvik amacıyla çoğu ülkede olmayan BES(Bireysel Emeklilik Sistemi)'de devlet katkısını gündeme getirdiği görülmektedir. Bütün bu çalışmalara ek olarak genç bir demografik yapıya sahip olan ülkemizin özellikle lise ve üniversite çağındaki gençlerine yönelik çalışmalar daha önemli hale gelmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırma problemi;

-Ülkemizde ticaretin en önemli aktörlerinden biri olan işverenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeyleri nedir? sorusunu merkezine alan bir çalışma alanı belirlemiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı Mersin İli Silifke İlçesinde faaliyet gösteren Silifke Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı işverenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeylerini belirlemek ve bu alanda yapılmış literatürdeki bilgi birikimine katkıda bulunmaktadır.

Çalışmanın bu amacının yanı sıra, işverenlerin finansal farkındalık, finansal erişim özellikleriyle demografik özellikleri arasındaki anlamlı fark olup olmadığının incelenmesi de araştırmanın amaçları arasındadır.

Araştırmanın Önemi ve Literatüre Katkısı

Çalışma literatürdeki bilgi birikimine katkısının yanı sıra, mevcut çalışmalardan farklı olarak;

- Literatürdeki benzer çalışmalarda görülen finansal bilgi-tutum ve davranış sorularına bağlı olarak yapılan finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesinin aksine kavramların bireylerde oluşturduğu farkındalık düzeyleri ile ilgilenmekte olup, Silifke Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeylerinin ölçülmesi hedeflenmiştir.

- Literatür araştırıldığında bu alanda yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüş ve bu yönüyle çalışma özgün bir kimlik kazanmakta ve literatüre katkı yapması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Yapılan çalışmada;

- Araştırmanın amacı kapsamında yapılan anket çalışmasıyla sadece Silifke İlçe sınırlarında faaliyet gösteren Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.
- Yapılan anket çalışmasında Ticaret Odası üyelerinin anket sorularına dürüstlikle yanıt verdikleri varsayılmaktadır,
- Anketin yapıldığı gün anketi çeşitli sebeplerle yanıtlayamayan Ticaret Odası üyelerinin ankete yanıt veremedikleri ek bir araştırmaya gerek duyulmadan kabul edilmiş, araştırmanın sınırları çalışmanın yapıldığı Mersin İli Silifke İlçesi'ne bağlı Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Üyeleri olarak belirlenmiştir. Yapılan anket sonuçları yine Silifke Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı üyelere genellenebilir.
- Araştırma kapsamına sadece anket çalışmasının yapıldığı Silifke Ticaret ve Sanayi Odası girmektedir.
- Araştırmanın fenomenolojik araştırma deseni (olgu bilim) ile nitel analiz sonuçlarının yorumlanması amacıyla katılımcılara yöneltilen finansal erişim ölçeğinin üç adet açık uçlu sorusunda katılımcılara kelime sınırlaması getirilmemiş olmasından dolayı tek kelimelik cevaplar alınabilmektedir. Katılımcıların finansal konulardaki çekingen tavırları sebebiyle tek kelimelik cevaplar alındığından ortaya çıkan analiz sonuçları fenomenolojik araştırma deseni (olgu bilim) için yeterli ağ haritasının çıkartılması engellenmiş olup sadece kelimelerin kullanım sıklığı yorumlanabilmektedir. Bu da fenomenolojik (olgu bilim) analizi için yeterli olmamış ve çalışmaya söylem analizi ile devam edilebilmiştir. Bu sonuç nitel analiz bölümünde araştırmanın kısıtlarından biri olarak gösterilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI VE BU ALANDA YAPILAN FAALİYETLER İLE İLGİLİ LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu bölümde finansal okuryazarlık ile ilgili literatürde yer alan tanımlardan, finansal okuryazarlığın özellikleri ve finansal okuryazarlıkta eğitimin işlevi ile birlikte bireye aileye ve ekonomiye katkılarından bahsedilecektir.

Bunlara ek olarak finansal okuryazarlık düzeyinin geliştirilmesi amacıyla ülkelere finansal davranış, finansal bilgi, finansal farkındalık, finansal erişim, finansal eğitim gibi konulardaki faaliyetlerine de yine bu bölümde yer verilecektir.

1.FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMLARI VE BU ALANDA YAPILAN FAALİYETLER İLE İLGİLİ LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1. Araştırma Alanındaki Temel Finansal Kavramlar

Finansal Okuryazarlık: Bireylerin finansal sistemde karar almalarını sağlayan bilgileri edinebilme bu bilgiyi analiz edip davranışlarına yansıtabilme yeteneğidir.

- Faiz Kavramı: Faiz kavramı en sade anlamıyla mali fonların (paranın) maliyeti olarak söyleyebiliriz. Birçok faiz çeşidi olmakla birlikte bu çalışmada en çok bilinen basit faiz, bileşik faiz ve temerrüt faizi kavramlarına yer verilecektir.

Basit faiz: Belirlenen vade sonunda ve belirlenen faiz üzerinden ilgili dönemin sonunda hesaplanan faizdir. Basit faizin formülü;

$$I = PV0 * i * n$$

Burada; I = faiz tutarını, PV0 = belirli bir vadede yatırılan paranın tutarını, i=uygulanan faiz oranını, n = vadeyi ifade etmektedir.

Bileşik faiz: Dönem sonunda elde edilen faizin anaparaya eklenerek yeniden faizinin hesaplanmasına bileşik faiz denmektedir, genel tanımı faizin faizinin alınması olarak bilinmektedir. Bankalar ve finans kurumlarınca çok kullanılan bu yöntem genellikle yatırımcıların mevduatlarında ve kredi hesaplamalarında kullanılmaktadır. Bileşik faiz aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir;

$$FV1 = PV0 (1+i)^n$$

Burada; FV1= sermayenin dönem sonu değerini, PV0 = belirli bir vadede yatırılan paranın tutarını, i=uygulanan faiz oranını, n = vadeyi ifade etmektedir.

Temerrüt faizi: herhangi bir sözleşmede zamanında ödemesi yapılmayan tutar için işleyen faizdir.

- Vadeli Mevduat Hesabı: Tüketici ile banka arasında vadesi belirlenmiş süre ve faiz oranı çerçevesinde belirli bir paranın vade süresinde hesapta tutulmasıdır. Burada mevduat sahibi mevduat için faizin işlediği gün olan valör tarihinden itibaren belirlenen vade sonunda faiz almayı hak etmeyi hak etmektedir. Günümüz bankacılık sisteminde çeşitli vadeli hesap ürünleri mevcut olup vade gününe kadar bozulmayan mevduat, piyasadaki faiz değişimlerinden etkilenmemektedir.
- Kredi Kartı Son Ödeme Tarihi: Finansal tüketici ile banka arasında belirlenen fatura kesim tarihinin son günüdür. Belirlenen son ödeme tarihinde herhangi bir ödeme yapılmazsa gecikme nedeniyle yasal faizler işlemeye başlar.(örneğin; temerrüt faizi)
- Hesap Bildirim Cetveli: Tüketicie belirlenen ayda yapmış olduğu harcamaları gösteren fiziki olarak posta yoluyla ya da elektronik posta yoluyla ulaştırılan cetveldir.
- E.F.T: İlk olarak 01 Nisan 1992 yılında Merkez Bankasında sisteme girmiş olan ‘Elektronik Fon Transferi’ yani EFT bireylerin ve kurumların ödeme işlemlerinin iki farklı banka arasında TL cinsinden yapılarak ödeme işleminin gerçekleştirilmesidir.
- Yatırım Fonu: Kanun hükümleri uyarınca tasarruf sahiplerinden katılma payı karşılığında para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, inanlı mülkiyet esaslarına göre Yatırım Fonu Tebliği’nde belirtilen, ulusal ve uluslar arası

- borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlerin oluşturduğu portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır. [2]
- *Yatırım Ortaklığı*:Ulusal ve uluslararası piyasalarda veya organize olmayan piyasalarda işlem gören altın gibi kıymetli madenler ile sermaye piyasası araçlarını işletmek maksadıyla kayıtlı sermaye esasına göre kurulmuş anonim ortaklık şeklindeki sermaye piyasası kurumlarıdır. [3]
 - *Hisse Senedi*: Sermaye şirketlerinin Sermaye Piyasası Kurulu'nun izni ile çıkarttıkları, ortaklarına paylarını ve ortaklıklarını belgelemek amacıyla ortaklarına verdikleri kıymetli evraklara denir. [4]
 - *Hisse Senedi Baz Fiyatı*: Bir seans süresince ilgili hisse senedinin göreceği en üst ve en alt fiyat limitlerinin belirlenmesinde esas teşkil eden fiyattır. Baz fiyat hisse senedinin bir önceki işlem gördüğü seansta kayda alınan en yakın fiyat adımına yuvarlanması yoluyla bulunmaktadır.
 - *Takasbank*:BİST bünyesinde mevcut piyasalarda gerçekleşen; pay, borçlanma araçları, yurt dışı sermaye piyasası araçları, türev araçlar ve kıymetli madenler ile ilgili işlemlerin nakit ve menkul kıymet takasını sonuçlandırmak üzere yetkilendirilmiş merkezi takas kuruluşudur. (<https://www.tbb.org.tr/> Erişim: 01.10.2016)
 - *Merkezi Kayıt Kuruluşu*:Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağlı hakları, elektronik ortamda, üyeler ve hak sahipleri itibariyle kayden izlemek, merkezi saklamasını yapmak ve Kurul tarafından sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş bulunan özel hukuk tüzel kişiliği haiz Anonim Şirket olarak tanımlanmaktadır [5]
 - *Bireysel Emeklilik Sistemi*: Bireylerin emeklilik dönemlerinde ek gelir elde etmelerini amaçlayan gönüllü katılım esasına dayalı olan, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu ve Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından gözetim ve denetim altında tutulan ve özel emeklilik şirketlerince faaliyetlerin yürütüldüğü kamu sosyal güvenlik sistemlerini tamamlayıcı bir emeklilik sistemidir. [6]
 - *Zorunlu Deprem Sigortası*: Meskenlere yönelik oluşturulan bir sigorta türü olup, bu sigortanın teminatı *Doğal Afet Sigortaları Kurumu* tarafından sunulur. Ülkemizde özellikle 17 Ağustos 1999 Marmara depreminde bu sigortanın önemi ve gerekliliği artmıştır. [7]

- *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu*: Tasarruf sahiplerinin haklarını her türlü yolsuzluk ve usulsüzlükten korumak, BDDK tarafından kendisine devredilen bankaların yeniden yapılandırılmasını sağlamak amacıyla kurulmuş kamu tüzel kişisidir. [7]

1.2. Finansal Okuryazarlık Kavramı

Finansal okuryazarlık kavramı mevcut finansal düzende oldukça yeni bir kavram olmakla birlikte geçtiğimiz 15 yılda özellikle 2000’li yılların başından itibaren dünya ekonomik dengelerindeki değişimler hem ülkeleri hem de bireyleri finansal sistemde kalabilmek için daha güçlü olmaya yönlendirmektedir. Bununla birlikte halen finansal okuryazarlık konusunda konunun uzmanlarınca yapılan birkaç farklı tanım olmasına rağmen, üzerinde fikir birliğine varılmış ortak tanım bulunmamaktadır.

Finansal okuryazarlık ile ilgili ülkelerin yapmış oldukları tanımların benzer terimlerden oluşturulduğu ve yapılan tanımların anlamca birbirine çok yakın olduğunu söylemek mümkündür.

Öncelikle terim olarak inceleyecek olursak Amerika Birleşik Devletlerinde finansal okuryazarlık (financial literacy) , finansal farkındalık (financial awareness) ve finansal eğitim (financial education) terimleri kullanılırken, Kanada ve İngiltere ‘de bu terim finansal yeterlilik (financial capability) olarak kabul görmüştür (Gökmen, 2012: 17).

Okuryazarlık kelimesi TDK(Türk Dil Kurumu)’nın tanımında; okuması yazması olan eğitim görmüş kimse olarak belirtilmiştir. Buradaki tanımdan hareketle okuryazarlık kavramını aldığı eğitim sonrasında belli bir konu hakkında bilgi sahibi olan kişi olarak belirtmek doğru olacaktır.

Fakat finansal okuryazarlıkta bu tanım bize yeterli olmamaktadır. Finansal okuryazarlık finans alanında yeterli bilgiye sahip kişi olarak akla ilk gelen tanım olsa da bu bilgiyi tutum ve davranışına yansıttığı müddetçe finansal okuryazarlıktan söz edilebilmektedir. Burada söz konusu bilgi ileri düzeyde bir bilgi olmamakla birlikte bireyin yaşamında ihtiyacı olacak temel bilgiler olarak anlaşılmalıdır.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) tanımına göre finansal okuryazarlık, iktisadi hayata katılımın sağlanması ve birey ile toplumun finansal refahının iyileştirilmesi amacıyla, çeşitli finansal durumlarda etkili kararlar verebilmek için finansal

kavramların bilgi ve anlayışı ile bu bilgi ve kavrayışı uygulama becerisi, motivasyonu ve güvenidir . [1]

OECD'nin yapmış olduğu bu tanımla finansal okuryazarlığın sadece birey ve finansal sistem arasındaki ilişki olmaktan çok daha geniş bir alanda toplumsal refahın iyileştirilmesi amacıyla toplumsal düzeyde sosyo politik bir öneminin olduğunu söylemek mümkündür.

Finansal okuryazarlığın birey bazında etkisinden çok toplumsal ve hatta ülke ekonomisine yapmış olduğu etkiyi 2007 yılında başlayıp 2008 yılında ABD nin 158 yıllık yatırım bankası Lehman Brothers'ın batmasıyla devam eden mortgage krizinde görmek mümkündür. Kısaca bu krizi Mesut Ayvalı 29 Ocak 2014 tarihli yazısında şöyle özetlemektedir:

“ Kriz neden patlak verdi?”

ABD bankalarının kar iştahı o kadar artmıştı ki krediler, kredi derecelendirme sürecinde riskleri ölçmeden umarsızca verildi. Verilen kredilerin büyük bir kısmı konut kredisi olarak verildiği için kredi kullananlar kredileri ödemesi bile sürekli artış gösteren konut fiyatları vardı.

Ve en kötü ihtimal bankalar bu evleri satıp belki kar bile ederek konuyu kapatırlardı. Bununla birlikte artan bu kredi patlamasının sonucu olarak bankalar kaynak bulmakta güçlük çekiyordu.

Bunun da bir çözümü vardı elbette. Bankanın ipotek ettiği bu evleri, varlık teminatlı menkul kıymetleştirerek piyasada dolandıracak, kendilerine vadesi çok da uzun olmasa bile kaynak yaratmış olacaktı.

Fakat düşünmedikleri bir şey vardı: Konut fiyatları ya düşerse? Nitekim kredi alanlar kredilerin büyük bir kısmı ödenemeyince bankalar konutlara el koymuş, ama 3 birim kredi verdikleri evin değeri 1 birime düşmüştü. Bankacılık sektörü bunlardan etkilenmiş, sigortacılık sektörü de bu çıkarılan varlık teminatlı menkul kıymetleri sigortaladıkları için çok ciddi zararlar vermişti...”

Diğer bir tanımda finansal okuryazarlık; basit ekonomik ve finansal konseptler konusunda bilgi sahibi olarak bu türden bilgilerin ve aynı zamanda finansal kaynakların etkin bir şekilde kullanımı becerileridir.(Karabacak, 2013: 46)

Temizel'in yapmış olduğu tanımda finansal okuryazarlık; temel finansal okuryazarlık ve gelişmiş finansal okuryazarlık olarak ikiye ayrılmaktadır. Faiz oranları hakkında yorum yapabilme, enflasyonun etkilerini algılayabilme, risk kavramını ve çeşitliliğini algılayabilme temel finansal okuryazarlık içinde değerlendirilirken, hisse senedi piyasası, fonlar, bono fiyatları, faiz oranları ile ilgili hesaplamalar gelişmiş finansal okuryazarlık kapsamında değerlendirilmektedir.(Temizel,2010:5)

Finansal okuryazarlık kavramı hakkında yapılan tanımlardan yola çıkacak olursak; bireylerin iktisadi kaynakları etkin ve verimli kullanılması yoluyla finansal sistemde aktif bir rol alması, bu sayede hem sistemin sağlıklı işleyişine hem de bireysel kararlarını güvenle verebildiği bir sürecin tasarımına katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür. Günümüz finansal sistem içerisinde her kararın olumlu ya da olumsuz sonuçlar getirdiğini göz önüne alırsak; finansal okuryazarlığı bireyin finansal anlamda doğru kararlar verebilmesi, aldığı kararların maliyetinden korunmak için yeterli bilgi, tutum ve davranışların bütünü olarak görebiliriz.

1.3.Finansal Okuryazarlığın Özellikleri

Bireylerin finansal okuryazarlık alanında etkin olmalarında finansal eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Mevcut eğitim sisteminde finans, bütçe, tasarruf, yatırım gibi konular öncelikle üniversitelerin ilgili bölümlerinde ders olarak verilip devamında bireyin iş alanına bağlı olarak çalıştığı kurumlar aracılığıyla bu eğitimlerin verildiğini bilmekteyiz.

Çeşitli kurumlarca ve devlet kanalıyla verilen bu eğitimler doğrultusunda birey temel finansal bilgi ve becerileri kazanmaktadır. Bireylerden bu bilgi ve becerileri davranışa dönerek zamanla finansal sistemde ve iş yaşamlarında daha sağlıklı kararlar almaları beklenmektedir.

Örneğin; finansal okuryazarlığı olan bir kimseden öncelikli olarak beklenen hazine bonosunun nasıl değerlendirildiği bilmesi değil, bu finansal aracın devletin kısa vadeli borçlarına fon sağlamak için satılan senetler olduğunu ve süresinin 1 yıl ile sınırlı olduğunu bilmesidir. Bireylerin temel düzeyde sahip oldukları finansal bilgi ve beceriler finansal okuryazarlığın bireye katkılarından bazılarıdır.

Hilgert ve Hogarth (2002)' e göre finansal okuryazarlığa sahip bireylerin bazı ortak özellikleri vardır;

- *‘‘Bilgilidir, eğitilidir, para ve varlık yönetimi konularında, bankacılık, yatırım, kredi, sigorta ve vergi konularında bilgiye sahiptir.*
- *Para ve varlık yönetiminin temel kavramlarını anlar,*
- *Bilgisini ve kavrayışını kullanarak plan yapar ve finansal kararlarını uygular.’’(Hilgert ve Hogarth, 2002:1-7)*

Bu özelliklerden hareketle finansal okuryazarlığa sahip bireylerin parasını iyi yöneten, finansal sistemin işleyişi hakkında bilgi sahibi olup planlarını sistemin özellikleri doğrultusunda yapabilen, finansal kararlarını alırken finansal araçlarla ve toplumda diğer tüketicilerle iyi iletişim kurabilen özellikte bireyler olduklarını söylemek mümkündür. Bu özellikleri aşağıdaki başlıklarda kısaca açıklamak mümkündür:

1.3.1. Parayı iyi yönetmek

Paranın yönetimi kolay bir süreç olmamakla birlikte bu süreçte tüketici açısından en önemli sorun; mevcut paranın ne kadarının ihtiyaçlara yönlendirilip ne kadarı ile tasarruf edilmesi gerektiğidir?

Para yönetimi hususunda Turgut şunları söylemektedir;Birey ya da aile, gelirinin hepsini ya da daha fazlasını harcamamalı, bir kısmını mutlaka tasarruf etmeye çalışmalıdır. Tasarruf iki şekilde yapılabilir. Önce harcamaları yapmak ve geriye bir şey kalırsa onu harcamamak birinci yoldur. Diğer yol ise, önce tasarruf ederek geriye kalan miktarı harcamalarda kullanmaktır. Doğru olan yok ikincisidir. Birinci yolda tasarruf edebilmek şüphelidir, çünkü harcamalardan sonra geriye bir şey kalmama ihtimali yüksektir. Önce tasarruf etmek, bir kimsenin gelirinden ilk ödemeyi kendine yapması anlamına gelir. (Turgut, 2006:106)

Bilindiği üzere işletmelerde atıl duran paranın herhangi bir yatırım kanalında kullanılmamasından dolayı işletmeye bir maliyeti vardır. Bireysel olarak tüketicinin yastık altında duran parası veya bankada mevduat hesabında duran paranın da tüketiciye bir maliyeti söz konusudur.

İktisatta fırsat maliyeti olarak tanımlanan bu durum tüketicinin elinde bulunan paranın kazancından vazgeçmesi ve nakitte bırakması durumudur. Para yönetimi ile ilgili diğer bir husus bireyin ödemelerini zamanında yapması ve aşırı borçlanmaya gitmemesidir.

Gerek banka kanalıyla alınan kredinin zamanında ödenmemesi (tüketici kredisi, kredi kartı borcu vb.) gerekse bunların dışındaki sabit giderlerimizden elektrik, su, telefon, doğal gaz gibi ödemelerin zamanında yapılmaması gecikme faizine sebep olmakla birlikte finansal kanalda sicilin bozulmasına kadar giden olumsuz bir süreci de beraberinde getirecektir. Her bireyin ya da ailenin gelir ve gider dengesini koruması, yanlış kararların getirdiği ekstra maliyetlerden etkilememesi için; para yönetimi, borçlanma, tasarruf, yatırım gibi konularda yeterliliğe sahip olması gereklidir.

1.3.2. Finansal sistemi anlamak

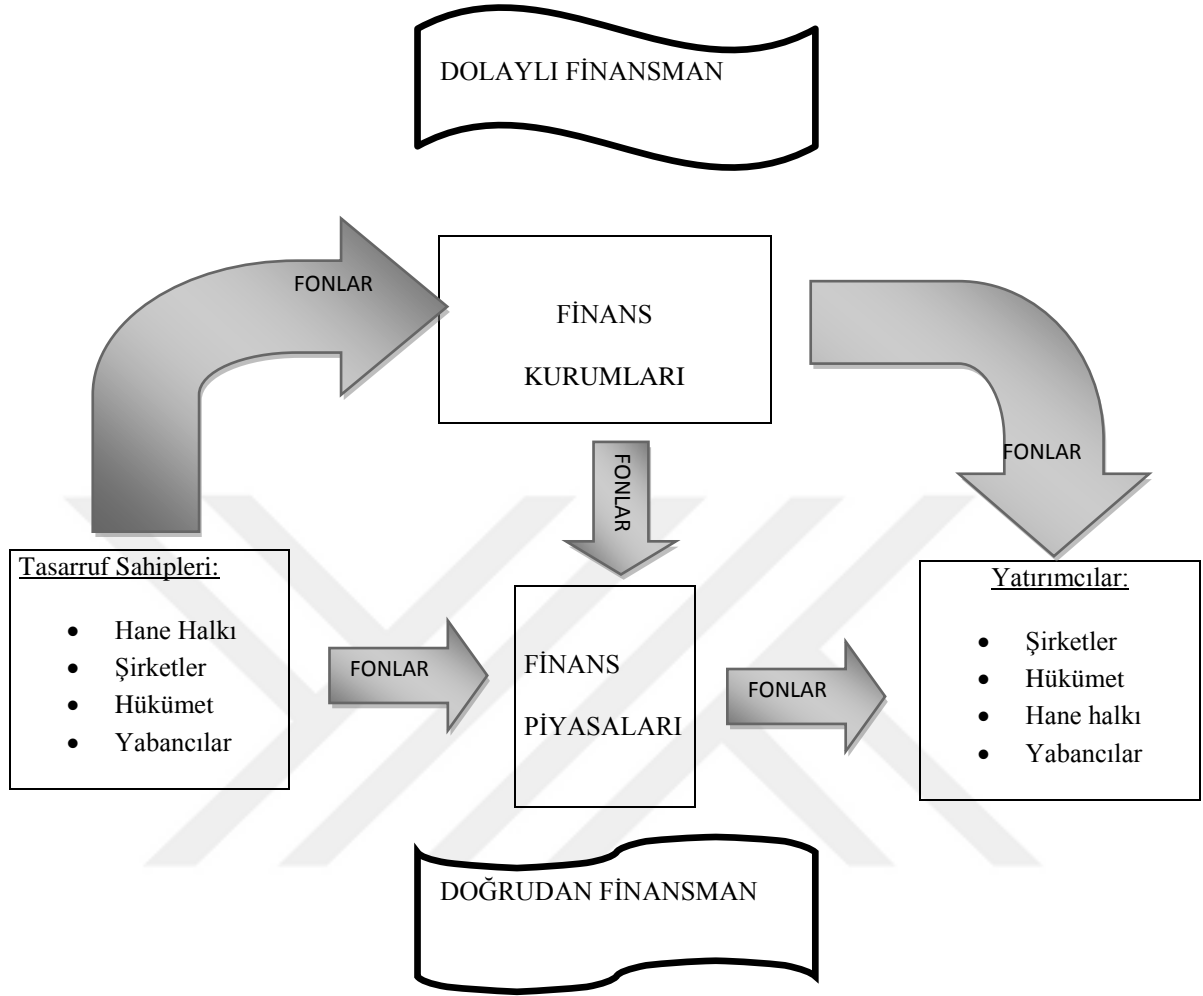
Finansal sistem denildiğinde, parasal sistem, anlaşmalar, kurumlar ve ekonomik ilişkilerin bütünü anlaşılmaktadır. Bu ilişkiler arasındaki sıkı bağlar ve etkin işbirliği “*sistemin istikrarına ve uyumuna*” hizmet eder (Özince, 2008).

Parasız (2011), finansal sistemin bir bütün olarak birçok aracın, kurumun ve piyasanın birlikteliğiyle oluştuğunu belirtmiş olup finansal kurumların; bankalar, sigorta şirketleri, bankerler, tefeciler ve borsalar gibi çeşitli kurumları kapsadığını; finansal araçlar ise, bozuk para, banknot, tahvil ve hisse senetleri gibi bilinen araçların yanı sıra swap gibi daha bütünsel araçlarında bulunduğu geniş bir alanı içine aldığını belirtmiştir. (Parasız, 2001:654)

Tuncer (1985), finansal sistemin yapısı ve özelliklerinin ülkeden ülkeye değiştiğini belirtmiş ve sistemin temel belirleyicileri şöyle ifade etmiştir:

- Sisteme fon sağlayanlar (tasarruf sahipleri)
- Sistemden fon talep edenler (yatırım projesi sahipleri)
- Aracılık eden finansal kurumlar
- Fon transferinde kullanılan finansal araçlar
- Hukuki ve idari kurallar, (Tuncer, 1985:3-4).

Şekil 1: Finansal Sistem Aracılığı ile Fon Akımı

Kaynak: [8]

Fonların akışını iki şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1. Fonların Doğrudan Transferi: Fon arz edenlerle fon talep edenler karşılıklı birbirini bulup, araya herhangi bir finansal aracı kuruluş girmeden fonların transfer edilmesi şeklini tanımlar.

2. Fonların Dolaylı Transferi: Fonların herhangi bir finansal aracı kuruluş yardımı ile fon arz edenlerle fon talep edenler arasındaki transferini açıklamaktadır. Fonların dolaylı transferinde, özelliği itibarıyla yatırım bankalarının ve aracı kurumların aracılığını diğer finansal aracı kuruluşlardan ayırmak mümkündür. [9]

Finansal araçlardan en önde gelen kurumlar ticari bankalar olup, topladıkları mevduatları krediye dönüştürmek suretiyle finansal sistemin dolaylı finansman kısmını oluştururlar. Banklar kredi dışında sigorta aracılık hizmetleri, faktörink, leasing vb. işlemler de yapabilmektedir.

Finansal piyasalarda işlem yapılan ürünler vade ve yapısına göre ikiye ayrılır; vadesi bir yıldan kısa olan fonların işlem gördüğü piyasalara "para piyasası" vadesi bir yıldan uzun finansal varlıkların işlem gördüğü piyasalara "sermaye piyasası" denilmektedir.

Finansal piyasalarda bu işlemin yapılışına göre spot ve vadeli işlemler piyasası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Spot piyasalarda ödeme ve teslimatta süre 2 iş günü ile sınırlandırılırken, vadeli işlemler piyasasında bu süre ileri tarihte yapılabilmektedir. Bu piyasalar 13 adet ana pazardan oluşmaktadır. [10]

Gökmen(2012), finansal piyasalardan döviz piyasasını şöyle ifade etmektedir: "Bu piyasada para biriminin diğer para birimleriyle değiştirilir. Değiştirme oranına "döviz kuru" adı verilir ve eğer serbestse, bu oran sürekli dalgalanır. Finansal sistemin diğer önemli bir bileşeni olan finansal araçlar çok sayıda olmakla birlikte bunları temel olarak dört gruba ayırabiliriz:

- Ortaklık hakkı veren finansal araçlar(en bilineni hisse senedi),
- Alacak hakkı veren finansal araçlar(tahvil vb.),
- Riskten korunmaya yarayan finansal araçlar(örn: döviz opsy.),
- Diğer finansal araçlar "(Gökmen, 2012: 27)

Genel olarak mali piyasaları bu şekilde ifade edebiliriz. Bireylerin finansal okuryazarlık kazanmaları için bu işlemleri yapmasalar bile finansal piyasalarda nasıl gruplandığı ve hangi şartlarda işlem gördüğü ile ilgili temel bilgilere sahip olmaları önemlidir.

1.3.3. Finansal planlar yapmak

Finansal okuryazarda olması gereken diğer bir özellik finansal planlamalar yapabilmesidir. Plan kavramının iktisadi tanımı Türk Dil Kurumunda şöyle yapılmaktadır: "İktisadi karar birimlerinin belli bir dönemde belirledikleri hedeflere ulaşmak için izleyecekleri yol haritası." [11]

Madura (2004) finansal plan yapmanın içeriğini şöyle ifade etmektedir; Finansal plan yapmak geleceği düşünmek anlamına gelir. Bu plan, hem kısa hem de orta ve uzun dönemler için yapılabilir. Planlar tıpkı bir harita gibi kişiye yol gösterici olur. Ancak planların sadece kalmayarak uygulamaya geçirilmesi son derece önemlidir. Finansal bir planın bileşenleri aşağıda görülmektedir:

- Bütçeleme ve vergi planlaması,
- Likidite yönetimi,
- Büyük tutarlı satın olmalar(ev, araba gibi),
- Gelirin ve varlıkların korunması,
- Yatırım,
- Emeklilik ve miras planlaması (Madura, 2004:3)

Dolayısıyla finansal plan kısa, orta ve uzun vadede olmakla birlikte bütçeleme, kredi alma(ev, araba, ihtiyaç vb.), emeklilik, nakit yönetimi, yatırım gibi konularda olmaktadır. Finansal planlama yaparken bireyin finansal sistem ile ilgili bazı kavramları bilmesi ve uzun vadede etkilerini hesap edebiliyor olması beklenmektedir. Bu kavramlardan bazılarını örnek olarak, para kavramı ve zaman değeri, faiz hesaplamaları, risk-getiri kavramı, piyasa koşullarının değişkenliği, enflasyon, ölçek ekonomisi ve diğer ekonomik piyasaların özellikleri gösterilebilir.

1.3.4. İyi iletişim kurmak

Finansal piyasaları anlatırken fon talep edenlerle fon arz edenlerin bir araya geldiğinden bahsetmiştik. Finansal ürün talep eden tüketici, bu piyasada profesyonel araçlarla karşılaşmaktadır. Dolayısıyla tüketicinin mali bilgisinin yanında bunu iyi ifade edebilme becerisi önemli bir husustur.

Piyasada fiziksel veya elektronik para dolaşımı hem tüketici tarafında hem de aracı tarafında hukuki olarak denetim altına alındığından taleplerin doğru iletebilmesi iyi bir iletişim gücü gerektirmektedir. Özellikle borsada yapılan işlemlerde danışmanlar aracılığıyla yatırım yapan tüketicilerin taleplerini doğru ifade etmeleri olası riskleri engelleyebilmektedir.

Bunun yanında finansal okuryazarlığa sahip bir bireyin kendi hak ve yükümlülüklerini iyi bilmesi önemli bir husustur. Bu sürecin sağlıklı işlemesine katkıda bulunması ve finansal sistemde tüketici satıcı veya sağlayıcı ilişkilerinin sağlıklı olması amacıyla ‘‘Tüketici Hakem Heyeti’’ kurulmuştur. Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte finansal piyasalarda bu dinamik süreçte değişmektedir. Tüketici bu süreçte piyasaları takip ederek yeni gelişmelerden haberdar olmalı ve iletişim kanallarını sürekli açık tutmalıdır.

1.4.Finansal Eğitimin Önemi ve Gerekliliği

Son 30 yılda dünyanın sosyo-ekonomik, kültürel, siyasal, finansal, demografik alanlarda değişimi bazı kavramları gündelik hayattan çıkarırken yeni kavramların hayata girmesine neden olmuştur. Bunlardan birisi hiç kuşkusuz ‘‘bilgi’’ ve ‘‘bilgiye erişim’’dir. Bireyler artık bilgiye gerek yazılı kaynaklardan gerekse internet aracılığı ile kolaylıkla ulaşabilmektedir.

Bilginin bu kadar önemli olduğu bu çağda bilginin kullanılması ve yeteneğe dönüştürülmesi sürecinde eğitime ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Finansal okuryazar bireylerin, yaşamda karşısına çıkan ani durumlara daha kolay adapte olmaları, çeşitli finansal problemlerle başa çıkarak kendi nakit döngüsünü takip edebilecek mental özelliklere sahip olmaları beklenmektedir.

Dünya üzerinde birçok toplumun hala finansal sisteme dâhil olmadığı ve sağlıklı bir şekilde yararlanamadığı bilinmektedir. Dünya bankası verilerine göre bu sayı ‘‘3 milyarı’’ geçmektedir. [12]

Dünya genelinde 2000’li yıllardan bu yana yaşanan gelişmeler, değişen güçler dengesi, büyüyen ülkeler, hammadde ve pazarların değişmesi, 2008 Amerika’da yaşanan mortgage krizi, 1990’lı yılların sonunda ülkemizde yaşanan siyasal krizlerle başlayıp devalüasyonla sonuçlanan dönem, ülkeleri finansal eğitimin gerekliliği konusunda somut çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir.

Finansal eğitim, ‘‘Finansal konulara ilişkin farkındalığın artırılması, finansal ürünlere erişimin geliştirilmesi ve finansal konularda bilgi birikiminin sağlanmasından, bu bilgi birikiminin bireylerin tüketim, yatırım ve tasarruf davranışlarında değişiklikler yaratmasına ve bu değişikliklerin ülke ekonomisine ve toplumsal refaha yansımalarına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır’’. [13]

Finansal okuryazarlık ücretli çalışan, işveren, ev hanımı, akademisyen, bankacı, emekli, öğrenci ve daha birçok sosyal rol üstlenen bireylerin tamamına etki eden ortak bir alan olması sebebiyle finansal eğitim de bu açıdan önemli bir yer tutmaktadır.

Finansal eğitimin önemi ve gerekliliğini ortaya koyan faktörler şöyle sıralanabilir;

- a) *Finansal ürünlerin karmaşıklığı*: Faiz oranlarından tahvil bonoya kadar değişik finansal enstrümanların finansal piyasa içinde değerlendirilmesi, tüketicilerin karar vermelerini zorlaştırmaktadır.
- b) *Finansal ürünlerin giderek artan sayısı*: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile finansal ürünlerin ve ürünlere ulaşımın oldukça kolaylaşması, yatırım tercihlerinde zorluklar oluşturmaktadır.
- c) *Yaşam sürelerinin uzunluğu*: Kimya ve sağlık sektöründe yaşanan gelişmeler bireylerin yaşam sürelerinin daha uzun ve kaliteli olmasını sağlamaktadır.
- d) *Emeklilik düzenlemelerinde değişiklikler*: Devletin sağladığı emeklilik olanakları dışında bireysel emeklilik primi ödeme ya da bu primleri farklı finansal enstrümanlar yoluyla değerlendirme, daha refah bir emeklilik yaşama arzusu içinde olmayı beraberinde getirmektedir.
- e) *Düşük finansal okuryazarlık düzeyi*: Özellikle düşük gelirli, düşük eğitilmiş sınıfların finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olması, finansal piyasalar için bir sorun olarak görülmektedir. [1]

Jazayeri (2012), finansal eğitim alanında yapılacak finansal eğitimlerin farklı yöntemlerle verilebileceğini belirtmiş ve eğitimlerin amacına ulaşması için dikkate alınması gereken hususları şöyle belirtmiştir;

- ❖ Etkili eğitim programları hazırlanması,
- ❖ Karmaşık finansal ürün ve kavramların finansal eğitim programlarıyla basitleştirilmesi, - Farklı gruplar için farklı finansal eğitim programları düzenlenmesi (kadınlar, erkekler, farklı meslek sahipleri, farklı yaş gruplarındaki bireyler vb),
- ❖ Finansal eğitim programlarında kültür farklılıklarına dikkat edilmesi,
- ❖ Kadınların finansal eğitim programlarına katılmalarını engelleyen faktörlerin göz önünde bulundurulması,
- ❖ Bireylerin finansal eğitim programlarının faydası hakkında bilinçlendirilmesi,

- ❖ Finansal eğitimin en yararlı şekilde verilebilmesi için grupların farklılıklarına göre farklı eğitimcilerin eğitilmesi gerekmektedir.

Borsa İstanbul A.Ş. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş., Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu işbirliği ile yaptığı “2015 Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması” tamamladığı çalışmanın bir bölümünde finansal eğitimin önemine ve bazı sonuçlara değinilmiştir. [14]

Ekonometrik Analiz Sonuçlarına Göre İse;

- “Eğitimin finansal okuryazarlıkta önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Özellikle okula gitmemiş ya da ilköğretimi tamamlamamış bireylerin finansal okuryazarlık puanları çok düşüktür. Eğitim düzeyi yükseldikçe finansal okuryazarlık düzeyinin de yükseldiği görülmektedir.
- Kadınların finansal okuryazarlık notu erkeklere kıyasla daha düşüktür.
- İleri yaş gruplarında finansal okuryazarlık düzeyinde düşüş görülmektedir.
- Hanede kişi başına düşen gelir arttıkça bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri de yükselmektedir.” [15]

Yılmaz (2011) merkez bankası başkanlığı sırasında ‘Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık’ konulu konferans konuşmasında finansal eğitimin önemini vurgulamıştır.

“Bireylerin finansal eğitim düzeyinin artması; finansal piyasaların daha etkin çalışmasına, finansal istikrarın gelişmesine ve sonuç olarak tüm ekonomide verimliliğin artarak toplumsal refahın yükselmesine katkıda bulunacaktır.

Dolayısıyla, finansal eğitim sadece bireyler için değil, aynı zamanda finansal sistemin derinleşmesi ve piyasaların etkinliğinin artması açısından da önem taşımaktadır.

Bireylerin finansal okur-yazarlıklarının artmasına paralel olarak finansal kuruluşlardan talep edecekleri bilgi düzeyinin ve çeşitliğinin yükselmesi, finansal piyasaların daha şeffaf olmasını sağlayacaktır.

Öte yandan, tüketicilerin kendi ihtiyaçlarına uygun ürün ve hizmetler talep etmeleri, finansal piyasalarda yaratıcı, yenilikçi ve rekabetçi finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine imkân verecektir.

Ayrıca, finansal eğitim, bireylerin tasarruf eğiliminin artmasına yol açarak daha etkin sosyal güvenlik sisteminin oluşmasını sağlayacaktır.

Yüksek tasarruf oranları yatırım ve büyüme üzerinde de olumlu etki yaratacak ve genel olarak ekonomik gelişim ve finansal istikrara katkıda bulunacaktır. ”

1.5.Finansal Okuryazarlığın Birey ve Aileye Katkıları

Bir toplumda sermaye birikiminin sağlanmasının başlıca koşulu, birey ve ailelerde tasarruf bilincinin varlığıdır. Son yıllarda bireyin tasarruf bilincinin arttırmasına yönelik yapılan çalışmalar büyük bir hız kazanmıştır. Bireylerin yatırım sürecine ilişkin yeterli bilgi birikimi ve donanıma yani finansal okuryazarlığa sahip olmaları, olumsuz yatırım sonuçlarıyla karşılaşma riskini azaltacaktır.(Altıntaş, 2008:15)

Finansal okuryazarlık bireye ve aileye kişisel farkındalığın yanı sıra tasarruf bilinci, yatırımlarda rasyonel karar verme yeteneği, aile bütçesinin doğru yapılması, geleceğe yönelik emeklilik planlarının yapılması gibi yararlar sağlamaktadır.

Aileler için finansal planlama, gelecek kaygılarının azaltılması için önemli bir adımdır. Bu adıma göre, yeterli sigorta sözleşmelerine sahip olmak, uygun bir emeklilik planı oluşturmak ve düzenli bir biçimde birikim yapmak gerekmektedir. Mitra ise, 6 temel finansal planlamanın yaşam boyu katkı sağlayacağını belirtmektedir. Buna göre, risk yönetimi planlaması, bütçe uygulaması, vergi ödemeleri planlaması, yatırım planlaması, emeklilik ve emlak planlaması finansal kararlara göre yön almaktadır (Aktaran: Shockey, 2002: 61).

World Bank (2009), finansal okuryazarlık birey ve aileleri zor günlere hazırlamaktadır. Finansal anlamda □eğitimli tük
yatırımlarında daha fazla çeşitlendirme yapması gerektiğini bilmektedir. Ayrıca, finansal okuryazar olan bireyler hem sigorta ürünlerini kullanmayı bilmekte hem de aşırı borçlanmadan kaçınmaktadır. Dolayısıyla finansal okuryazarlık tasarruflar, çeşitlendirme ve uygun sigorta ürünlerinin seçilmesi ile bireylerin sıkıntılı süreçlerini daha rahat geçirmelerini sağlamaktadır.

Bireylerin çoğu gelecek için finansal planlar yapamamakta ve finansal kaynaklarını yönetme konusunda etkili kararlar verememektedir. 2008 yılında yaşanan son küresel ekonomik kriz de, gerek ülkelerin genel ekonomik istikrarı, gerekse özellikle düşük gelir düzeyindekiler başta olmak üzere tüm birey ve ailelerin refahı üzerinde finansal okuryazarlık düzeyinin etkisini açıkça ortaya koymuştur . [1]

Finansal okuryazarlık tüketiciye, toplum ve ekonomiye olumlu katkılarından dolayı önemli bir kavramdır. Finansal olarak bilgili olan tüketicilerin aşağıdaki davranış biçimlerini gösterme eğilimleri, diğer bireylere göre daha fazladır:

- Yaşam standartları yüksektir,
- Daha fazla tasarruf ederler,
- Emeklilik dönemi için daha fazla tasarrufta bulunurlar,
- Verimli bir borç yönetimi uygulurlar,
- Finansal piyasalarda daha aktif rol alırlar,
- Finansal olarak kendilerine güvenleri olur,
- İhtiyaçları olan finansal ürünleri daha doğru bir şekilde seçerler,
- Ürünü sunan finansal kurumlar karşısında pazarlık güçleri daha yüksektir,
- Finansal planlama ve bütçelemeyi bilirler (Satoğlu, 2014:30)

1.6. Finansal Okuryazarlığın Finansal Sistem ve Ekonomiye Katkıları

Finansal okuryazarlık, finansal sistem ve ekonomi açısından da çok önemlidir. Finansal okuryazar olmayan tüketiciler, vermiş oldukları hatalı finansal kararlar sonucu finansal sistemden çıkmak isteyebilirler. Bu durum finansal sistemde daralmaya yol açabilir, reel sektörü olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Ekonomik büyüme düşer, işsizlik artar. Eğer tüketici finansal okuryazar olursa, finansal ürün ve hizmetlere talep artacak, finansal piyasalar ve dolayısıyla ekonomide büyüme yaşanacaktır. [12]

Bu açıdan birey ve ailenin tercihlerinin ekonomi üzerindeki etkileri özellikle ekonominin kötüye gittiği dönemlerde daha belirgin hissedilmekte, gerek devlet gerekse piyasa hane gelirinin pazara aktarılması yönünde çalışmalarla tüketiciyi finansal sisteme ve pazara çekmeye çalışmaktadır.

Satoğlu (2014) finansal okuryazarlığın kayıt dışılığı ile ilişkisine değinmiştir. Bu konuyla ilgili olarak şunları dile getirmiştir: *'Finansal okuryazarlığın ekonomiye bir diğer katkısı kayıt dışılığı önlemesi şeklinde olabilir. Finansal sistemlerde kayıt dışı işlemlerde bulunmanın ekonomiye ve finans sektörüne olumsuz etkilerin bilincinde olan finansal okuryazar tüketici, kayıt dışılıktan uzak durmaya çalışacaktır. Kayıt dışılığa başvurulması, yasal olarak çalışan kurumları olumsuz etkileyeceği gibi, piyasanın etkin ve verimli bir*

şekilde çalışmasını önleyecektir. Kayıt dışı sistemde birey hakkını aramakta zorlanacak, bu da toplum içinde birlik ve istikrarı olumsuz etkileyecektir.’’(Satoğlu, 2014: 33)

Finansal okuryazarlık, finansal sistemin istikrarı açısından bir kontrol mekanizması olarak da işe yarayabilir. Son küresel finansal krizde yaşandığı üzere, bankalar ve diğer finansal kurumların aşırı riske girdikleri durumlar olabilmektedir. Hâlbuki tüketicilerin finansal bilgileri daha fazla olsaydı, alacakları riskin farkına varabilir ve büyük riske girmeyebilirlerdi. Sonuç itibariyle, bankaların girdiği risk de azalmış olacaktı. Dolayısıyla toplumun finansal okuryazarlığı finansal kurumları daha düzgün çalışmaya itecektir.(Gökmen, 2012:49)

Birçok ülkede sürekli devam eden zor ekonomik koşullar ve istikrarsız iş piyasası bireyler ve ailelerinin, beklenmeyen yaşam olaylarına karşı(gelir kaybı da dâhil olmak üzere) yakın ve uzun vadeli geleceklerini planlamaları gerektiği anlamına gelmektedir. Ülkemiz ekonomisini hem iç piyasada hem de uluslar arası piyasada temsil eden şirketlerin ekonomik sistemdeki önemi göz önüne alındığında yatırım kararlarından üretim sürecine borsa işlemlerinden ihracat rakamlarına birçok kalemde alınan kararların sağlıklı olması ekonomiye de olumlu ya da olumsuz etkiler yapabilmektedir.

İstanbul Sanayi Odası her yıl borsaya kote olan ilk 500 şirketin listesini ve çeşitli verileri paylaşmaktadır. [16] Son birkaç yıldır İSO bu şirketlere ilaveten holding statüsünde olup borsaya kote olmayan ikinci 500 şirketin listesini de vermektedir.

Bu liste finansal okuryazarlık alanında önemli bir veri niteliğindedir çünkü bu şirketlerin hangi sebeplerle borsaya kote olmadığı araştırılmalı ve finansal sistemin önemli bir ayağı olan şirketlerin bilinçli yatırımlarla borsada da aktif rol alması sağlanarak finansal sistemin işleyişine ve dolayısıyla ekonomiye katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Bu nedenle; finansal okuryazarlık düzeyini yükseltmek için hükümetler finansal tüketicinin korunması önlemlerine alternatif olarak finansal eğitim politikaları geliştirmeye başlamıştır. Finansal eğitim, bireyleri finansal piyasalarda güçlendirmeyi, birey ve ailelerin finansal kaynaklarını daha iyi yönetmelerine olanak sağlamayı amaçlamaktadır. Bu durum, farklı ekonomik gelişmişlik düzeyindeki ülkelerin, gelişmekte veya güçlenmekte olan orta sınıfların ve yoksul ya da finansal olarak dışlanmış olanların tümü için geçerlidir (Russia’s G20 ve OECD, 2013).

1.7.Finansal Okuryazarlık İle İlgili Faaliyetler

Kieschnick (2006), finansal okuryazarlık kavramının kapsamını ve yapılan faaliyetlerin içeriği hakkında şunları ifade etmektedir. *''Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi ile ilgili araştırmaların yapılması önemlidir. Ancak finansal okuryazarlıktan önce finansal okuryazarlığın parçaları olan birikim, harcama, kredi gibi konulara odaklanmak gerekmektedir. Bireylerin temel finansal davranışları olarak nitelendirilebilecek konularda nasıl davrandığını ortaya koymak bir açıdan finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi anlamına da gelmektedir. Finansal okuryazarlık kavramı, bireylerin tutumlu olması ya da böyle davranması olarak algılanmamalıdır. Finansal okuryazarlık bir tutum ya da davranışı değil, bilgi düzeyini ifade etmektedir. Bununla birlikte finansal eğitimin finansal bilgi düzeyinden çok, finansal davranışları etkilemesi beklenmektedir.''* (Kieschnick, 2006: 2).

Lusardi(2010) finansal okuryazarlık ile ilgili çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarda bireylerde finansal okuryazarlık seviyesinin düşüklüğüne işaret etmiştir. Bir başka çalışmada Lusardi (2008); Düşük finansal okuryazarlık ve yetersiz bilginin bireylerin tasarruf davranışını etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca düşük finansal okuryazarlık düzeyine sahip bireylerin yatırım ve tasarruf kararı□ verme aşamasında finansal danışmanlardan tavsiyelerine daha az güvendiğini belirtmiştir. Mevcut araştırmanın nitel araştırma bölümünde de işverenlerin danışman desteğine ihtiyaç duyup duymadıkları incelenmiş olup yatırım kararlarında danışman desteğinin önemi vurgulanmıştır.

Akyol (2010) Özel Bankacılık çalışanlarında finansal okuryazarlığı düzeyi üzerine bir araştırma yapmıştır. İsminden de anlaşılacağı üzere Özel Bankacılık, nitelikli tasarruf sahiplerine özgün hizmetler sunmayı hedefleyen bir bankacılık faaliyetidir. Bu kapsamda sunulan hizmetler kadar bu hizmetleri sunan personelin de yüksek niteliklere sahip olması temel bir beklentidir. Bu nedenle özel bankacılık çalışanlarının bir ülkede en yüksek finansal farkındalık düzeyinde olmasını beklemek gerçekdışı olmayacaktır. Ulusal ve uluslar arası finansal sistemi ve bu sistemin sunduğu olanakları bilen, müşterileri lehine kullanabilen profesyonellere yönelik bir anket uygulanmıştır. Akyol'un ilgili çalışmasında sonuçların finansal okuryazarlık düzeyi ile ilgili beklentileri karşılamadığını söylemek mümkündür. Bu tür çalışmaların toplumun her kesiminden çalışanlara yapılması finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim alanlarında toplumsal olarak genel tablonun görülmesinde literatüre önemli katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Bayram (2010) Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmasında; finansal okuryazarlık kavramının düzenli para biriktirme, faturaları zamanında ödeme ve finansal kayıtları saklama alışkanlıkları ile sınırlandırılmış olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ankete katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olmasına rağmen öğrenciler bu durumun farkında değillerdir. Mevcut çalışmadaki sonucun uluslararası literatürdeki benzer çalışma sonuçlarıyla örtüştüğü görülmüştür. (Bayram, 2010: 57)

Bir başka akademik çalışmada üniversite öğrencilerinin bölüm farklılıklarının ve bazı demografik özelliklerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisi üzerine Chen ve Volpe tarafından yapılmıştır. Çalışmada üniversite öğrencilerinin kişisel finans bilgileri oldukça yetersizdir. Öğrencilerin finasta en zayıf olduğu alanlardan biri yatırımdır. Finansal okuryazarlığın bazı öğrenci gruplarında daha az olduğu belirlenmiştir. Bunlara örnek olarak kadınlar, otuz yaş altındakiler, işletme okumayan öğrenciler, iş tecrübesi çok az olanlar, üniversiteye daha yeni başlayanlar verilebilir. (Chen ve Volpe, 1998:122)

Finansal okuryazarlık alanındaki literatüre önemli katkı sağlayan Lusardi ve Mitchell daha eğitilmiş bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Özellikle finansal okuryazarlık düzeyi yüksek 30 öğrencilerin erkek ve daha iyi eğitim görmüş kişiler oldukları belirlenmiştir. Bu nedenle finansal okuryazarlık ile cinsiyet ve eğitim arasında en azından yaşamın erken dönemlerinde ilişki olduğu saptanmıştır. Bu durum finansal davranışlara da yansımaktadır. Bireysel emeklilik planı yaptıranların finansal açıdan daha bilgili oldukları, finansal bilgi düzeyi düşük kesiminse hisse senedi piyasalarına yatırım yapmadığı belirtilmektedir. (Lusardi ve Mitchell, 2008: 2-3).

Temizel (2010) Türkiye’de mavi yakalı çalışanlara yönelik olarak finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeyi hedefleyen bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hedef kitlesini oluşturan mavi yakalı çalışanlar olaylara son derece gerçekçi yaklaşmaktadır. Günlük yaşamlarını kolaylaştıracak, yaşam kalitelerini yükseltecek bilgi ve uygulamalara duyarlıdırlar. Buna karşılık kendilerine bu konuda yardımcı olacak kurumsal düzenlemelere erişim konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Erişimin ticari organizasyonlara bırakılması, bilgilerin tek yönlü olma riskini gündeme getirmektedir. Bu konuda kamunun liderliğinde ve gözetiminde ancak özel sektör kuruluşları, tercihen finans endüstrisi kurumları eliyle yürütülecek finansal okuryazarlık programlarına katılanların elde edeceği başarıların, bu tür programların en önemli teşvikçisi olacağı öngörülmektedir (Temizel, 2010: 91).

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini yeterli bulmasının olumsuz sonuçlarının yer aldığı başka bir çalışmada; finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek olan hane halkı yatırımlardan kar elde ederken; medyanın altında kalan ve kendi kararlarına güvenen hane halkının ortalamada yaklaşık 50 baz puan kaybettikleri saptanmıştır. (Gaudecker, 2013)

Almenbergh ve Söderbergh' in (2011) İsveçli yetişkinler arasında yaptıkları çalışmada, emeklilik planları yapanlar ile yapmayanlar arasında finansal okuryazarlık anlamında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Ayrıca yaşlıların, kadınların, düşük eğitilmişlerin ve düşük kazançlıların daha düşük düzeyde finansal okuryazarlığa sahip oldukları görülmüştür.

Japonya'da yapılan çalışma da İsveç'te bulunan bulgularla benzerlik göstermektedir. Çalışmada gençlerin, düşük eğitilmişlerin, düşük gelirlilerin ve kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri düşük çıkmıştır. Ayrıca bu çalışmada finansal okuryazarlığın emeklilik planı yapma ihtimalini arttırdığı tespit edilmiştir. (Sekita, 2011)

Wagland, finansal okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet arasında doğrudan bir ilişki sonuç bulamadığı gibi, cinsiyetin finansal okuryazarlık düzeyine etkisi olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, kadınların erkeklere oranla finansal okuryazarlık düzeyi olarak daha alt düzeyde olduğu belirtilmektedir. Erkeklerin kadınlara oranla daha fazla finansal bilgiye, güvene sahip olduğu ve finansal kararlar vermede erkeklerin kadınlara oranla daha fazla risk almayı tercih ettiği anlaşılmıştır (Wagland, 2009: 13- 15)

Gerek ulusal alanda gerekse uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından öncelikle finansal eğitim kanalı ile finansal farkındalık oluşturulmaya çalışılmakta ve bu yolla finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Finansal okuryazarlık yapılan çalışmaları anlayıp genel tabloyu görebilmek için hem ülkelerin hem de uluslararası kuruluşları faaliyetlerini de bu kapsam içinde değerlendirmek gerekmektedir.

1.7.1.Ekonomik işbirliği ve kalkınma örgütü

1961 yılında kurulmuş olan ekonomik işbirliği ve çalışma örgütü (OECD) 'nin üye sayısı 34 olup kuruluşun amacı; bireylerin ekonomik ve sosyal durumlarını geliştirecek politikaları desteklemektir. OECD üyelerini aşağıdaki çizelge 1'de görmek mümkündür:

Çizelge 1.1.OECD' ye Üye Olan Ülkeler

Avustralya	Estonya	İrlanda	Hollanda	İsveç
Avusturya	Finlandiya	İsrail	Yeni Zelanda	İsviçre
Belçika	Fransa	İtalya	Norveç	Türkiye
Kanada	Almanya	Japonya	Polonya	İngiltere
Şili	Yunanistan	Kore	Portekiz	ABD
Çek Cumhuriyeti	Macaristan	Lüksemburg	Slovakya	İtalya
Danimarka	İzlanda	Meksika	İspanya	

Kaynak: [1]

Yine 2008 yılında genişlettiği ‘‘International Network on Financial Education(INFE)’’ (Finansal Eğitim Uluslararası Ağı) ve ‘‘International Gateway for Financial Education (IGFE) ‘‘ (Finansal Eğitim İçin Uluslararası Ana Geçit) adlı internet sitelerini açmıştır. İsteyen ülkeler finansal okuryazarlığı ölçen bu anketlere katılabilmektedirler. .[1]

Ayrıca, 15 yaşındaki gençlerin finansal okuryazarlıklarını ölçmek üzere, OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA'ya (Programme for International Student Assessment) bu seçeneği de koymuştur. Her iki anket uluslar arası uygulanabilecek şekilde düzenlenmiştir. PISA, gençlerin finansal okuryazarlıklarını ölçmeye yönelik ilk uluslar arası girişimdir. (PISA, 2012: 11)

OECD 2003 yılında başlattığı ile iki komite ve bir çalışma heyetinden oluşan projeyi hayata geçirmiş ve bu proje kapsamında üye olan ülkeler ve üye olmayan bazı ülkelerin finansal eğitim programlarını incelemiştir.

Bu projeye göre komite ve çalışma heyeti aşağıdaki gibi kurulmuştur.

- Finansal Piyasalar Komitesi,
- Sigorta Komitesi,
- Özel Emeklilik Çalışma Heyeti.(Gökmen, 2012: 82)

OECD araştırmalarına göre finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olmasına bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz durumlar şöyle sıralanmaktadır:

- Birçok ülkede bireylerin kişisel borçluluk düzeyinde artış,
- Emeklilik dönemi için düşük tasarruf düzeyi,
- Belirli finansal ürünlerde hatalı işlem yapma,
- nemli boyutta olumsuz sonuçları olabilecek riskleri doğru şekilde algılayamama,
- Eksik bilgiden dolayı ortaya çıkan yüksek maliyet,
- Finansal kurumlara karşı güvensizlik.(Sancak. 2012: 42-43)

1.7.2.Dünya bankası

Dünya Bankası (WBG); Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA) ve Uluslararası Finans Kurumu (IFC) olmak üzere farklı işlevler yürüten  bankadan meydana gelmiştir. Bu bankaların görevleri şunlardır;

- *IBRD*: Ekonomik gelişmeyi sağlamayı amaçlayan projelere uzun vadeli büyük miktarda krediler açar.
- *IDA*: Daha çok az gelişmiş ülkelere yönelik olarak büyük projeleri destekler.
- *IFC*: Az gelişmiş ülkelerdeki verimli özel teşebbüslerin gelişmesini destekleyerek bu ülkelerin ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunur.

Dünya Bankası açtığı kredilerin dışında teknik yardım da yapmaktadır. Bu yardımlar projelerin hazırlanması ve fizibilite raporlarından, kendi elemanlarını kullanarak danışma hizmetlerinin yürütülmesi ve eğitim programlarına kadar uzanır. (Karbuş, 2005:4-5)

Özellikle 2005 yılından itibaren finansal eğitim ve tüketicinin korunması konularında çalışmalar yapan kurum yine bu konularda ülkelerin alt yapı çalışmalarını inceleyen kurum, şimdiye kadar 9 ülkenin incelemelerini tamamlamıştır. Bu lkeler Bulgaristan, ek Cumhuriyeti, Romanya, Letonya, Azerbaycan, Litvanya, Rusya, Hırvatistan ve Slovakya'dır.

Bu incelemeler sonucunda kurumun tespitleri aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir;

- *“Finansal tüketicinin korunmasına yönelik kurumsal altyapıda eksiklikler mevcuttur,*
- *Hileli ve kötü niyetli uygulamalar mevcuttur,*
- *Finansal ürünlere ilişkin bilgi ve açıklamalar yetersiz ve belirsizdir,*
- *Müşteri şikyetlerinin ve anlaşmazlıkların üzümünde eksikler vardır,*

- *Finansal okuryazarlık düşük düzeydedir ve finansal hizmetlerde tüketici haklarına ilişkin farkındalık eksiktir.*” [12]

Dünya Bankası, ülke-seviyesinde deneyimlere dayanan İyi Uygulamaları ve devamlı teknik yardım mekanizmasını geliştirmek yoluyla, finansal tüketici koruması hakkında uluslararası diyaloga da destek olmaktadır. Dünya Bankası'nın İyi Uygulamaları, tüketici koruması ve finansal okuryazarlık konularının ülke-seviyesinde ve derinlemesine incelenmesi ve araştırılmasının sonuçlarına dayanmaktadır. İlk olarak Çek Cumhuriyeti'nin talebi üzerine 2006 yılında geliştirilen *Avrupa ve Orta Asya'da Tüketici Koruması ve Finansal Okuryazarlık Hakkında İyi Uygulamalar*, ülke seviyesinde tanıtılma incelemeler için bir değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır.[12]

Çizelge 1.2. Tüketici Koruması ve Finansal Okuryazarlık Hakkında WBG Ülke Tanıtılma İncelemeleri

Ülke	Yayımlandığı Yıl	Ülke	Yayımlandığı Yıl
Çek Cumhuriyeti	2007	Bosna & Hersek	2012
Slovakya	2007	Kazakistan	2012
Bulgaristan	2009	Malawi	2012
Romanya	2009	Güney Afrika	2012
Litvanya	2009	Nikaragua	2012
Azerbaycan	2009	Ukrayna	2012
Hırvatistan	2010	Ermenistan	2012
Rusya Federasyonu	2010	Mozambik	2013
Letonya	2010	Tacikistan	2013

Kaynak: [12]

Uluslararası iyi uygulamaları topladığı çalışmasında (Good Practices for Financial Consumer Protection, 2011) Dünya Bankası üç hususta uyarıda bulunmaktadır:

- *“Söz konusu uygulama ve ilkeler, bir ülkenin sadece yasalar ile düzenlenen finansal sistemi için geçerlidir, yani kayıt dışı finansal sektör için değildir.*
- *Önerilerin tamamının uygulanmasına gerek olmayıp, ülkenin ihtiyaçlarına ve hedeflerine göre uygulanmalıdır.*

- *Bu uygulamalar, finansal ürün ve hizmetlerin hepsini kapsamamakta sadece en sıklıkla kullanılan finansal ürün ve hizmetleri içermektedir.*” .[12]

1.7.3. Avrupa birliği

Avrupa Birliği(EU) ya da kısaca AB, yirmi sekiz üye ülkeden oluşan ve toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. 1992 yılında, ‘Avrupa Birliği Antlaşması’ olarak da bilinen Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi sonucu, var olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yeni görev ve sorumluluk alanları yüklenmesiyle kurulmuştur. 500 milyondan fazla nüfusuyla Avrupa Birliği, dünya ülkelerinin GSYİH'ye (nominal) göre sıralanışında nominal gayrisafi yurtiçi hasılasının %30'luk bölümünü oluşturur.[17]

Avrupa Komisyonu, 18 Aralık 2007’ de yayımlanan ‘‘Finansal Eğitim Bildirisi’’ (Communication on Financial Education) ile Avrupa Birliği’inde finansal eğitime verdiği önemi ve bu konudaki çalışmalara destek olacağını ortaya koymuştur. AB Konseyi ve Avrupa Parlamentosu, üye ülkeleri finansal eğitimde ilerlemeleri hususunda teşvik etmektedir. Avrupa Birliği’nin 28 ülkesinde 2007 yılı itibariyle 180 adet finansal okuryazarlık çalışması yürütülmekteydi.(Microfinanceand Financial Literacy, 2008:6)

Yine Avrupa Birliği’nin resmi internet sitesinden ‘‘Finansal Okuryazarlığı Geliştirmek’’konulu konferanslar verilmektedir. Bu çalışmalarına ek olarak 2003 yılında’’ yetişkinler için çevrimiçi tüketici eğitimi araçları’’ sitesini açmıştır. .[18]

Avrupa Birliği’nin finansal eğitim girişimleri kapsamında bir uzman grubu ve bir veri tabanı oluşturulmuştur. Finansal eğitim uzman grubu EGFE 30 Nisan 2008’de kurulmuştur. Grup en fazla 25 üyeden oluşmaktadır. EGFE, finansal eğitim konusunda fikir ve en iyi uygulamaların alışverişini sağlamaktadır. Finansal Eğitim Avrupa Veri Tabanı EDFE (European Database for Financial Education) ise Ocak 2009’da oluşturulmuştur. EDFE Mevcut Finansal Eğitim Planlarına ilişkin elektronik bir kütüphanedir.

EGFE’ nin senede iki kez toplanması öngörülmüştür. Şimdiye kadar gerçekleşen toplantılar aşağıdaki gibidir;

- ✚ Birinci toplantı: 7 Ekim 2008 (Finansal Eğitim için Ulusal Stratejiler),
- ✚ İkinci toplantı: 28 Nisan 2009 (Finansal Kriz ve Finansal Eğitim),

- ✚ Üçüncü toplantı: 6 Kasım 2009 (Okullarda Finansal Eğitim),
- ✚ Dördüncü toplantı: 4 Haziran 2010 (Finansal Eğitim ve Emeklilik),
- ✚ Beşinci toplantı: 17 Aralık 2010 (Yeni Medya ve Finansal Eğitim)(Gökmen, 2012:89)

Figueira (2007) Avrupa Birliği'nin finansal eğitimle ilgilenmesi konusunda iki görüş mevcuttur. Bunlardan ilki, ortak Pazar olmadı nedeniyle finansal hizmetlerin uyumlaştırılması Avrupa Birliği'nin görevlerinden biri olduğuna için finansal eğitim de bu alana girmektedir. Bu görüşe karşıt olan diğer bir görüş ise, milli eğitimin bir parçası olan finansal eğitim konusunda her devlet kendi eğitim politikalarını yapmakta serbest bırakılmalıdır.

1.7.4.Amerika birleşik devletleri

Gelişmiş bir ülke olmasına karşın yapılan çalışmalar sonucunda finansal okuryazarlık seviyesinin oldukça düşük olduğu görülen ABD bu alana eğilerek çeşitli çalışmalar yapmaktadır.

ABD gençlere, çalışan ve emeklilere yönelik çalışmalarla finansal okuryazarlık üzerinde önemle durmakta gerek eğitimlerle gerekse konferanslarla bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Finansal araçlardan kredi kartı, borçlanma oranı, hacizlik olma yüzdesi, medyayı kullanma yine bu araştırma sonucunda yapılan araştırmalardan bazılarıdır.

Fınra (2009) raporuna göre; ABD Ulusal Finansal Yeterlilik Araştırması (National Financial Capability Surver) sonuçlarına göre Amerikalıların finansal yeterlilikleri iyi durumda değildir. Araştırmada katılımcıların finansal yeterlilikleri dört alanda ölçülmüştür.

- Geçimini sağlamak,
- Geleceği planlamak,
- Finansal ürünleri yönetmek,
- Finansal bilgi ve karar vermek,(Fınra, 2009:5)

Fınra,(2009) Söz konusu araştırmada Amerikalıların finansal yeterliliğiyle ilgili aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1- *“Katılımcıların neredeyse yarısı aylık giderlerini karşılamada ve faturalarını ödemedede zorlanmaktadırlar,*
- 2- *Katılımcıların çoğunluğunun beklenmedik olaylar sonucu oluşabilecek zor günler için bir kenara konulmuş birikimleri bulunmamaktadır, ayrıca çocuklarının üniversite eğitimi ve kendi emeklilikleri gibi beklenen olaylar için de plan yapmamaktadır.*
- 3- *Katılımcıların 5/1 ‘inden fazlası bankacılık sistemi dışında borç para almaktadır. Finansal tüketicilerin çok az bir bölümünün sahih olduğu finansal ürünler hakkında bilgisi bulunmaktadır.*
- 4- *Birçok yetişkin Amerikalı, günlük finansal işleri idare etme konusunda kendisini yetkin olarak görmektedir. Bununla beraber, gereksiz masraflar getiren finansal davranışlar göstermekte ve çok basit faiz hesaplamalarını yapmakta bile zorlanmaktadırlar. Sadece çok azının finansal ürünleri karşılaştırarak satın aldığı görülmektedir.”*

Finansal cehalet toplumun genelinde yaygın olmakla birlikte bazı gruplarda daha fazla görülmektedir. Bunlar arasında kadınlar, Afrikalı-Amerikalılar, Latin Amerikalılar ve eğitim seviyesi düşük olanlar bulunmaktadır.(Lusardi, 2008:2)

Collins’in (2012) ABD’yi içeren bir çalışmasında daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık seviyesindeki insanların yatırım sigortası ve vergi ile ilişkili finansal tavsiyeyi daha fazla alma eğiliminde oldukları buna karşılık; borç veya kredi ile alakalı tavsiyeleri almadıkları tespit edilmiştir.

ABD ‘de yapılan bir araştırmaya göre, zorunlu finansal eğitim müfredatı ile finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi amacıyla uygulanan sınavın sonuçları arasındaki ilişki irdelenmiş ve finansal eğitim müfredatı ile lise öğrencilerinin yüksek sınav sonuçları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmüştür. Finansal eğitim alan öğrencilerin, almayanlara göre daha yüksek puanlar aldığı ortaya çıkmıştır.(Tennyson ve vd.2001:241-262)

Günümüzde, finansal okuryazarlık, dünyadaki gelişmiş ülkelerin oldukça üzerinde durduğu bir konudur. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde finansal eğitim çalışmaları kapsamında, 2002 yılında 'Finansal Eğitim Bürosu (Office of Financial Education)' kurulmuştur. 2003 yılında ise ABD Kongresi 'Finansal Okuryazarlık ve Eğitimi Komisyonu'nu (Financial Literacy and Education Commission-FLEC) kurmuştur. Komisyon ABD hazinesinin temel desteği çerçevesinde ABD Merkez Bankası (FED)' da dâhil olmak üzere 22 üye kurumdan oluşmaktadır. 2006 yılında konuya ilişkin ulusal bir strateji yayımlayan Komisyon, 2009 yılında bu stratejiyi gözden geçirerek güncellemiş ve 2011 yılına ilişkin stratejisini de yayımlamıştır (Sezer, 2013: 88).

2003 yılında Hazine Müsteşarlığı Başkanlığı'nda kurulan Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC) komisyonun amacı; ulusal finansal eğitimi geliştirmek için web sitesi kurmak ve finansal eğitim için ulusal strateji oluşturmaktır. Komisyonun kurduğu 'MyMoney.gov' adlı internet sitesi bireylerin para yönetimi konusunda akılda tutmaları gereken beş temel ilke üzerinde durmaktadır. Bu ilkeleri şöyle sıralamak mümkündür;

- Kazanma ilkesi,
- Harcama ilkesi,
- Yatırım-Tasarruf ilkesi,
- Borçlanma ilkesi,
- Koruma ilkesi. (Amerika Hazine Müsteşarlığı, .[19]

ABD'de yapılan finansal okuryazarlık alanındaki çalışmalardan ve diğer gelişmiş ülkelerdeki benzer çalışmalardan hareketle; finansal okuryazarlık kavramının gelişmiş veya gelişmekte olan ülke ayırımı yapmadan birçok ülkenin üzerinde çalıştığı bir konu haline geldiği yorumunu yapmak mümkündür.

1.7.5.İngiltere

İngiltere'de finansal sistem ve finansal ürünlerin bireyler tarafından anlaşılmasını sağlamak amacı ile kurulmuş olan Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA), ülkede finansal eğitim faaliyetlerinden sorumludur. [20]

İngiltere'de 1997 yılında kurulan Finansal Servisler Otoritesi (Financial Services Authority), iki temel stratejiyi göz önüne alarak politika üretmektedir. Bunlardan birisi, finansal okuryazarlık için eğitim, diğeri ise, tüketici bilgi ve tavsiyesidir. Finansal okuryazarlık için eğitim, bireylerin finansal durumlarını başarılı bir biçimde yönetebilmesi,

finansal piyasalara ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olma amaçlarını gözetirken, tüketici bilgi ve tavsiyesi ise, bağımsız ve tarafsız bilgi sağlanarak finansal planlar yapmada tüketicilere yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Finansal okuryazarlık ile bireylerin finansal bilgileri kullanabilmesi ve anlayabilmesi hedeflenirken, tüketici bilgi ve tavsiyesi ile kaliteli ve verimli bilgiyi geliştirmek hedeflenmektedir. (Mason ve Wilson, 2000: 5).

FSA(2016), bireylere para yönetimi konusunda yardım etmek için ‘*Money Made Clear*’ adında bir internet sitesi kurmuştur. Sitede kullanımı kolay ve basit on-line araçlar bulunmaktadır. Bu araçlar bireylere borçlanmadan bütçelemeye, gelecek için plan yapmaktan finansal ürünlere kadar birçok konuda yardım etmektedir. Bu sitede ayrıca bireylerin finansal□sağlık durumlarını anlamak için basit birkaç soru sorulmakta ve önerilerde bulunmaktadır.

Finansal Hizmetler Otoritesi (FSA), İngiltere’de her 4-5 yılda bir yeterlilik araştırmasını geçinme planlamaları, paranın izlenmesi, planlamak, ürün seçimi ve bilgili kalmak olmak konularını kapsayacak şekilde yapmakta olup, 2005 yılında yapılan çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde iki bulgu dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki; 18-40 yaş grubundaki bireyler genel olarak bu yaş grubunun üstündekilere kıyasla daha az bilgi olduğudur. Diğer bir sonuç ise İngiltere’de her 12 kişiden birinin banka hesabı bulunmamaktadır. (Wolfe ve Hayes,2010:107)

Araştırma genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- ‘‘Birçok kişi emekliliğe ve gelirindeki beklenmedik bir düşüşe karşı hazırlıklı değildir.
- Nüfusun sadece az bölümünün borç sorunu bulunmakla birlikte söz konusu insanlar ciddi şekilde bundan etkilenmektedir.
- İnsanlar ihtiyaçlarına uygun ürün alabilmek için fiyat karşılaştırması gibi gerekli adımları atmıyorlar.
- 40 yaş altındakiler, ortalama olarak daha az finansal yeterliliğe sahipler.’’ [20]

Benzer bir sonuç ise mevcut çalışmanın nicel veri sonuçlarında görülmekte olup yapılan Scheffe Testi sonucuna göre; 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar ile 31-35 yaş ve 41-45 yaş aralığındaki katılımcılar arasında istatistiksel anlamlı bir fark çıkmıştır.

Başka bir araştırmada, İngiliz tüketicilerde özdenetim, finansal okuryazarlık ve aşırı borçlanma arasında ilişkiyi incelemiştir. Bulgulara göre özdenetimin ve finansal okuryazarlığın eksikliği ile tüketici kredisinin ödenmemesi ve aşırı borçluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Özdenetim hususunda sorunlu olan tüketiciler, hızla alınabilecek ancak maliyeti yüksek olan kredileri daha fazla kullanmaktadırlar. Ayrıca özdenetimi az olan kişilerin çeşitli risklere açık bir durumda oldukları ortaya çıkmıştır. Söz konusu bulgularda özdenetim rolü finansal okuryazarlığa göre daha fazla çıkmıştır.(Gathergood, 2012:590)

1.7.6.Türkiye

Türkiye’de son yıllarda finansal okuryazarlık alanında yapılan çalışma sonuçlarına bakıldığında finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğunu görülmektedir.

Literatüre katkı sağlayan bu çalışmaların finansal okuryazarlığın uzun dönemden beri üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu göstermekle birlikte araştırma ve girişimlerin son 10 yıl içinde başladığını söylemek mümkündür.

Temizel ve Bayram (2011), Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde 433 öğrenciye temel düzeyde finansal okuryazarlık düzeyini belirlemeye yönelik anket uygulamıştır. Çalışmada, öğrencilerin finansal bilgilerini ailelerinden aldığı, finansal durumlarını yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı olarak algıladıkları görülmüş, ekonomik ve finansal gelişmeleri takip ettikleri kaynakların başında televizyon ve internetin geldiği görülmüştür.

Türkiye’deki rastgele seçilmiş 8 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) işletme bölümünde okuyan ve finansal yönetim dersini almış öğrenciler üzerinde yapılan anket çalışmasında ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Alınan finansal yönetim dersinin sadece teorik bilgi içermeyip pratik hayatta işlerine yarayacağını düşünenler yaklaşık %47’lik bir paya sahip, öğrencilerin %68’i aldıkları eğitimin gelişen teknolojiye ayak uyduracak düzeyde olduğu görüşünü dile getirmiştir. Katılımcıların %56,5’lik bir kısmı staj (uygulamayı) tercih ederken, %25,7’si vaka metodu uygulamasına ağırlık verilmesinin gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Bu durum teori ve uygulamanın öğrencilere birlikte verilmesi halinde dersten alınan verimi artıracaklarını ortaya koymaktadır. Araştırmanın diğer bir sonucu öğrencilerin %80’i işletme bölümünde zorunlu olan finansal yönetim dersinin seçmeli olsaydı dahi dersi tercih edeceklerini ifade etmişlerdir (Civan ve Cenger, 2010: 98).

Bu alanda akademik çalışmaların yanı sıra ülkemizde finansal-ticari alanlarında refah ve istikrar sağlayıcı ve denetleyici kuruluşlardan; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Borsa İstanbul, Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Sermaye Piyasası Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bu alanda çok önemli çalışmalar yapmaktadır.

Başta Merkez Bankası, Finansal istikrar Raporu ve diğer yayınlar ve açıklamalar ile de bireylerin finansal varlık ve yükümlülüklerini doğru yönetebilmeleri, borç ödeme kapasitelerine uygun bir şekilde borçlanmalar, finansal araçları amacına uygun olarak kullanmalar, kur riski taşımamalar, tüm ekonomik birimlerde risk yönetimi kültürünün gelişmesi yönünde değerlendirmelerde bulunmaktadır. Nitekim toplumda risk yönetimi bilincinin yerleştirilmesine ve kamuoyunda finansal konularda farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunmak Merkez Bankası Stratejik Planı'nın da bir parçasıdır. [13]

Bu çalışmalara örnek olarak; Mart 2011.de yayınladığı '*Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*' adlı kitapçığı yayınlamış ve kitapçığın Türkiye'de dağıtımını gerçekleştirmiştir. [13]

Bu çalışmalarına ek olarak Merkez Bankası; Türkiye'de finansal farkındalık oluşturulması ve finansal erişime katkı sağlaması yolunda bir adım atılması amacıyla Sermaye Piyasası Kurulu ile ortaklaşa 9-11 Mart 2011 tarihleri arasında İstanbul'da "*Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler*" konulu bir uluslararası Konferans düzenlemiştir. Kongrede finansal eğitim ve finansal istikrar ilişkisi, finansal eğitim konusunda küresel finansal krizin yarattığı ivmelenme, finansal eğitim konusunda uluslararası platformda yapılan çalışmalar, çeşitli ülkelerin tecrübeleri, karşılaşılan zorluklar, bunlara yönelik oluşturulan çözüm önerileri ve elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Ayrıca finansal eğitim konusunda bir ulusal strateji oluşturmanın ve finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinin önemi, Türkiye'de finansal eğitim konusunda yapılan çalışmalar ile finansal eğitimde kurumlar arasındaki işbirliğinin önemi ve toplumun farklı kesimlerine yönelik finansal eğitim programları konuları da tartışılmıştır. [13]

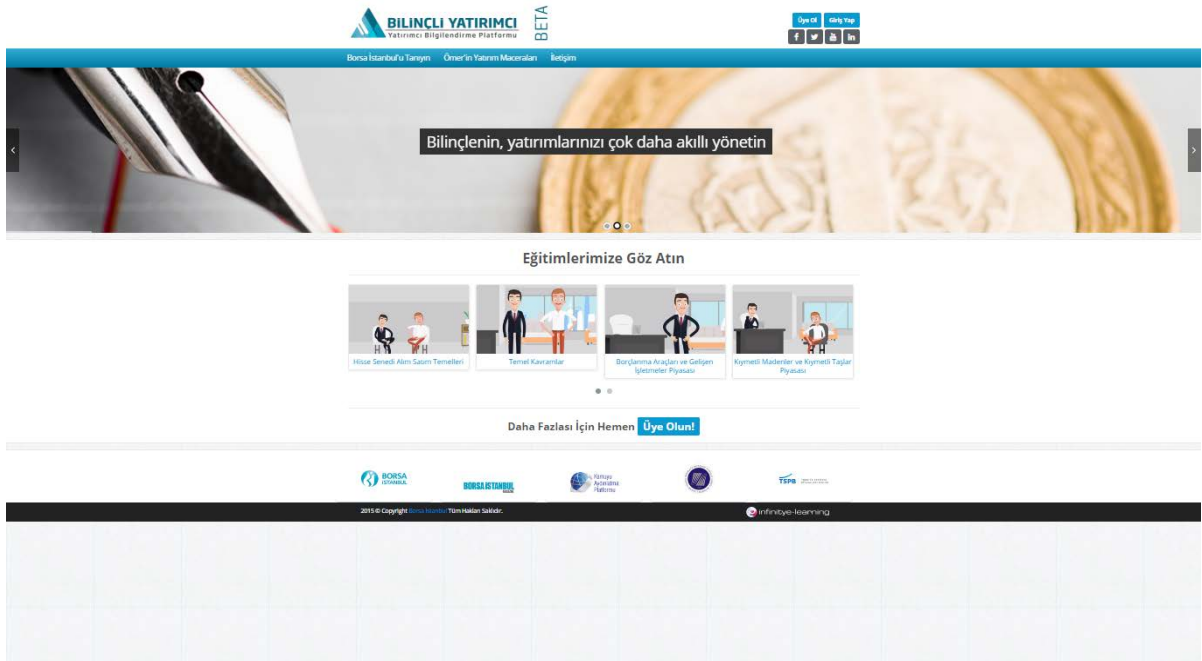
Borsa İstanbul'un yatırımcıların hak ve yükümlülükleri öğrenmesi, ürünler hakkında bilgi ve tecrübelerinin geliştirilmesi amacıyla yatırımcı bilgilendirme kılavuzlarının yanı sıra müşteri hizmetleri de bu alanda yatırımcılar için yaptığı faaliyetler arasındadır.

Ayrıca kurum gençlerin finansal sistemde bilgi darlıklarını geliştirip vizyon kazanmaları amacıyla Borsa İstanbul, finansal sistemin işleyişi ve Türk sermaye piyasasının işleyişi hakkında bilgi vermektedir.

Borsa İstanbul 2012 yılında borsa ve sermaye piyasalarına yönelik farkındalığın artırılması ile yatırım kültürünün geliştirilmesi amacıyla, Anadolu Üniversitesi ile işbirliği protokolü imzalamıştır. Yatırımcılara ve şirketlere yönelik eğitici ve bilgilendirici çalışmaların amaçlayan işbirliği protokolü kapsamında; bilgilendirici, tanıtıcı, eğitici ve eğlendirici televizyon ve radyo programlarının hazırlanması, konferans, sempozyum, panel gibi etkinliklerin düzenlenmesi, ayrıca saha araştırmaları, anketler ve soru-cevap şeklindeki kısa görüşmeler ile tasarruf sahiplerinin sermaye piyasalarına ve Borsa İstanbul'a bakış açıları

kapsamında hazırlanan televizyon programlarının yayınlanmasında TRT Okul ve Anadolu Üniversitesi'nin uhdesinde bulunan diğer mecraların kullanılması planlanmaktadır. [21]

Borsa İstanbul tarafından oluşturulan "Bilinçli Yatırımcı" sitesi aracılığı ile farkındalıklarını kazanıp, finansal okuryazarlık düzeyini geliştirmek isteyen bireyler; e-öğütimlerle kavramlar ürünler hakkında gerekli bilgilere erişerek, e-kütüphane, borsa terimleri sözlüğü ve diğer uygulamalarından yararlanmaktadırlar.

Şekil 2. Bilinçli Yatırımcı Web Sitesi

Kaynak: [21]

Özel sektörde de finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ve finansal eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla kurulan FODER(Finansal Okuryazarlık Eğitim Derneği) bu alanda çalışmalar yapmaktadır.Türkiye'nin konusundaki ilk kuruluşu olan Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği, Kasım 2012 itibari ile kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Derneğin amacı finansal okuryazar bir Türkiye için eko-sistem oluşturmaktır. Devlet, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak ülke çapında bireylerin finansal okuryazarlık ve finansal erişim farkındalıklarını ve olanaklarını oluşturabilmek için; bilinçlendirme, araştırma, uygulamalara destek ve politikalar üretilmesini sağlayabilmektir. (Foder, 2016)Bu alanda önemli projelere imza atan dernek; çeşitli konu başlıkları altında eğitimler düzenleyerek aileler, şirketler, gençler ve kadınların finansal sistemde farkındalık kazanmasına katkıda bulunmaktadır.Türkiye'de ilk kez kadınlara yönelik finansal okuryazarlığın önemine dikkat çeken Foder; İsmek, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Para Durumu ve Doğuş ^{Bankası} ^{Gümbülce} ^{Öğretmenevi} ^{İstanbul} *Finans Merkezi Yolunda 20 bin Kadın''* projesi kapsamında yer almıştır. [14]

Finansal okuryazarlık ile ilgili diğer bir özel kuruluş TEB Aile Akademisi olup bireylere yönelik eğitimlerle okuryazarlık düzeyini arttırmayı amaçlamaktadır. 'Eğitim ailede başlar' sloganı ile verdiği ücretsiz eğitimler, işbirliği yaptığı gönüllü projeler ile ailelerin finansal durumunu iyileştirmeyi ve onlara daha iyi bir hayat sunmayı hedeflemektedir.

TEB Aile Akademisi, eğitimlere ailede başlayarak çocuklar, gençler, kadınlar ve üst gelir grubu hedef kitlesini oluşturmaktadır. Türkiye 'de tabana yayılmanın önemini vurgulayan kurum 2013-2014 yılında 1638 katılımcı üzerinde yapılarak elde edilen verilerle ' Türkiye'de Finansal Erişim ve Okuryazarlık' başlığı altında literatüre önemli katkılar sağlamıştır.(TEB,2016) TEB Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporunda özellikle katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili dikkat çekici bulgular yer almaktadır;

'Finansal Okuryazarlık ve Erişim anketi, 2013 yılı için 1230, 2014 yılı içinse 1638 katılımcı üzerinde yapılarak veriler elde edilmiştir. Katılımcılar ülkemizin coğrafi ve demografik yapısı dikkate alınarak dağılımlandırılmış ve makul sonuçlara ulaşılmıştır. 2014 yılı verilerine göre tüketicilerin Finansal Okuryazarlık Endeksi 59,4 olarak hesaplanmıştır.Bu rakam 2013 yılına ait Finansal Okuryazarlık Endeks değeri olan 59,8 ile tutarlılık göstermektedir.

Finansal okuryazarlık seviyelerinin demografik özelliklere göre kırılımlarına bakıldığında finansal okuryazarlık açısından avantajlı grubun genellikle erkek, büyük şehirde yaşayan, yüksek derecede eğitim, gelir ve sosyo-ekonomik statüye sahip bireylerden ve çoğunlukla işyeri sahipleri, yöneticiler ve serbest nitelikli uzmanlardan oluştuğu görülmektedir.

Buna karşın finansal okuryazarlık bakımından dezavantajlı grubun ise genellikle kadın, kırsal kesimde yaşayan, göreceli olarak düşük eğitim, gelir ve sosyo-ekonomik statüye sahip bireylerden ve çoğunlukla işsizler, ev hanımları ve öğrencilerden oluştuğu gözlemlenmektedir. 2014 yılına ait anket verileri bir önceki yıla ait verilerle karşılaştırıldığında bu iki grup arasındaki finansal okuryazarlık seviyesindeki farkların giderek kapandığı görülmektedir.” [22]

Boğaziçi Üniversitesi destekli yapılan çalışmada finansal okuryazarlığın finansal bilgi, tutum ve davranış alt boyutlarıyla finansal okuryazarlığın ölçülmesi hedeflenmiş, OECD ülkelerine uygulanan yöntemler Türkiye’ye uyarlanarak çalışma tamamlanmıştır. Çalışmaya ilişkin veriler çizelge 3'te gösterilmektedir.

Çizelge 1.3. Finansal Okuryazarlık Göstergeleri: Bilgi, Davranış ve Tutum

	Finansal Bilgi	Finansal Davranış	Finansal Tutum
Arnavutluk	%45	%69	%39
Çek Cumhuriyeti	%57	%48	%62
Estonya	%61	%27	%42
Almanya	%58	%67	%63
Macaristan	%69	%38	%69
Malezya	%51	%67	%63
Güney Afrika	%33	%43	%54
Peru	%41	%61	%71
İngiltere	%53	%51	%49
Türkiye**	%43	%37	%61

Kaynak: [22]

Çizelge 3'te yer verilen bazı ülkelerin finansal okuryazarlık ile ilgili bilgi, davranış ve tutum göstergeleri yer almakta olup bazı ülkelerin verileri bu çalışmada bulunmamaktadır. Bu ülkeler ABD, Hollanda, Kanada, Avustralya ve İrlanda'dır. OECD'nin yöntemlerini kullanarak TEB ekteki çalışmayı hazırlamıştır. Çalışmada görüldüğü üzere ülkelerin finansal bilgi, davranış ve tutum yüzdeleri genel olarak değişiklik göstermektedir.

Bu raporla ilgili İndeks İçerik İletişim Danışmanlık CEO'su Yaprak Özer şu değerlendirmeyi yapmıştır;

‘Türkiye’de de finansal okuryazarlık konusunda yapılan en yeni araştırma Boğaziçi Üniversitesi ve TEB işbirliğiyle kurgulanan “Finansal Okuryazarlık Endeksi” sonuçlarına göre; finansal okuryazarlık endeks değeri 59,8 olan Türkiye, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ortalamanın altında kalıyor. “Finansal bilgi”, “finansal tutum” ve “finansal davranış” olmak üzere temelde üç ana bileşenden oluşan araştırmanın detayları ilginç sonuçlar barındırıyor: Türkiye’de bireylerin özellikle risk dağıtımı konusunda birçok ülkeden daha başarılı olması bu çalışmanın en önemli pozitif sonucu... Türkiye’nin finansal bilgi konusunda Peru ve Güney Afrika dışında birçok ülkeden daha düşük skor

elde etmiş olması da ilginç. Finansal davranış başlığı altında ise Estonya ve Ermenistan gibi ülkelerden sonra en düşük notu alan Türkiye'nin sınıfta kaldığı görülüyor.”(Özer, 2013:2)

Finansal okuryazarlığın ülkemizde geliştirilmesi amacıyla yukarıda yapılan faaliyetlere ek olarak yapılan diğer çalışmaları şöyle özetlemek mümkündür;

- “33 Finansal Eğitim ile ilgili Başbakanlık tarafından Haziran 2014’te ‘Finansal Erişim, Finansal Eğitim, Finansal Tüketicinin Korunması Stratejisi ve Eylem Planları’ konulu genelge Resmi Gazete’de yayınlandı.
- Denizmen’in başkanlığında 2012 yılında Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) kurulmuştur.
- 33 T.C. Kalkınma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Visa Europe ve Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği gençler arasında finansal bilinci geliştirerek sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla bir araya gelerek “Paramı Yönetebiliyorum Projesi”ni hazırlamıştır.
- 33 T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İSMEK ortaklığında ve Doğu Grubu’nun sponsorluğunda faaliyete geçen, “İstanbul Finans Merkezi Yolunda Hedef 20.000 Kadın” projesi de 2011 yılında ilk etap tamamlandı. Finansal okuryazarlık çalışmalarının Türkiye’deki kadınlara yönelik düzenlenen ilk ve tek platformu “Para Durumu” kapsamında, yaklaşık 10 bin kadın katılımcıya ulaşıldı.
- 33 Borsa İstanbul ile Anadolu Üniversitesi’nin işbirliğinde borsa ve sermaye piyasalarına dair farkındalık ile finansal okuryazarlığın artırılması amacıyla programlar, eğitimler, tanıtımlar, faaliyetler ve diğer çalışmaların gerçekleştirilmesi amacıyla protokol imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında 2013 Bahar döneminden beri, Anadolu Üniversitesi e-sertifika programı kapsamında Temel Düzey Finansal Okuryazarlık ve İleri Düzey Finansal Okuryazarlık programları sunulmaktadır.
- 33 Bir özel ticaret bankası Kültür yayınlarının satışının yapıldığı kütüphanede gençlere ücretsiz finansal okuryazarlık eğitimleri düzenlemektedir”.(Bayram, 2015, Akt. Yardımcıoğlu ve Yörük, 2016:186).

Finansal okuryazarlık ile ilgili Türkiye’de faaliyette bulunan siteleri genel olarak;

- <http://www.yatirimyapiorum.gov.tr>
- <http://www.paramveben.gov.tr>
- <http://www.foder.gov.tr>
- <http://www.paramyonetebiliyorum.gov.tr>
- <http://www.bilincliyatirimci.org> şeklinde listelemek mümkündür.

1.7.7. Kanada

1986 yılında kurulan Prosper Canada, yoksulluk içinde yaşıyan Kanadalılar için politika ve yenilik yoluyla ekonomik fırsat geliştirmeyi amaçlayan ulusal bir kuruluştur. Kuruluş, düşük gelirli Kanadalılar için on-line finansal bilgi araçlarının ve Kanada genelinde finansal eğitim programlarının ve kaynakların geliştirilmesini amaçlamaktadır. Prosper Canada Bankacılık ve finansal hizmetler, tasarruf, krediler, borç ve vergi konularında bireylere pratik ve kullanışlı bilgiler sunmaktadır.(Prosper Canada, 2016)

Kanada da finansal okuryazarlık alanındaki çalışmalardan biri de; CITI-FT Zirvesi, Citi group ve Financial Times işbirliği ile 10 yılı aşkındır faaliyet göstermekte olan kurum, finansal yeterlilik için en iyi uygulamalar ve yenilikler alanına odaklanarak çalışmalarını sürdürmektedir.[23]

Keown (2011), Kanada 'da yaşları 18-64 arasında değişen katılımcılar üzerinde finansal okuryazarlığın ölçümüyle ilgili yaptığı araştırmada ortaya çıkan bulgular aşağıdaki gibidir;

- *“Aile geliri ile finansal bilgi arasındaki ilişki dikkate değer çıkmıştır. Yüksek gelir grubundakilerin puanları düşük ve orta gelir grubundakilerden daha fazladır.*
- *Eğitim ve finansal bilgi arasındaki ilişki güçlüdür. Yüksek eğitilmiş olanların puanları daha fazladır.*
- *Erkeklerin puanı kadınlara oranla biraz daha iyidir.*
- *Kendi işine sahip olanların puanı başkasının yanında çalışanlardan ve işsizlerden daha yüksektir.*
- *Göçmenlerin finansal bilgi puanı Kanada 'da doğmuş kişilerden daha düşüktür.*
- *Günlük finansal sorumlulukları tek başına taşıyanların finansal bilgi puanı, bu sorumlulukları birisiyle paylaşanlardan daha yüksektir.*
- *Kredi kartının olması ve bütçeleme yapılması gibi finansal davranışlarla finansal bilgi arasında ilişki vardır.”*

1.7.8.İrlanda

Tosun(2016) İrlanda'da 2007-2008 yıllarında yapılan ulusal çapta bir araştırmanın hedefleri aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- *“İrlandalı tüketicilerin finansal yeterliliklerinin ölçüsüne dayanak oluşturmak,*
- *Finansal yeterliliği geliştirecek stratejilerin geliştirilmesi için kanıt sağlamak,*
- *Finansal hizmetlere ilişkin tüketici koruma politikası hakkında bilgilendirmek,*
- *İrlanda'da daha iyi bir finansal eğitim ihtiyacı konusunda farkındalığı oluşturmak,”*

İrlanda'da Finansal Düzenleyici (Financial Regulator) çalışması sonucunda İrlandalıların para yönetimi konusunda yeterlilik kazandıkları fakat geleceğe yönelik planlama, finansal ürün seçimi ve bilgilendirme konularında ilerlemeye ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır.Yine bu çalışma sonucunda İrlandalıların genel olarak paralarını iyi idare ettikleri ancak gelecek planlaması, finansal ürün seçimi ve bilgilendirilme konularında ilerlemeye ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır.(Tosun, Financial Regulator, 2007-2008:28-2016:59)

1.7.9.Avustralya

2005 yılında Avustralya finansal okuryazarlık ve eğitim stratejisinin uygulanabilmesi amacıyla Finansal Okuryazarlık Vakfı'nı kurmuştur. [24]

2006 yılında gençlerin ve yetişkinlerin finansal bilgilerini ölçen bir anket hazırlayan Finansal Okuryazarlık Vakfı, bu anket sonuçlarına göre programlarını düzenlemiştir. Ayrıca Vakıf, öğretmenler, öğretim görevlileri, insan kaynakları uzmanları ve eğitim materyalleri hazırlayanlara hitap eden *‘Eğitimci Ağı’* adlı bir grup oluşturmuştur. Bu grup ile finansal eğitim konusunda bilgilerin yayılması, eğitim materyallerinin geliştirilmesi ve güncellenmesi, önerilerde bulunulması, üyeler arası görüşlerin paylaşılması amaçlanmıştır. (Güler, 2015:47)

Son yıllarda özellikle finansal eğitim konusunda ulusal strateji oluşturan ülkede, World Bank'ın (2007) yaptığı bazı araştırmalar Avustralya'da olumsuz sonuçlar vermiştir. Bu araştırmaya göre Avustralyalı üniversite öğrencilerinin finansal konularda ne bilgileri ne de becerileri bulunmaktadır.

Avustralya'da yapılmış en kapsamlı finansal okuryazarlık araştırması ANZ Yetişkin Finansal Okuryazarlığı Araştırmasıdır. 2008 de yapılan araştırmada finansal okuryazarlığı en düşük olan gruplar şöyle çıkmıştır.

- *“18-24 yaş arasındakiler ve 70 yaş üzerindekiiler,*
- *Kadınlar özellikle de 70 yaş üzerindekiiler,*
- *Az eğitilmiş insanlar(10 sene ve daha azı),*
- *Çalışmayanlar ve kalifiye olmayanlar,*
- *Düşük gelirliler,*
- *Evde İngilizceden başka dil konuşanlar,*
- *Avustralyalı yerli kökenli olanlar,” [25]*

1.7.10.Hollanda

Hollanda'da yapılan bir araştırma sonucunda finansal okuryazarlığı daha düşük olan bireylerin hisse senetlerine daha az yatırım yaptıkları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun temel finans bilgisine sahip olduğu, ancak temel kavramların ötesinde bilgi sahibi olanların çok az sayıda oldukları tespit edilmiştir. Örneğin birçok kişi hisse senedi ile tahvil arasındaki farkı bilmemektedir.(Rooij vd. 2011:449)

Dijk (2012), çalışmasında, Hollandalı öğrenciler arasında finansal okuryazarlık düzeyini ve bunun emeklilik planlamasına etkisini analiz etmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 293 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma, Lusardi ve Mitchell(2007) araştırmasını göz önünde tutarak bir de karşılaştırma yapmıştır. Lusardi ve Mithell (2007/2009) araştırmaları; finansal okuryazarlığın emeklilik planlaması için önemli bir gösterge olduğunu doğrular sonuçlar vermiştir. Bu çalışma, finansal okuryazarlığın iyi bir gösterge olduğunu savunmaktadır.

Yakın zamanda; Deuflhard, Georgarakos ve Inderst (2013) tarafından finansal okuryazarlığın yatırımların getirileri üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada, Hollanda'da finansal okuryazarlık seviyesindeki bir standart sapmalı artışa, hane halkının finansal varlığının en önemlisini oluşturan tasarruf mevduatı faiz oranlarında medyan faiz oranına göre (33 baz puan) %13.lük bir artışın eşlik ettiği görülmüştür.

1.7.11.Almanya

Almanya'da finansal okuryazarlık üzerine yapılmış bir araştırma Alman hane halkının (6-18 yaş arası) finansal karar verme yeteneklerinin özel emeklilik üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Çalışma, bireylerin finansal eğitiminde yetenekleri ile ilgilenmektedir. Bu araştırma, finansal bilgi, bilişsel yetenek ve uzun vadeli karar verme arasında ilişki olduğunu savunmaktadır.

2008 Mayıs ve Temmuz aylarında Almanya'daki dört okulda bir saha deneyi yapılmıştır. İki devlet okulu; Baden, Württemberg (bir ilköğretim/bir lise), diğer iki okul; Rheinland, Pfalz (bir birincil/bir üst lise). Öğrenci velilerinden saha çalışması için izin alınmıştır. 6-18 yaş arası 244 öğrenciden veri toplanarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Buradaki en önemli nokta, çalışmanın konusunu; alman hanelerinin genel olarak değil, bu hanelerdeki 6-18 yaş grubun oluşturuyor olmasıdır. Bu da bir anlamda çalışmanın kısıtı sayılmaktadır. Sonuçlar, finansal bilgi, bilişsel yetenek ve uzun vadeli karar verme arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. (Koenen, 2010:142)

Pahnke ve Honekamp (2010), yaptıkları çalışmada Almanya'da yaşayan insanların, finansal okuryazarlığının özel emeklilik hükümleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda ortalamanın üstünde geliri olan hanelerin emeklilik planlaması yaptığı ve finansal okuryazarlığın emeklilik planlaması üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. [26]

Dick ve Jaroszek (2013) tarafından Almanya'daki tüketici kredilerinin kullanımını belirleyen faktörlerin araştırıldığı çalışmada, nispeten pahalı tüketici kredisi kullanımının sadece kişilerin kendilerinin kontrolü ile alakalı olmadığı ve finansal okuryazarlığın pahalı tüketici kredisi kullanımını azalttığı görülmüştür.

1.8.Finansal Okuryazarlık

Dünya genelinde artan rekabet ortamı devletlerin, kurum ve kuruluşların politikalarının değişimine paralel olarak hayatta bireylere yeni şartlar sunmakta ve bu şartlara uyum sağlaması beklenmektedir. Özellikle finansal sistem bu rekabet ortamında tüketicilere sunmuş olduğu ürün ve hizmetlerdeki karmaşık yapısıyla dikkat çeken sektörlerden biri konumundadır.

Bunlara ek olarak dünya nüfusunun hızla artması, kaynakların sınırlı ve kıt olması gibi nedenlerle toplumlar geleceğin dünyasında yaşayacakları sorunları minimize etmek adına gerek kaynak yönünde gerekse gelir yönünde tasarrufa yönlendirilmektedir.

Finansal okuryazarlık kişiye birçok farkındalığın yanında tasarruf bilinci kazandırdığından bireylerin eğitim ve benzeri programlarla bu bilince sahip olması birçok ülkenin başlıca ülke politikaları arasına girmiştir.

Bireylerin; tüketici ve konut kredileri, emeklilik planları, tasarruf ve bütçe planlama becerisi, finansal verileri anlama- izleme-yorumlama-işlem yapma yeterliliği, sigorta kavramının farkında olmaları gibi finansal konularda finansal okuryazarlık ve farkındalık düzeylerini geliştirmeleri hem bireysel olarak daha bilinçli kararlar vermelerini sağlayacak hem de süreç içinde finansal sistemi de geliştirerek daha profesyonel hizmet sunması yönünde katkı sağlayacaktır.

Finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ülkelerin gelişmiş ülke statüsünde olmaları ile sonuçlar arasında farklılıklar dikkati çekmektedir.

Öyle ki; küresel ekonomik kriz sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nde mortgage kredisi alarak ev sahibi olanların büyük çoğunluğunun, faizlerin artması durumunda ödemelerinin de artacağı konusunda bilgisiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç finansal okuryazarlık düzeyi düşüklüğünün yalnızca gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de sorunu olduğu görüşünü desteklemektedir. (The Economist, 2008).

Finansal okuryazarlık ile ilgili bu çalışmalarda dikkat çeken diğer bir konu da gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olmasına rağmen anket sorularında finansal yeterlilik ile ilgili soruya çoğu katılımcının kendisini yeterli gördüğü yönünde verdiği cevaplar olmuştur.

OECD'nin yapmış olduğu bir çalışmada anket sorularından bir tanesi bireylerin finansal okuryazarlık yeterliliklerini nasıl buldukları yönünde olup cevapların çoğunluğu kişilerin kendilerini başarılı ve yeterli bulduğunu göstermektedir.

Fakat temel finansal yeterliliği ölçen anket sorularında ise bireylerin zorlandıkları ve düşük notlar aldıkları gözlenmektedir. [1]

Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunun finansal eğitim projeleri kapsamında bu eğitimleri ortaöğretimden itibaren verildiği bilinmektedir. Ülkemiz genç nüfusu toplam nüfusumuzun dörtte birini oluşturmasına rağmen gençlere yönelik finansal eğitim çalışmalarında oldukça yeni olduğumuzu söylemek mümkündür.

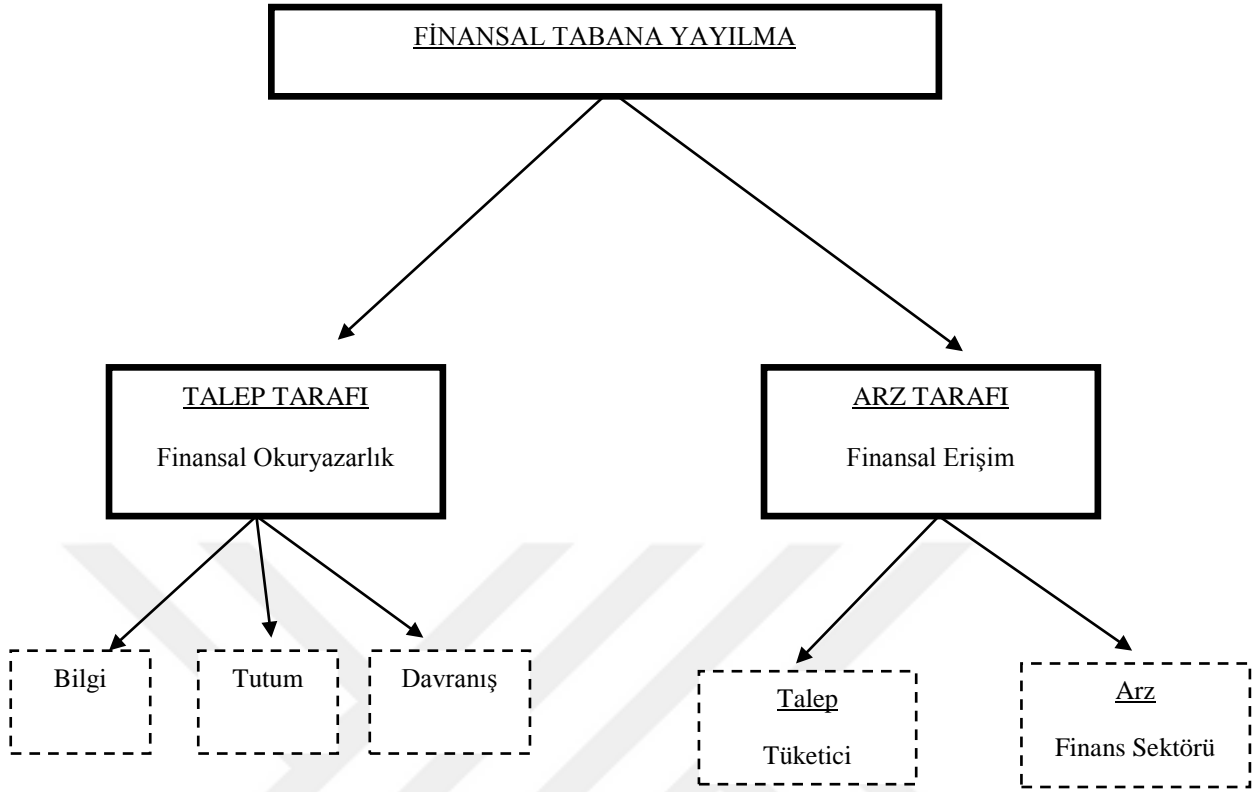
Yapılan finansal eğitim projeler ve diğer çalışmalarla hedeflenen tip bilinçli yatırımcı tipidir. Bilinçli yatırımcı finansal sistemin karmaşıklığına rağmen yaptığı yatırım ve tercihlerle refah düzeyini arttırabilir, emeklilik ve diğer finansal becerileri sayesinde geleceğin getirdiği riskleri de minimize edebilmektedir. Bu konuda Mavituna (2012), bilinçli yatırımcının elindeki tembel paranın getirisine razı olmasını bir çeşit bilinçsizlik olarak tanımlamaktadır.

Bireylerin finansal sistem içindeki faaliyetleri, hizmet ve ürünlere erişim olanakları, tutumları ve karar verme süreçlerini daha iyi kavrayabilmek için finansal tabana yayılımın iyi bilinmesi gerekmektedir. Finansal tabana yayılma; finansal hizmetlere ihtiyaç duyan tüm bireylerin ve işletmelerin ihtiyaç duydukları finansal ürünlerin tamamına erişebilmelerini ve bunları kullanabilmelerini, bunların finansal kuruluşlar tarafından etkili ve sorumlu bir şekilde sunulmalarını ve bireylerin ve işletmelerin bu ürünleri kullanabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlamak anlamına gelmektedir. [12]

Şekil 3'te görüleceği üzere, finansal tabana yayılmada talep kısmını temsil eden finansal okuryazarlığın ölçülmesi için finansal bilgi, finansal tutum/tavır ve finansal davranış olmak üzere toplam üç ana etken önemli rol üstlenmektedir.

Finansal tabana yayılımının arz bileşeninin temsil eden finansal erişimi yine arz ve talep olmak üzere iki alt sınıfa ayırmak mümkündür. Finansal erişimin arz kısmı finansal tabana yayılım için finansal kuruluşlara düşen sorumluluk gibi düşünülebilir. Bu noktada bu tür kuruluşların tüketicilere sundukları finansal hizmetlerin yeterliliği önemlidir; kişi başına düşen banka şube sayısı ve ATM sayısı gibi. Finansal erişimin talep kısmı ise tüketicilerin finansal kuruluşlara ve hizmetlere olan ilgisi ve bu hizmetlerin kullanımı gibi kavramlardan oluşmaktadır. [22]

Şekil 3. Finansal Tabana Yayılım Tablosu

Kaynak: [22]

Finansal okuryazarlık kavramını daha iyi kavrayabilmek amacıyla; çalışmanın bu kısmında finansal tabana yayılımın talep kısmında yer alan finansal okuryazarlığın finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış boyutları hakkında bilgi verilecektir.

1.8.1.Finansal bilgi

Özdemir (2011) finansal bilgiyi makro ve mikro açıdan iki başlık altında ele almıştır. “Finansal bilgi, bilginin bir türüdür ve iki farklı boyutu bulunduğu ifade edilebilir. Birinci boyutunu makroekonomik düzeydeki finansal bilgiler; ikinci boyutunu ise mikro ekonomik düzeydeki finansal bilgiler oluşturmaktadır. Makroekonomik düzeydeki finansal bilgi, bir ekonominin geneline ilişkin cari acık, yıllık bütçe planları, toplam ve sektörel dış ticaret rakamları gibi ekonominin geneline ilişkin finansal bilgileri ifade etmektedir.

Mikro ekonomik düzeyde finansal bilgi ise bir ekonomi içinde kar amaçlı olsun veya olmasın faaliyet gösteren tüm işletmelerin ve hane halklarının ekonomik ve mali yapısını etkileyen ya da gelecekte etkilemesi muhtemel olayların öğrenildiği, araştırıldığı veya

gözlem yolu ile elde edildiği metinler, tablolar, şekiller gibi bilgi aktarımını sağlayan çeşitli unsurların oluşturduğu gerçekler bütünü ifade etmektedir.”(Özdemir, 2011).

Finansal bilgi tüketicilerin temel finans konularında yeterli teorik bilgiye sahip olması olarak nitelendirilebilir. Dünyada çoğu ülkeye Ekonomik İşbirliği ve Çalışma Örgütü(OECD)’nin hazırlamış olduğu anket 8 soruluk finansal konularda bilgiyi ölçmeye yarayan test yapılmaktadır.Katılımcılar tarafından verilen doğru yanıtların sayısı dikkate alınarak bir “*finansal bilgi puanı*” yaratılmıştır. Finansal bilgisi nispeten yüksek düzeyde (6 veya daha fazla doğru yanıt) olan katılımcılarının oranı her ülke için hesaplanmıştır. Bazı ülkelerde, katılımcıların yarısından daha azı ve tüm ülkelerde %70’ten daha azı bu yüksek finansal puanı elde edebilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu;

- Bir yıl içinde bir tasarruf hesabının kazanacağı basit faizin hesaplanması ve sonrasında bileşik faizin 5 yıl içindeki etkisinin belirlenmesi konularında başarısızdır. [22]

Sarıgül (2014) Konya ilindeki üç üniversitenin öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini ve öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile öğrenci karakteristikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmıştır. Çalışma öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yetersiz olduğunu, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerini geliştirmeleri gerektiğini göstermiştir.(Alkaya, Yağlı 2015:587)

Bireylerin, finansal kavramlara, araçlara ilişkin bilgi sahibi olması, etkin çalışan bir piyasanın varlığı için önemlidir. Finansal sistem hakkında, bilgi sahibi olma, finansal risklerden daha fazla korunmayı sağlayabilmektedir. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi yükseltilerek, finansal sistemden ve finansal sistemin sunduğu olanaklardan yararlanması sağlanmazsa, etkin çalışan ve sürdürülebilir piyasa anlayışından uzaklaşılabilir.(Bayram, 2010:1-62)

OECD’nin finansal okuryazarlığı geliştirmek için 2005 yılında yaptığı araştırma sonucuna göre tüm katılımcılar arasında finansal anlayış düşük seviyesidir ve katılımcılar genellikle kendilerini finansal konular hakkında gerçekte olduğundan daha fazla bilgili hissetmektedir. Çoğu katılımcı finansal bilgiye ulaşmanın ve finansal bilgiyi anlamının zor olduğuna inanmaktadır.Bu duruma ek olarak araştırmada birçok tüketicinin genel finansal ürünler hakkında çok az bilgisinin olduğu ve risk ile getiri arasında ki ilişki gibi temel finansal konularda bilgi eksikliklerinin var olduğu belirtilmiştir. [1]

Sonuç olarak finansal okuryazarlık düzeyinin arttırılmasında ilk öncelik; finansal eğitim yoluyla finansal kavramlar hakkındaki bilgi düzeyinin arttırılarak, bu bilgiyi günlük hayatta kullanılabilecek şekle dönüştürmektir.

Böylelikle finansal farkındalık düzeyinin artması yoluyla piyasayı takip ederek ve doğru yorumlayarak sağlıklı tercihler yapılmasına katkı sağlayacaktır.

1.8.2.Finansal tutum/tavır

Dvorakova ve diğerleri (2009) finansal okuryazarlığı; *“Bireylerin kendilerini ve ailelerini çağdaş toplumda finansal açıdan güvenceye almaları için gerekli bilgi, beceri ve tutumlardan oluşan bir küme”* olarak tanımlamıştır.

Dolayısıyla bireylerin finansal bilgiyi kullanma gibi mental yeterliliğe sahip olmasının yanında bu bilgi ve becerilerinin finansal tutumlarıyla uyuşması ve finansal davranışlarına yansıtması finansal okuryazarlığın önemli bir süreç yönetimi olduğunu göstermektedir. Bireylerin geleceği için birikim ve tasarruflarını hangi yönde yaptıkları bütçeleme, para biriktirme gibi konulara olumlu ya da olumsuz bakma durumları finansal tutumun alanına girmektedir.

Bireylerin tutum ve davranışlarının finansal refah düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Bu nedenle finansal okuryazarlık ile ilgili ölçme çalışmalarında tutum ve davranışların da belirlenmesi önemlidir. Örneğin bireylerin gelecek için tasarruf yapma konusunda olumsuz tutuma sahip olmaları durumunda, bu tür bir davranışı göstermede daha düşük eğilimlerinin olacağı ileri sürülmektedir. Benzer şekilde kısa süreli ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik veriyorlarsa acil durumlar için tasarruf etmeleri veya uzun süreli finansal planlar yapmaları ihtimali düşük olacaktır. (Atkinson ve Messy, 2012: 7-8- [28])

OECD belirli yıllarda yaptığı çalışmalar ülkeler arası finansal tutum sonuçları farklı çıkmıştır. Örneğin; Peru finansal tutum oranı %71 iken aynı teste katılan Ermenistan’da bu oran %11 gibi bir oranla daha düşük çıkmıştır. OECD 2012 de yaptığı bu çalışmada toplam 15 ülkenin katılmış olup Türkiye %61 oranla 7. Sırada. [22]

Ülkemizde finansal tutum ile ilgili akademik alanda kullanılmak üzere finansal tutum ve davranış ölçeği Sarıgül (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin ön deneme formu olarak hazırlanan 21 madde, 407 üniversite öğrencisine uygulanmış, elde edilen veriler üzerinden faktör çalışması analizi yapılmıştır. Faktör analizleri sonucunda 14 maddeden oluşan toplam değişkenliğin %49,24'nü açıklayan dört faktör elde edilmiştir. Ölçeğin alt faktörlerde ve toplam puanda iç tutarlılığa ve test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla ölçeğin geçerli ve güvenilir veri toplama aracı söylenebilir. (<http://www.bjmer.net/> Erişim: Ekim 2016)Çalışmada örneklem olarak, Mevlana Üniversitesi'nden değişik aşamalarda fakat toplamda 407 öğrenci alınmıştır. Sonuç olarak geliştirilen ölçek; FOTDÖ beş basamaklı Likert tipi bir ölçek olup 14 maddeden oluşmaktadır. Elde edilen değerler çerçevesinde FOTDÖ'nün hem faktörler hem de geneli için güvenilir ölçümler yapabildiğini ve başta harcama ile tasarruf olmak üzere bireylerin finansal tutum ve davranışlarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

1.8.3.Finansal davranış

Finansal davranış genel anlamıyla kişinin yaşamı boyunca karşısına çıkacak olan mali analiz, tasarruf, bütçe, borçlanma ve kredi gibi konularda etkin kararlar alıp yönetebilmesi diyebiliriz. Bu kararları verirken birey, finansal bilgisi dâhilinde tercihlerini yapmakta ya da davranışta bulunmaktan kaçınmaktadır.

Finansal okuryazarlık tek bir değişkenle yorumlanarak sonuçlarına ulaşabilecek bir olgudan çok birbiriyle ilişkili değişkenlerle ele alınıp değerlendirilecek kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramın bileşenlerinden ve alt boyutlarından biri olan finansal davranışın gereği, bireyin finansal kavramlarla ilgili edindiği bilgi ve beceriyi etkin bir şekilde kullanması yoluyla olmaktadır.

Birçok gelişmiş sermaye piyasasında yatırımcılar doğrudan bilgilendirme yoluyla eğitime çalışılmaktadır.Yatırımcıların rasyonel kararlar alabilmesi için finansal okuryazarlık seviyelerinin artması ve davranışsal finansın ortaya koyduğu faktörlerin bilincinde olmaları gerekir. Yatırımcının bilgi düzeyi kendi yatırım amaçlarına ve risk profiline uygun olan yatırım kararları almasına yardımcı olur. Yatırımcıların finansal bilgi ve tecrübesinin yüksek olması, onların yatırım kararlarında rasyonel davranmalarına ve diğer yatırımcılardan daha fazla getiri elde etmelerine yardımcı olur (Hayta, 2014: 346).

Türkiye'deki finansal davranış anketlerinin sonuçlarına bakıldığında; Türkiye için kişisel mali durum takibi (%48), uzun vadeli hedef koyma (%36) ve aktif tasarruf ve yatırım alımı (%30) davranışlarında olumlu cevap oranı oldukça düşük kalmıştır. Aktif tasarruf ve yatırım oranının düşük olması, sermaye piyasalarına katılımı azaltmakta ve dolayısıyla büyük projelerin hayata geçirilmesi, mülkiyetin tabana yayılması vb. gibi sermaye piyasasının sağladığı imkânlardan yeteri ölçüde faydalanılmasını engellemektedir. Bu oranlar, finansal tutum ile karşılaştırıldığında paralellik taşıdığı görülmektedir. Uzun vadeli hedef koyma ve aktif tasarruf ve yatırım yapma oranının düşük olması, gelişmekte olan bir ülke olarak üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Son yıllarda, bireyleri yatırıma teşvik edebilmek için Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)'ne %25 devlet desteği gibi uygulamalar hayata geçirilse de bireylerin yatırım yapma oranı henüz istenilen düzeyde değildir. Tasarruf oranı İngiliz Virgin Adası, Malezya ve Almanya'da ise %80'nin üzerinde olmuştur. Katılımcıların ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda borçlanmaya başvurması %4'le en düşük Almanya'da %47'yle en yüksek Ermenistan'da ve Türkiye'de %30 olduğu görülmektedir.(Alkaya, Yağlı 2015:590)

CFEB (2010)'un yaptığı "*İngiltere'de Tasarruf Davranışı ve Finansal Yetenek*" konulu çalışmada; 1991-2009 yıllarına ilişkin BHPS verileri kullanılmış, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin tasarrufa ilişkin davranışlar üzerinde büyük bir etkisinin olduğu, ayrıca bireylerin finansal yönetim becerilerinin iyileştirilmesinin tasarruf eğilimi üzerinde önemli pozitif etkisinin olduğu bulunmuştur.

Borden ve diğerleri (2008), üniversite öğrencilerinin krediler dersini almadan önceki ve sonrasındaki bilgi seviyeleri ile bu konudaki davranışlarını sosyo-demografik özelliklerini de dikkate alarak analiz etmiştir. Sonuçlar bilgi seviyesindeki artışın kredi kartı kullanımı ve finansal risk ile ilgili davranışlarda pozitif değişikliklere neden olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan bireylerin karar alma sürecinde tercihlerini etkileyen faktörler incelendiğinde; İnaltekin'in (2004) "Tüketicilerin Satın Alma Kararlarında Algılanan Riskin Rolü: Özel Markalı Ürünler" adlı çalışmasında; özel markalı gıda maddelerinde ve temizlik ürünlerinde finansal, fiziksel, performans ve zaman risklerinin etkili olduğu gözlenmiştir.

Ayrıca 16-25 yaş arası bireylerdeki finansal riskin, 26-35 yaş arasındaki bireylere nazaran daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada, lisansüstü eğitim alan bireylerin finansal riski diğer gruplara göre daha düşük algıladıkları tespit edilmiştir. Ailedeki birey sayısının beş ve üzerinde olduğu durumlarda yüksek finansal risk algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Finansal riskin ev ve kamu sektöründe çalışanlara göre, özel sektör çalışanlarında ve kendi işini yapan bireylerde daha fazla olduğu görülmüştür.

Gönen ve Özmete (2006) tarafından Ankara’da Devlet Üniversitelerinde (Ankara, Gazi, Hacettepe ve ODTÜ) çalışan ve üniversitenin bilgi işlem merkezine bir e-posta adresi alarak kayıtlı olan akademik personelden 273 kişi üzerinde gerçekleştirilen “*Bireylerin Finansal İnançları, Kaygıları ve Satın Alma Davranışları Açısından Finansal Yönetim Uygulamaları*” adlı çalışmada; bireylerin ekonomik durumlarına ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, %48.0’ inin aylık borç ödemelerinin iyi olup olmadığı konusunda kararsız oldukları, %41.1’inin gelir düzeyinin kötü olduğu anlaşılmıştır. Toplam servet ve varlıklarını iyi olarak değerlendiren bireylerin oranı % 31.9, gelirden tasarrufa ayrılan miktar ise %37.0’dır. Ayrıca çalışmada bireylerin yarısından fazlasının özel sağlık (%55.3) ve yaşam sigortası (%53.8) seçme konusunda hiç yardıma ihtiyaç duymadıkları, borçlarını planlı olarak azaltma (%47.6), tüketici / konut / otomobil kredisi kullanmada (%42.9), finansal bilgi edinme konusunda (%37.4), yatırım seçeneklerini belirleme (%37.0), emeklilik dönemi için plan yapma (%34.1), finansal plan yapma (%33.0), tasarruf yapma (%32.0), bütçe yapma (%30.4) ve kredi kartı kullanma (%27.8) konularında da bazen yardıma ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.” [29]

1.9. Finansal Farkındalık

Literatürde bu konu finansal okuryazarlık olarak isimlendirirse de OECD finansal farkındalık kavramını şöyle tanımlamıştır: “Finansal farkındalık finansal tüketici ve yatırımcıların finansal ürün ve kavramlar hakkında bilgi ve anlayışlarını geliştirmelerini ve bilgi, yönlendirme ve/veya objektif tavsiyelerle finansal risk ve fırsatları daha iyi fark etmelerini, daha bilinçli tercih yapmalarını, nereden yardım alması gerektiğini bilmelerini ve finansal refahlarını artırmak için diğer tüm etkin faaliyetleri yapmalarını sağlayan bir süreçtir.” (OECD’den Akt. Akyol, 2010: 35)

Özellikle finansal ürün ve hizmetlerin artan çeşitliliği ve karmaşıklığı finansal sektörde yer alan kavramların önemini arttırmakta ve tüketiciler açısından belli düzeyde bir finansal bilgi, birikim, yeterli risk analizi yapabilme kapasitesi ve farkındalık gerektirmektedir.[13]

Finansal okuryazarlık alanında, finansal bilgi, tutum/tavır, davranış düzeyleri, finansal erişim olanakları-oranları gibi kavramlar hakkında yapılan çalışmalara ek olarak bütün bu kavramların temeli olan bireyin bu kavramlardan ne derece haberdar olduğu ve takip ettiğinin bilinmesi yani finansal farkındalık düzeyinin araştırılması da eklendiği görülmektedir. Finansal okuryazarlığın gerektirdiği yeterlilikler göz önüne alındığında bireylerin farkındalık düzeylerinin literatürde önemli bir gereksinime sahip olduğu görülmektedir.

Farkındalık kavramı gerek finans gerekse tüm sosyo-ekonomik-demografik konularda son 10 yılda çokça karşılaşılan kavramlardan biri olmuştur. Bireyin toplumda bilgiyi kullanma ve tercihlerinde tutarlı ve doğru kararlar vermesinde farkındalık düzeyi oldukça önemli yer tutmaktadır.Bu sebeple finansal sistemde bireyin tercihlerinin hangi yönde olduğunu, kavramların bilinirlik düzeyini, sektörün durumunu arz ve talep tarafından araştıran çalışmalar farkındalık kavramı alanındaki literatüre katkı sağlamaktadır.

SPK(2015), Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması'nın raporuna göre; 2012 yılında ankete katılanların %84'ü finansal konularda basit matematiksel işlemleri yapabiliyorken, bu oran 2015 yılında %93'e yükselmiştir. Öğrencilerin temel finansal kavramlara ilişkin bilgi düzeyi kavramlar bazında farklılık göstermektedir. Buna göre faiz, kredi kartı ve sigorta en çok bilinen kavramlar olmakla birlikte stopaj, durgunluk(resesyon) ve bono ise en az bilinen kavramlardır. Genel olarak katılımcıların temel finansal kavramlara ilişkin bilgi düzeyi yüksek değildir. Çalışmada, katılımcıların % 33,6'sı kendilerini finansal okuryazar olarak değerlendirmekte, % 37,5'i ise konu hakkında bilgi sahibi olmadığını savunmaktadır. [27]

Tosun (2016), katılımcıların finansal bilgi düzeylerini anlamaya yönelik, günlük hayatta sıkça karşımıza çıkan finansal araçların işlevine ve sağladığı faydalara ne derece hâkim olduklarının anlaşılması adına birkaç soru yöneltilmiştir. Sorular arasında yer alan net ve brüt ücret kavramlarının tanımı ile ilgili soru, katılımcıların %56,8'i tarafından yanıtlanmak istenmemiş, yalnızca %12,4 'lük kısım tarafından doğru yanıtlanabilmiştir. Banka kartı ve kredi kartı gibi finansal araçların kullanım yaygınlığı finansal sistem içerisinde kaydi para yaratma oranını arttırmaktadır. Ayrıca bu tip alternatif dağıtım araçlarını kullanan kişiler, finansal ürünlerinin kontrolünü kendilerinin sağlaması dolayısı ile finansal farkındalıklarının ve sorumluluklarının artmasına yardımcı olabilmektedir.

Ancak katılımcılar arasında yapılan çalışmada kredi kartının satın alım gücü üzerine bilgi düzeyi sorgulanmış, öğrencilerin %30,3'ünden doğru yanıt alınabilmiştir.

Buradan hareketle, finansal tutum ve davranışlarının bilgi temelli kararlarla doğrudan ilişkili olması ekonomik sistemin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesine yol açmaktadır. Finansal sistemin aktifliği, bireylerin finansal konularda farkındalığının artırılması finansal eğitimler yoluyla olacağını söylemek mümkündür.

Bu eğitimlerin bireylerin orta öğretim düzeyinde farkındalıkların oluşturulup, en geç lise döneminde okuryazarlık düzeyinin geliştirilerek geleceğin teminatı olarak görülen gençlerin finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması çok önemli bir adım olarak öngörülmektedir.

1.10. Finansal Erişim

Finansal erişim, bir ülkede bulunan bireylerin o ülkede hizmet veren bankalara banka ürünlerine olan ilgi ve kullanım oranıdır. Finansal tabana yayılım şekli incelendiğinde; finansal erişimin talep tarafında tüketici açısından yer alan bu tanımı arz tarafında yer alan finans sektörünün atm, şube sayısı yeterliliği, şube personeli yeterliliği olarak ifade etmek mümkündür. Finansal erişim, finansal tabana yayılmanın arz tarafında yer alan yine iki alt boyuta ayrılarak talep kısmında tüketicinin, arz kısmında ise finans sektörünü barındıran bir kavramdır. Bu konu başlığında bu boyutlar genel hatlarıyla incelenerek alt boyutları ele alınacaktır.(bkz. şekil 3)

Mevcut çalışmada finansal erişim; sadece tüketici boyutuyla ele alınacak olup alt boyutlara ayrılarak araştırma modelinin oluşturulması hedeflenmiştir. Aynı zamanda araştırmada kullanılacak anket sorularında da cevapların aranacağı bu alt boyutları araştırma problemine paralel olarak aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- Tüketicilerin acil durumlarda atm veya şube tercihleri,
- Tüketicilerin online işlemleri (internet bankacılığı, müşteri hizmetlerine erişim, vb.) kullanım sıklığı,
- Tüketicilerin finansal araçlar arasından mevduat veya yatırım amaçlı tercihleri,

Bu listeyi finans sektörünün çok geniş bir alan olduğu göz önüne alındığında çoğaltmak mümkündür fakat araştırma problemi kapsamında yukarıdaki başlıklar yeterli bulunmaktadır. Araştırmanın amacına göre finansal erişim değişkeni tüketicilerin şube dışı işlemler tercihi, tüketicilerin online işlemler tercihleri ve tüketicinin yatırım tercihleri olarak 3 boyuta ayrılarak incelenecektir.

Özellikle gelişen sektörlerden biri olan finans sektörü; tüketicilerin farkındalık düzeylerini geliştirme amacıyla çeşitli çalışmalar yapmakta gerek bankaların internet sitelerinde oluşturduğu bilgilendirme platformları gerekse e- eğitimler bunlardan bazılarıdır. İnternet üzerinde yapılan bu çalışmalar saha çalışmalarını da beraberinde getirmiş özellikle Türkiye Ekonomi Bankasının 2014 yılında yapmış olduğu finansal okuryazarlık ve finansal erişim endeksi konulu çalışmadır.

Bu çalışmada dikkat çeken bulgulardan biri finansal erişim skoru 0 olan tüketici grubunun %28,8 lik bir orana sahip olmasıdır. Bankanın sunduğu rapora göre bu grubun anket sorularında belirtilen ürünleri kullanmadıkları ve finansal hizmetlerden faydalanmadıkları görülmektedir. [22]

Dünya ekonomisinin küresel ölçekte önemi arttırarak rekabetin kızıştığı özellikle finans sektörünün müşteri kitlelerini arttırmak için özendirme kampanyalarını sürekli yenilediği göz önüne alındığında finansal sisteme dâhil olmayan bu tüketici grubu özellikle ülkemizde faaliyet gösteren finansal araçlar (banka, sigorta şirketleri vb.) için önemli bir fırsat olarak görülmelidir.

Bir ülkenin finansal erişim endeksi, gelişim oranı hakkında da bizlere önemli bilgiler vermektedir. Son yıllarda ülkeler finansal sistemin gelişmesiyle birlikte finansal erişim oranları da bu gelişmeye paralel olarak artmaktadır. Burada üzerinde durulmaya başlanan önemli bir konu da bireylerin ne kadarının finansal farkındalığa sahip olarak sisteme dâhil olduğudur. Özellikle piyasada nakit akışını göz önüne alırsak finansal erişimin önemi her geçen gün artmaktadır. Finansal erişimin getirdiği diğer bir kavram ise finansal erişim endeksidir. Finansal erişim endeksi temelde kullanıcıların banka ürünlerini kullanımları göz önüne alınarak oluşturulan bir sistemdir.

Türkiye Ekonomi Bankası'nın (TEB) yaptığı bir çalışmada finansal erişim skorları ve tüketici sınıflandırılması aşağıdaki gibidir:

“Finansal Erişim Endeksi oluşturulurken öncelikli olarak finans sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların tüketicilere sunduğu belli başlı finansal hizmetler ve ürünlerden oluşan bir liste oluşturulmuştur. Oluşturulan bu listedeki ürünler daha sonra alanında uzman profesyoneller ve akademisyenlerden oluşan bir panel tarafından ürünün gelişmişlik seviyesine göre temel ürünler, kredi ve mevduat ürünleri, sigorta ve yatırım ürünleri ve son olarak da ileri finansal ürünler olmak üzere dört gruba ayrıştırılmıştır. Son olarak ise uzman panel tarafından her bir gruba uygun değerlerde ağırlıklar verilerek tüketicilerin Finansal Erişim skoru 0 ile 100 puan arasında bir değer alabilecek şekilde tasarlanmıştır. Bu yöntemle göre Finansal Erişim skoru 0 olan bir tüketici yukarıda bahsi geçen dört finansal ürün grubundan hiçbirini kullanmazken, skoru 100 olan bir tüketici bu dört grubun her birinden en az bir ürünü kullanmaktadır.” [22]

Dünya Bankası'nın küresel finansal tabana yayılma (Global Findex) veri tabanı, dünya genelinde 2,5 milyar yetişkinin, toplam yetişkin nüfusun yaklaşık yarısının düzenlemeye tabi finansal kuruluşlar tarafından sunulan finansal hizmetlere erişiminin olmadığını göstermektedir. Yüksek gelirli ülkelerde hesap penetrasyonu (bir finansal kuruluşta hesap sahibi olan yetişkinlerin oranı) neredeyse evrensel düzeydeyken (yetişkinlerin % 89'u resmi bir finansal kuruluşta hesabı olduğunu bildirmiştir), bu oran gelişmekte olan ekonomilerde sadece % 41'dir. Türkiye'de yetişkinlerin % 58'i resmi bir finansal kuruluşta hesabı olduğunu bildirmiştir. Benzer ülkeler ile karşılaştırıldığında Türkiye'deki hesap penetrasyonu daha ileri düzeyde olmakla birlikte, yetişkin nüfusun yine de önemli bir bölümünün (% 42) bir finansal kuruluşta hesabı olmadığını bildirmiştir. [12]

Kişi başına düşen mevduat ve kredi hesabı sayısı, finansal hizmetlerin kullanımının yaygınlığına işaret etmektedir. Ortalama kredi ve mevduat tutarının kişi başına gelire oranları ise finansal hizmetlerin ortalama bir vatandaş tarafından karşılanabilme gücünü göstermektedir. Kişi başına düşen gelire göre çok yüksek kredi ve mevduat tutarları, bu hizmetlerin ancak üst gelir grupları tarafından kullanılabilirdiğini ve gelir seviyesi düşük kişilerin finansal erişimin çok uzağında olduğunu göstermektedir . [13]

Finansal erişim, yeni şirketlerin açılmasını, küçük işletmelerin ise büyümesini ve yenilenmesini teşvik etmektedir. Finansal erişim ve kullanımın yaygınlaşması ticari kurumlar ve kişilerin finansman ihtiyacını karşılamasında ve ulaşımında kolaylıklar sağlamaktadır. Ulaşımın kolaylaşması ile yatırım oranlarının artması, finansal sisteme katılan kişi sayısının da artması beklenmektedir. (Tosun, 2016: 24)

1.10.1. Tüketicinin finansal yeterlilik düzeyi

İşverenlerin finansal yeterlilik düzeyi kavramı çalışmada iki bölüme ayrılmış olup bunlar;

- Finansal ürün kullanım yeterliliği,
- Finansal yatırımların yönetim yeterliliği başlıkları altında incelenecektir.

Fakat mevcut çalışmada işverenlerin finansal ürün kullanımı ve yatırımlarının yönetimi hususundaki bilgi düzeyinin ölçülmesi amaçlanmamış olup işverenlerin bu iki kavram hakkında kendi yeterlilik düzeylerini nasıl buldukları incelenmek amaçlanmıştır.

Finansal ürün kullanım yeterliliğinde işverenlerin atm, kredi kartı, bireysel ve ticari kredi kullanımı, sigorta ve diğer finansal ürünlerin kullanımında kendilerini yeterli bulup bulmadıkları finansal erişim ölçeğinde nicel analizi ve nitel analiz kısmında ilgili soru ile incelenecektir.

Finansal yatırımların yönetimindeki yeterliliğinde işverenlerin yatırım yaptıkları ürünlerden gayrimenkul, döviz, altın, hisse ya da ticaret gibi alanlarda kendilerini yeterli görüp görmedikleri finansal erişim ölçeğinin nicel analizi ve nitel analiz kısmında ilgili sorularla incelenecektir.

1.10.2. Tüketicinin online işlem tercihi

Tüketicinin online işlem tercihi kavramıyla tüketicilerin finansal erişim kanallarından internet bankacılığı, atm ve mobil bankacılık ürünlerini kullanım düzeyi anlaşılmaktadır. Finansal erişim finansal tabana yayılım tablosunda (bkz. Şekil 3) arz tarafı ve talep tarafı olarak iki başlık altında incelenmiş; talep tarafında tüketicilerin finansal sisteme erişim kanalları arz tarafında ise banka ve diğer finansal sistem araçlarının banka sayısı, atm sayısı gibi finansal erişimde hizmet kanallarını ifade etmektedir.

Finansal erişim alt boyutu başlığı altında incelenen tüketicinin online işlem tercihi ölçütüyle mevcut çalışma finansal tabana yayılımın talep tarafından ele alınmış olup tüketicilerin online işlem kanallarından atm, internet bankacılığı, mobil bankacılık ve benzeri kanalları kullanım düzeyi incelenecektir. Bu ölçütün araştırma sorularına finansal erişim ölçeğinin nicel analizi ve nitel analiz kısmında ilgili sorularla cevap aranacaktır.

Finansal erişim kanallarından şube kanalı hem şubeler hem de tüketici açısından maliyet unsuru yaratmaktadır. Şöyle ki bireylerin herhangi bir finansal işlem için şubeye gitmesi zaman kaybı yaratmakla birlikte, ulaşım maliyeti, işletmeci ise müşteri kaybı gibi sorunlar yaratmaktadır. Şubeler açısından yoğun iş yükü ve şube maliyeti oluşturmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bankalar müşterilerine uzaktan hizmet vermenin yollarını araştırmakta ve bu alanda önemli çalışmalar yapılmaktadır.

Finansal farkındalığa sahip bireylerin hem zaman tasarrufu hem de diğer maliyetler göz önünde bulundurulduğunda online işlem kanallarını tercih etmeleri beklenmektedir. Şube kanalı tüketiciler tarafından tercih ediliyor ise eğitim düzeyi, finansal işlem kanallarına güven ve diğer unsurların incelenmesine imkân vermektedir.

1.10.3. Tüketicinin yatırım tercihi

Finansal yatırımların yönetim yeterliliğinde ise işverenlerin gayrimenkul, döviz, altın, hisse ve benzeri yatırım ürünlerine bakış açısı, risk unsurunu göz önünde bulundurup bulundurmadıkları, danışman desteği alıp almadıkları gibi sorulara cevap aranmıştır.

Bu kapsamda işverenlerin herhangi bir ürüne yatırım yapmadan önce piyasa araştırması yapmaları, ilgili alanda uzman bir finansal danışmandan destek almaları yapacakları yatırımın sürekliliğini, getirisini ve olası risklerini önemli ölçüde etkilemektedir.

Finansal sisteme teknolojinin de etkisiyle her geçen gün yeni ürün ve özellikler eklenmesi tüketicileri daha bilinçli olmaya, akılcı tercihler yapmaya ve finansal sistemi anlamaya yöneltmektedir. Bu sebeple işverenlerin hangi ürünlere yatırım yaptıklarından yola çıkarak risk kavramına bakış açıları tahmin edilebilir hale gelmekte ve yatırım sürecinde tutum ve davranışlarından uzman desteği alıp almadıklarına dair bilgi edinmek mümkün hale gelmektedir. Finansal erişim alt boyutunun ilgili ölçeği finansal erişim ölçeğinin ilgili sorularıyla nicel ve nitel analiz kısmında detaylı olarak yorumlanıp incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET ODASI ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve literatüre katkısı, araştırmanın yöntemi, araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, verilerin toplanması, toplanan verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI ÖRNEĞİ

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı Mersin İli Silifke İlçesinde faaliyet gösteren Silifke Ticaret ve Sanayi Odası'na bağlı işverenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeylerini belirlemek ve bu alanda yapılmış literatürdeki bilgi birikimine katkıda bulunmaktadır.

Çalışmada bu amacının yanı sıra, finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişimin alt boyutlarını oluşturan aşağıdaki araştırma sorularının da cevaplarını bulmayı hedeflemektedir:

- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri temel finansal konularda finansal farkındalığa sahip midir?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri temel finansal konularda finansal okuryazarlığı var mıdır?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal erişim düzeyleri nedir?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal işlemlerini hangi kanallardan yapmaktadırlar?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri çalışma faaliyet alanlarının farklı olması ile finansal farkındalık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin işyerinde istihdam ettikleri çalışan sayısı ile finansal farkındalık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin demografik özellikleriyle finansal farkındalık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin demografik özellikleriyle finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin demografik özellikleriyle finansal erişim düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal erişim yöntemleri kapsamında, kredi kartı kullanım, internet bankacılığı ve ATM kullanım tercihleri ne düzeydedir?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal farkındalık konusunda kendilerini yeterli buluyorlar mı?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal ürün kullanımı ve finansal yatırım konularında konusunda kendilerini yeterli buluyorlar mı?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal yatırım tercihlerini ürünlerin risk unsurunu göz önünde bulunduruyorlar mı?
- Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleri finansal bir ürüne yatırım yaparken danışman desteği alıyorlar mı?

2.2 Araştırmanın Önemi ve Literatüre Katkısı

Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık alanında yapılmış çalışmaların yer aldığı literatür incelenmiş olup bu alanda 30'a yakın çalışma olduğu görülmüştür. Genel hatlarıyla finans sektörü, sigortacılık ve bankacılık, hane halkı finansal okuryazarlık düzeyleri, mavi yakalılarının finansal okuryazarlık düzeyleri yine bankacılık sektöründen hareketle tüketici tercihlerinin hangi alanlarda yoğunlaştığı, tüketici tasarruf düzeyleri ve eğitim sektöründe finansal okuryazarlığın yeri; özellikle lise ve üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesi amacıyla çalışmalar yer almaktadır.

Ancak ülkemiz ekonomisinin en önemli aktörlerinden biri olan ve ticaret faaliyetini yürüten işverenlere diğer alanlara kıyasla finansal farkındalık alanında yeterince akademik çalışma yapılmadığı görülmüştür. Çalışma bu yönüyle literatürdeki bilgi birikimine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmalar gruplandırıldığında, ona yakın araştırmanın lise ve üniversite öğrencilerine yönelik, diğerlerinin de finans sektörü çalışanlarına yönelik olduğu görülmektedir.

Çalışma bu anlamda literatürdeki bilgi birikimine katkısının yanı sıra, mevcut çalışmalardan farklı olarak;

- Literatürdeki benzer çalışmalarda görülen finansal bilgi-tutum ve davranış sorularına bağlı olarak oluşturulan finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesi yerine finansal okuryazarlık ve finansal erişim kavramların finansal farkındalık bağımlı değişkeni ile olan ilişkisi dikkate alınarak istatistiksel anlamlılık düzeylerinin ölçülmesi hedeflenmiştir.
- Literatür araştırıldığında ticari alanda işverenlere yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüş ve bu yönüyle çalışma özgün bir kimlik kazanmakta ve literatüre katkı yapması hedeflenmektedir.
- Literatür araştırıldığında finansal okuryazarlık kavramının çoğunlukla incelendiği bununla beraber finansal erişim kavramının birkaç çalışmada finansal okuryazarlıkla birlikte incelendiği görülmüştür. Fakat okuryazarlık ve erişim kavramlarının finansal farkındalık kavramı ile bağıntıları yönünden yapılan çalışmaların yeterli olmadığı görülmüştür. Çalışma bu üç kavramın incelenmesi yönünden özgün bir çalışma kimlik kazanmakta ve literatüre katkı yapması hedeflenmektedir.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacında belirtildiği üzere araştırma modeli çalışmanın yapılacağı Mersin İli Silifke İlçesi'ne bağlı Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin finansal okuryazarlık, finansal farkındalık ve finansal erişim düzeyleri hakkında bilgi sahibi olarak literatürdeki bilgi birikimine katkı sağlama amacı üzerine kurulu bir çalışma olacaktır.

Demir ve Acar anketi: ” Bir araştırma çerçevesinde kişilerin düşünce, görüş ve eğilimlerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış soruların, belirli bir düzenlilik içinde yerleştirildiği soru kağıdı; bu şekilde bilgi toplamı amaçlayan araştırma yöntemi olarak tanımlanmıştır. (Akt. İslam, 2013: 50) Mevcut araştırmada nicel araştırma tekniklerinden biri olan anket yöntemi kullanılacaktır.

Bu bağlamda araştırma, var olan bir durumu tanımlamaya, bu durumu etkilemeden, değiştirmeden ortaya koymaya çalıştığı için tarama modelini kullanmaktadır (Karasar, 1998: 77).

Araştırma yöntemi başlığı altında literatür araştırması ve modelin oluşturulması, araştırma evren ve örnekleminin belirlenmesi, veri toplama araçlarının belirlenmesi, verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.4. Literatür Araştırması ve Araştırma Modeli

Silifke Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeyinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada literatür araştırması geniş tutulmuş olup hem ülkemizde hem de uluslararası düzeyde kavram incelenmiştir. Araştırma üç ayrı değişken sorgulanarak yapılmış ve araştırma modeli bu üç değişken ele alınarak oluşturulmuştur. Bu değişkenler sırasıyla finansal okuryazarlık, finansal farkındalık ve finansal erişimdir.

Araştırma modelinde finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık anketi nicel analiz yöntemiyle yorumlanmış, finansal erişim boyutu ise nitel analiz yöntemi olan fenomenolojik yaklaşımla yorumlanması amaçlansa da işverenlerin açık uçlu sorulara kısa cevaplar vermesi sebebiyle yeterli ağ haritası oluşturulamamış ve söylem analiziyle yorumlanmıştır.

2.5. Araştırmanın Evren ve Örneklem

Ana kütle (evren-popülasyon) araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği birimler bütünüdür. Herhangi bir araştırma kapsamına giren obje, olgu, olay ve bireylerin tümüne evren denilmektedir. Evrenin niteliğini araştırmanın amacı belirlemektedir. Çalışma evreni ise araştırmacının örneklem olarak belirlediği araştırma evrenidir. [30] Örneklem ise; belli bir ana kütlede (evren) den o ana kütleyle temsil yeterliliği olduğu kabul edilen, belli kurallara göre seçilmiş küçük bir örnek, küçük bir küttedir. (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011: 69-70)

Bir örneklemin güvenilirliği örneklem ortalamalarının evren ortalamasına olan yakınlığı ile ilgilidir. Örneklemden hesaplanan ortalamanın, parametreye yakınlığı arttıkça güvenilirliği de artar (Kaptan, 1983, s.136).

Araştırma evrenini oluşturan Silifke Ticaret Odası üyeleri basit rassal örnekleme yoluyla 2000 aktif üyeden kartopu yöntemiyle genişletilerek seçilmiş 400 üye araştırmanın örneklemini oluşturacaktır. Bu sayı %5 anlamlılık düzeyinin üzerinde olup araştırma güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Bu örneklem seçilirken basit rastlantısal örnekleme yönteminden yararlanılarak kartopu yöntemi ile örneklem genişletilmiştir.

Basit rassal(tesadüfi) örneklem; tanımlanan evrendeki her elemanın 'eşit' ve 'bağımsız' seçilme şansına sahip olmasıdır.(Altunışık ve diğerleri, 2015:139)

Doğan (2013: 24) basit rastlantısal örnekleme; örnekleme yöntemleri arasında en bilinenidir örneklem evrenden tamamen tesadüfi olarak seçilir şeklinde tanımlamıştır.Araştırma evreni ve örneklem seçimi yapılan Silifke Ticaret Odası hakkında bu başlık altında genel bir bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

Silifke Ticaret ve Sanayi Odasının İlk kuruluşu ve kuruluştan itibaren Başkanlık yapan Şahsiyetler Silifke Ticaret ve Sanayi Odasının ilk tesis tarihi: 1324-1908 Silifke Ticaret ve Sanayi Odasının ilk oturduğu bina: Silifke çarşısı uzun çarşı Alaattin cami civarında Sipahizade Osman Efendiye ait binanın üst katı.

1908 Silifke çarşısı Hükümet Caddesi odaca alınan mülkiyeti Rum Ağabios'a ait 12 numaralı zemin kat binaya nakil tarihi: 1910 7.1.951 tarihine kadar bu binada oda icrayı faaliyet etmiştir.Bina 07.01.951'den 20.9.959 tarihine kadar Silifke Çarşısı Eski Halkevi karşısında mülkiyeti Gazetesi Hasan Kayhan'a ait binanın 32 no.lu üst katında icrayı faaliyet etmiştir. 20.9.959 tarihinden 20.3.1965 tarihine kadar odamız tekrar Silifke hükümet caddesindeki kendi mülkü 12 numaralı binada icrayı faaliyette bulunmuştur. 20.3.965 tarihinden itibaren de yine bu günkü tarih ve halen 12.9.969 tarihine kadar trampa suretiyle kendi mülkü olan Silifke Çarşısı belediye pasajı Avukat Rahmi Doğanlar karşısındaki pasaj 12 No.lu binada oturmaktadır.Silifke Ticaret Odası'nın 2017 yılı itibariyle kayıtlı 2000 aktif üyesi bulunmaktadır. Tarım başta olmak üzere sanayi ve turizm faaliyetlerinin oldukça yoğun olduğu ilçede oda aktif bir şekilde vizyon ve misyonu şöyle tanımlamaktadır;

VİZYON;İlçemiz ve ülkemizdeki tüm sektörlerde katma değer yaratarak sosyal ve ekonomik anlamda üyelerimiz ve ülkemize katkıda bulunmak ve odamızın hizmet kalitesini sürekli olarak yukarılara taşıyarak, en iyi hizmet veren odalar arasında yerimizi almaktır.

MİSYON;Ekonomik anlamda daha güçlü bir Silifke için, ilçemizin tüm karakteristik özelliklerinin sürdürülebilirliğini koruyarak, üyelerimize ve paydaşlarımıza daha iyi hizmet sunmak ve bu hizmet kalite standardını sürekli yükseltmektir. [31]

2.6. Veri Toplama Aracı Olarak Anket

Araştırma amaçlarına uygun olarak gözlenen ve kaydedilen ‘şey’ler kanıtlar araştırmanın verileridir. Bunlara işlenmemiş (ham) veriler de denir. (Karasar, 2011: 34) Bu verileri toplamak için çeşitli yöntemlerden yararlanılır (görüşme, mülakat, deney, anket vb.) Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel veri yöntemlerinden anket kullanılmıştır.

Araştırmanın anketi dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde anketin yapılacağı bireylere ilişkin demografik bilgiler, ikinci bölümde günlük yaşamda önemli bir yere sahip olan finansal okuryazarlığın ölçümü ve elde edilen sonuçlara göre bireylere yönlendirmelerde bulunulmasının önemine vurgu yapan Gerek ve Kurt tarafından oluşturulan finansal okuryazarlık ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte 33 soru yer almakta olup cevaplar 5 li Likert ölçeğiyle aranmıştır. Üçüncü bölümde Onur(2014) tarafından oluşturulan finansal farkındalık ölçeği kullanılmış olup yine cevaplar Likert ölçeğiyle aranmıştır. Likert ölçeğindeki seçenekler 1) Kesinlikle Katılmıyorum, 2) Katılmıyorum, 3) Kararsızım, 4) Katılıyorum ve 5) Kesinlikle Katılıyorum olarak yer almaktadır. Anketin dördüncü bölümünde araştırma modeline uygun finansal erişim ölçeği bulunamamış ve bu bölüm için 5 soruluk bir ölçek oluşturulmuş ve bu ölçek üç adet açık uçlu soru ile desteklenmiştir.

Nitel araştırma yönteminde verilerin analiz edilmesindeki aşamalardan veriyi tanımlama, sınıflandırma ve yorumlama kısmında kullanılan kodlama veya kategorileri oluşturma nitel veri analizinin merkezini temsil etmektedir. Burada araştırmacılar ayrıntılı tanımlamalar oluşturarak boyutlar geliştirmekte ve bir yorum sağlamaktadırlar. Kodlama süreci metin veya görsel verileri küçük bilgi kategorileri içine toplamayı, bir çalışmada

kullanılan farklı veri tabanlarından gelen kod için kanıt aramayı ve sonra koda bir etiket vermeyi içermektedir. (Bacanak, 2013: 184 [32])

Araştırmada bu kısımda kodlama veya kategorize etme yoluyla bireylerden alınan cevaplar nitel olarak yorumlanarak literatüre katkı yapması hedeflenmiştir. Anket çalışması toplamda 59 sorudan oluşmakta olup finansal erişim bölümünün son üç sorusu içerisinde açık uçlu sorulara da yer verilmiştir. Silifke Ticaret Odası'ndan gerekli izinler alınarak 2 Mayıs - 15 Mayıs tarihleri arasında toplamda 420 deneye anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasına katılmayanlar ve anketi geçersiz olanlar elenerek toplamda 400 anket değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada kullanılacak anket formunun içeriğine ilişkin bilgiler çizelge 2.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.1. Anket Formunun İçeriği

Bölüm	Bölüme İlişkin Sorularının İçeriği	Soru Sırası
I	Demografik Bilgilere İlişkin Sorular	1-7
II	Finansal Okuryazarlık İle İlgili Sorular	1-33
III	Finansal Farkındalık İle İlgili Sorular	33-51
IV	Finansal Erişim Soruları	51-56
V	Finansal Erişim Açık Uçlu Soruları	56-59

2.7. İstatistiksel Analizler

2.7.1. Betimleyici İstatistikler

Bu kapsamda öncelikle kategorik değişkenlerin frekans dağılımları, katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri (kaç üye hangi faaliyet alanında çalışıyor, yaş, cinsiyet, gelir düzeyi vb.) yüzde-ortalama-frekans-standart sapma, çapraz tablo analizleri yapılarak betimsel bulguların belirlenmesi amaçlanmıştır. Finansal erişim ölçeğinde ölçütler frekans analiziyle incelenmiş olup ilgili anket sorunlarından hareketle bu bölümün sonuçları nitel bölümün içerik analizinde detaylı olarak ele alınıp yorumlanacaktır.

2.7.2.Hipotez testleri

Araştırmanın amacı kapsamında oluşturulan hipotezler arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

H1: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

H5: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin yaşları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

H6: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin mesleki faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

H7: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

H8: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

H9: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.

Finansal erişim boyutuna açık uçlu nitel araştırma yöntemiyle analiz edilecek olup hipotezlere dâhil edilmemiştir. Finansal erişim boyutu ile finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık arasında istatistiksel anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı araştırılmış ve bunun için korelasyon analizi yapılmıştır.

2.7.3. Anova analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak katılımcıların demografik unsurlarının finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık ve finansal erişim boyutları üzerinde anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını incelemek amacıyla Anova analizinden yararlanılacaktır. İki grup içeren (cinsiyet gibi) değişkenler için bağımsız grup t-testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılacağı demografik unsurlarda hangi gruplarda farklılaşmanın oluştuğunu görmek amacıyla Scheffe analizinden yararlanılmıştır.

2.7.4. Nitel verilerin içerik analizi

Araştırmanın finansal erişim ölçeğine bağlı olarak oluşturulan anketin ilgili bölümünde işverenlerin finansal işlem kanalları, finansal ürün tercihleri ve finansal yatırımlarında izledikleri yollar hakkındaki deneyimlerini birer kelime ile belirtmeleri talep ettiğimiz 3 adet açık uçlu soruyu nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni (olgu bilim) bağlamında içerik analizi yapılarak değerlendirmesi amaçlanmıştır.

Fakat işverenlerin açık uçlu sorulara kısa cevaplar vermesi yeterli ağ haritasının elde edilmesini engellemiş olup veriler analiz edildiğinde çıkan sonucun söylem analizi olarak ele alınması uygun görülmüştür. Finansal erişimin açık uçlu sorularının içerik analizi sonuçlarının yorumlanmasında finansal erişim ölçeğinin dört adet sorusunun yer aldığı ölçek sorularının frekans analizi sonuçlarından yararlanılmıştır.

Araştırmada nicel verilerin analiz sonuçlarının yanında finansal erişim alt boyutuna ilişkin dört adet anket sorusuna cevap aranması amacıyla üç adet tek kelimelik açık uçlu soru sorulmuştur.

2.7.5. Korelasyon analizi

Araştırmada finansal farkındalığın alt boyutlarına ilişkin bağıntıların şiddetinin yönünü analiz etmek amacıyla korelasyon analizinden yararlanılacaktır.

Bu ilişkinin düzeyini belirlemek için baz alınacak aralıklar Büyüköztürk'ün (2011) de ifade ettiği gibi 0.00 ile 0.30 arası düşük ilişki, 0.30 ile 0.70 arası orta düzey ilişki, 0.70 ile 1.00 arası yüksek düzey ilişki aralıkları göz önüne alınmıştır. (Yardımcıoğlu&Yörük, 2016:203)

2.8. Araştırmanın bulguları

Araştırmanın bulgular bölümünde katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, eğitim durumları, mesleki faaliyet alanları, mesleki yıl deneyimleri ve işverenlerin işyerlerinde çalışan toplam çalışan sayıları gibi sosyo-demografik ve ekonomik verileriyle birlikte araştırma modelindeki boyutlara ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

2.8.1. Araştırmanın demografik verilerine ilişkin bulgular

Araştırma örnekleminin demografik değişkenlere göre dağılımlarını gösteren frekans ve yüzde değerleri çizelge 2.2'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.2. İşverenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	Oran (%)
Kadın	106	26,5
Erkek	294	73,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %26,5 'i kadın (106), %73,5'i erkek (294) olmak üzere 400 işverenden oluşmaktadır. Çizelgeye göre kadın işverenlerin yüzdelik oranının artmakta olduğu söylenebilir ayrıca sektördeki erkek işverenlerin oranı oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. İşverenlerin yaşa göre dağılımı çizelge 2.3'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.3. İşverenlerin Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	N	Oran(%)
18-25	75	18,8
26-30	96	24,0
31-35	68	17,0
36-40	61	15,3
41-45	48	12,0
46 ve üstü	52	13,0
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %18,8'i (75) 18-25 yaş aralığında, %24 'ü (96) 26-30 yaş aralığında, %17'si (68) 31-35 yaş aralığında, %15,3 'ü (61) 36-40 yaş aralığında, %12'si(48) 36-40 yaş aralığında ve %13'ü (52) 46 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir. Çizelgede görüldüğü gibi işverenlerin %87'lik kısmının genç ve orta yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Genç ve orta yaş aralığındaki toplam kişi sayısı 348 olarak görülmektedir. Diğer %13'lük kısmı ise orta yaş ve üzeri işverenler oluşturmaktadır. Çizelgeden çıkarılacak diğer bir sonuç ise 18-25 yaş aralığındaki genç girişimcilerin sayısının ankete katılan işverenler arasındaki oranın oldukça yüksek olduğudur. Çizelgeye göre iş hayatına atılan 18-25 yaş aralığındaki genç girişimcilerin artmakta olduğu söylenebilir. İşverenlerin medeni durumlarına göre dağılımları çizelge 2.4'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.4. İşverenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum	N	Oran(%)
Evli	243	60,8
Bekâr	155	38,8
Diğer	2	,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %60,8 evli (243), %38,8'i bekâr (243) ve %0,5'i diğer (2) grubunda yer almakta olup toplamda 400 işverenden oluşmaktadır. İşverenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımları çizelge 2.5'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.5.İşverenlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	Oran(%)
İlköğretim	96	24,0
Lise ve Dengi	162	40,5
Önlisans	88	22,0
Lisans	48	12,0
Lisansüstü	6	1,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların %24,0'ü (96) İlköğretim, %40,5'i (162) lise ve dengi, %22,0'si (88) önlisans, %12,0'si (48) lisans ve %1,5'i lisansüstü eğitim düzeyine sahip olup toplamda 400 işverenden oluşmaktadır. Çizelgeye göre lise ve dengi eğitim düzeyindeki işverenlerin ankete katılan diğer katılımcılara oranla yüksek olduğu görülmektedir.

İşverenlerin %24,0 'ünün ilköğretim mezunu olduğu çizelgede görülse de lise ve dengi, önlisans ve lisans mezunu işverenlerin toplam oranı %74,5 olduğu görülmekle birlikte işverenlerin eğitim düzeylerinin artmakta olduğunu söylemek mümkündür. İşverenlerin mesleki faaliyet alanlarına ilişkin dağılımları çizelge 2.6'da gösterilmektedir.

Çizelge 2.6. İşverenlerin Mesleki Faaliyet Alanlarına İlişkin Dağılım

Mesleki Faaliyet Alanı	N	Oran(%)
Metal	10	2,5
Makine	25	6,3
Madencilik	8	2,0
Gıda-Tarım	111	27,8
Plastik	31	7,8
İnşaat Malz.&Yapı	46	11,5
Mobilya	42	10,5
Tekstil	32	8,0
Otomotiv Yan Sanayi	32	8,0
Diğer	63	15,8
Toplam	400	100,0

Katılımcıların mesleki faaliyet alanına göre dağılımına bakıldığında; %2,5'i (10) metal sektöründe, %6,3'ü (25) makine sektöründe, %2,0'si (8) madencilik sektöründe, %27,8'i (111) gıda-tarım sektöründe, %7,8'i (46) plastik sektöründe, %11,5'i (46) inşaat malz.&yapı sektöründe, %10,5'i (42) mobilya sektöründe, %8,0'i(32) tekstil sektöründe, %8,0'i (32) otomotiv sanayi sektöründe ve %15'i (63) diğer sektör grubunda faaliyet göstermektedir. Çizelgeye göre en çok yoğunluk %27,8 yüzdelik oranıyla gıda-tarım sektöründe yoğunlaştığını söylemek mümkündür.İşverenlerin işyeri faaliyet sürelerine ilişkin dağılımları çizelge 2.7'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.7. İşverenlerin İşyeri Faaliyet Sürelerinin Dağılımı

Faaliyet Süresi	N	Oran(%)
2 yıldan az	75	18,8
2-5	157	39,3
6-10	98	24,5
11-15	17	4,3
16-20	23	5,8
20'den fazla	30	7,5
Toplam	400	100,0

Katılımcıların işletme faaliyet sürelerinin dağılımına bakıldığında; %18,8'inin (75) 2 yıldan az, %39,3 'ünün (157) 2-5 yıl arası, %24,5'inin(98) 6-10 yıl arası, %4,3'ünün (17) 11-15 yıl arası, %5,8'inin (23) 16-20 yıl arası, %7,5'inin (30) 20 yıldan fazla faaliyet sürelerinin olduğu görülmektedir. Çizelgeye göre ankete katılan işverenlerin içinde en yüksek oranla 2-5 yıl arası faaliyet süresi bulunan işletmelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. İşverenlerin işyerinde istihdam ettiği çalışanlara ilişkin dağılımları çizelge 2.8'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.8. İşverenlerin İşyerinde İstihdam Ettiği Çalışanların Dağılımı

Çalışan Sayısı	N	Oran(%)
9'dan az	318	79,5
10-49	68	17,0
50-99	5	1,3
100-150	2	,5
151-250	4	1,0
250'den fazla	3	,8
Toplam	400	100,0

Ankete katılan katılımcıların işyerlerinde istihdam ettikleri çalışan sayılarına ilişkin sonuçlara bakıldığında işverenlerin %79,5'i(318) 9'dan az, %17,0'si (68) 10-49 arası, %1,3'ü (5) 50-99 arası, %0,5 (2) 100-150 arası, %1,0'i(4) 151-250 arası, %0,8'i (3) 250'den fazla kişi çalıştırdığı görülmektedir. Çizelgeye göre en çok istihdam edilen grupta %79,5 yüzdeler oranı ile 9'dan az çalışanı olan küçük işletmelerin yer aldığı söylenebilir.

2.8.2. İşverenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre çapraz tablo analizleri ve bulguları

Bu başlık altında işverenlerin eğitim durumları baz alınarak cinsiyet, yaş, medeni durum, işletme faaliyet alanları, işletme faaliyet süreleri ve işyerinde istihdam edilen çalışan sayıları analiz edilmiştir. İşverenlerin eğitim durumu ile yaşları çapraz çizelge analizi çizelge 2.9'da gösterilmektedir.

Çizelge 2.9. İşverenlerin Eğitim Durumu İle Yaşları Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
Yaşınız?	18-25	7	35	20	12	1	75
	26-30	15	42	20	16	3	96
	31-35	17	24	20	6	1	68
	36-40	19	30	9	3	0	61
	41-45	20	13	6	9	0	48
	46 ve üstü	18	18	13	2	1	52
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.9'da ankete katılan katılımcıların eğitim durumu ile yaşları özellikleri ele alınmıştır. Çizelgeye göre; 18-25 yaşa arası işverenlerin çoğunluğu lise ve dengi eğitim aldığı (35), 26-30 yaş aralığına sahip işverenlerin çoğunluğunun lise ve dengi eğitimi aldığı (42), 31-35 yaş aralığına sahip işverenlerin eğitim düzeyinin çoğunluğunun lise ve dengi olduğu (24), 36-40 yaş aralığında yer alan işverenlerin çoğunluğunun lise ve dengi eğitimi aldığı (30) 41-45 yaş ve 46+ yaşa aralığındaki işverenlerin de çoğunluğunun yine lise ve dengi eğitim aldığı görülmektedir.

Çizelgeye bakılarak lise ve dengi eğitiminden sonra çoğunluğa sahip grubun ilk üç yaş aralığında görülen önlisans eğitimi alan işverenler olduğu görülmektedir. Bu çizelgeden yola çıkarak sektörel olarak genç ve orta yaş grubunun eğitim düzeyinin lise ve dengi ve önlisans olduğunun söylemek mümkündür. Yine çizelgeye göre ankete katılan işverenlerin eğitim düzeyinin orta düzeyde olduğunu ve önlisans mezunlarının da oranının artmakta olduğunu söylemek mümkündür. İşverenlerin eğitim durumu ile medeni durumları çapraz tablo analizi çizelge 2.10’da gösterilmektedir.

Çizelge 2.10. İşverenlerin Eğitim Durumu İle Medeni Durumları Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
Medeni Haliniz?	Bekâr	21	64	42	24	4	155
	Evli	75	97	46	23	2	243
	Diğer	0	1	0	1	0	2
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.10’da işverenlerin eğitim durumları ile medeni durumlarının incelendiği çapraz tablo analizine bakıldığında; bekâr olan işverenlerin çoğunluğunun lise ve dengi ve önlisans eğitimi aldıkları, evli olan işverenlerin ise çoğunluğunun ilköğretim, lise ve dengi ve önlisans eğitimi aldıklarını söylemek mümkündür. İşverenlerin eğitim durumu ile cinsiyet özellikleri çapraz çizelge analizi çizelge 2.11’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.11. İşverenlerin Eğitim Durumu İle Cinsiyet Özellikleri Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
Cinsiyetiniz?	Kadın	24	44	25	10	3	106
	Erkek	72	118	63	38	3	294
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.11 incelendiğinde işverenlerden kadınları oluşturan grubun çoğunluğunun (44) lise ve dengi eğitim aldıkları, erkek işverenleri oluşturan grubun ise çoğunluğunun lise ve dengi (118) eğitim aldıkları görülmekle birlikte ilköğretim (72) ve önlisans eğitim alan (63) erkek işverenlerin de çoğunlukta olduğu görülmektedir. İşverenlerin eğitim durumu ile işletme faaliyet alanı çapraz tablo analizi çizelge 2.12’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.12. İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Faaliyet Alanı Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
İşletmeniz hangi sektörde faaliyet göstermektedir?	Metal	2	4	4	0	0	10
	Makine	10	9	4	2	0	25
	Madencilik	1	2	2	1	2	8
	Gıda-Tarım	20	49	22	19	1	111
	Plastik	9	14	5	2	1	31
	İnşaat Malz&Yapı	10	24	8	4	0	46
	Mobilya	15	14	7	5	1	42
	Tekstil	3	14	12	3	0	32
	Otomotiv Yan Sanayi	13	8	9	2	0	32
	Diğer	13	24	15	10	1	63
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.12’de işverenlerin eğitim durumu ile işletme faaliyet alanı özellikleri incelenmiştir. Tabloya göre işverenlere yönelttiğimiz ‘‘İşletmeniz hangi alanda faaliyet göstermektedir?’’ sorusuna (111) kişi gıda-tarım sektörü yanıtını vermiştir. Bu yanıtları eğitim düzeyine göre değerlendirdiğimizde lise ve dengi eğitim alan işverenlerin en yüksek payı aldıkları görülmektedir.(49) ilköğretim, önlisans ve lisans eğitim alan işverenlerin ise birbirine yakın değerler aldıkları görülmektedir. Gıda-tarım sektörünü inşaat diğer meslek grubu takip etmekte olup toplam sektör içindeki payı (63) tür. Bu grubun içinde dekorasyon, tasarım ve yukarıda belirtilen meslek gruplarına direk dâhil olmamakla birlikte ikameci ya da alt dallarına giren meslek grupları sayılabilir. Diğer meslek grubunun eğitim düzeyine göre dağılımını incelediğimizde çoğunluğun lise ve dengi (24) eğitim aldıkları görülmektedir.

Bunu gıda-tarım sektöründen farklı olarak bu grubun içinde ikinci sıradaki payı önlisans eğitimi alan işverenler çoğunluğu oluşturmakta (15) ve devamında ilköğretim mezunu işverenler gelmektedir (13). Sektörler ve eğitim durumları genel olarak incelendiğinde tüm meslek gruplarından en yüksek payı (162) işveren ile lise ve dengi eğitilmiş grup oluşturmakta ilköğretim mezunu işverenler(96), önlisans eğitimi almış işverenler (88) kişi olarak görülmektedir. İşverenlerin eğitim durumu ile işletme faaliyet süresi çapraz tablo analizi çizelge 2.13’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.13: İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Faaliyet Süresi Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
İşletme Faaliyet Süresi?	2 yıldan az	10	33	22	7	3	75
	2-5	32	72	40	13	0	157
	6-10	28	38	17	14	1	98
	11-15	4	6	1	6	0	17
	16-20	9	6	2	5	1	23
	20'den fazla	13	7	6	3	1	30
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.13’te işverenlerin eğitim durumu ile işletme faaliyet süresi ele alınmıştır. Tablo incelendiğinde; işletme faaliyet süresi 2-5 yıl arasında olan işverenlerin (162) lise&ve dengi eğitim aldıkları görülmektedir. Yine bu eğitim grubunda yer alan işverenlerin toplam işletme faaliyet süreleri incelendiğinde yine çoğunluğu oluşturduğu (157) görülmektedir. Bu grubu 6-10 yıl arası işletme faaliyet süresi olan işverenler (98) ile ikinci sırada takip etmektedir. Çizelgeye göre 2 yıldan az ve 6-10 yıl arası işletme faaliyet süresi bulunan işverenlerin çoğunlukla lise ve dengi eğitim aldıkları görülmektedir (71). Bu durumun 2 yıldan az faaliyet süresi bulunan işletmelerde de benzer özellik gösterdiği görülmektedir. Bu grup içinde en yüksek paya sahip işverenler lise ve dengi eğitim almış işverenler (33) olarak görülmektedir. İşverenlerin eğitim durumu ile işletme çalışan sayısı çapraz tablo analizi çizelge 2.14’te gösterilmektedir.

Çizelge 2.14.İşverenlerin Eğitim Durumu İle İşletme Çalışan Sayısı Çapraz Tablo Analizi

		Eğitim Düzeyiniz?					Toplam
		İlköğretim	Lise ve Dengi	Önlisans	Lisans	Lisansüstü	
Toplam Çalışan Sayısı?	9'dan az	82	134	67	32	3	318
	10-49	14	23	18	12	1	68
	50-99	0	3	0	2	0	5
	100-150	0	1	0	1	0	2
	151-250	0	0	2	0	2	4
	250'den fazla	0	1	1	1	0	3
Toplam		96	162	88	48	6	400

Çizelge 2.14'te işverenlerin eğitim düzeyi ile işverenlerin işletmesinde istihdam edilen çalışan sayıları ele alınmıştır.

- İlköğretim mezunlarında 9'dan az kişi çalıştıranların sayısı (82)'dir,
- İlköğretim mezunlarının 10-49 kişi arasında kişi çalıştıranların sayısı (14)'tür,
- İlköğretim mezunu işverenler işyerlerinde 50-99, 100-150,151-250 ve 250'den fazla kişi istihdam etmemektedir.
- 9'dan az kişinin istihdam edildiği grupta lise ve dengi eğitim alanların sayısı (134) olarak görülmektedir.
- Lise ve dengi eğitim görmüş kişilerin işyerlerinde 151-250 grubunda istihdam ettikleri çalışanın olmadığı görülmektedir. Bu grupta 150'den az kişi istihdam eden 1 işveren, 250'den fazla kişi istihdam eden yine 1 işveren olduğu görülmektedir.
- Önlisans eğitimi almış işverenlerin çoğunluğunun (67) 9'dan az kişiyi istihdam ettiği görülürken yine çizelgeye göre; önlisans mezunu işverenlerin 50 den fazla çalışanı olmadığı görülmektedir.
- Lisans mezunu olanların en fazla çoğunluğu oluşturduğu grup 9'dan az kişinin çalıştırıldığı grup olurken (32), çizelgeye göre; lisans mezuniyeti olan işverenlerin 150'den fazla çalışanı olmadığını söylemek mümkündür.

- Lisansüstü mezunu işverenlerin 9'dan az kişi çalıştıran işveren sayısı (3) iken çizelgeye göre; 50'den az, 100'den az ve 250'den fazla gruplarında çalışanları bulunmadığı görülmektedir.

Finansal farkındalık bağımlı değişkenin ve alt boyutlarının iyi ifade edilmesi için kullanılan Likert ölçeğinin ifadesinin doğru yapılması ve sonuçların doğru yorumlanması oldukça önemlidir. Bunun için ranj genişliğinin iyi ifade edilmesi ölçeğin buna uygun kategorize edilmesi gereklidir. Bu Likert ölçeğinin aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde; “Aralık Genişliği = Dizi Genişliği(Ranj)/Grup Sayısı” formülünden faydalanarak, $4/5=0,80$ olarak puan aralıkları belirlenmiştir.(Tekin, 1996: 34 Akt.Yardımcıoğlu ve Yörük 2016:195 [33]) Boyutların aritmetik ortalama değer aralığına ilişkin veriler çizelge 2.15'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.15. Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık Boyutlarının Aritmetik Ortalama Değer Aralığına İlişkin Veriler

Ölçek	Değer Aralığı
(5) Kesinlikle Katılıyorum	4,21-5,00
(4) Katılıyorum	3,41-4,20
(3) Kararsızım	2,61-3,40
(2) Katılmıyorum	1,81-2,60
Kesinlikle Katılmıyorum	1,00-1,80

Kaynak:(Tekin, 1996: 34 Akt.Yardımcıoğlu ve Yörük 2016:195 /[33])

Bu puan aralıkları temel alınarak boyutlara ilişkin ortalamalar çizelgelere aktararak tanımlayıcı istatistik verileri belirtilmiştir. Finansal farkındalık ölçeğine ilişkin veriler çizelge 2.16'da gösterilmektedir.

Çizelge 2.16.Finansal Farkındalık Ölçeğine İlişkin Veriler

Finansal Farkındalık İle İlgili Sorular	N	Min.	Mak.	A.O	SS.
1. Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.	400	1	5	4,25	1,22
2. Kredi kartına taksit uygulaması harcamalarımı artırır.	400	1	5	3,52	1,47
3. Promosyon ve indirimler alışverişlerde kredi kartı kullanımımı artırır.	400	1	5	3,51	1,46
4. Geliri artırmanın yolu parayı akıllıca kullanmaktır.	400	1	5	4,20	1,10
5. Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.	400	1	5	3,94	1,25
6. Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.	400	1	5	3,86	1,22
7. Kredi kartının maksimum limitine ulaşılmaması gerekir.	400	1	5	4,12	1,12
8. Kredi kartı borcunun tamamı ödenmelidir.	400	1	5	4,27	,981
9. Yüksek miktardaki harcamalar (ev, araba almak gibi) için borçlanılabilir.	400	1	5	3,97	1,22
10. Borcum varken yeni bir borca girmek kötü bir durumdur.	400	1	5	4,27	,993
11. Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.	400	1	5	4,39	,885
12. Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.	400	1	5	4,35	,812
13. Yatırımların nereye yapılacağı konusunda aile üyelerinin fikrini alırım.	400	1	5	4,24	,954
14. Gayrimenkule (ev, arsa, dükkân vs.) yapılan yatırım güvenlidir.	400	1	5	4,21	,992
15. Sigorta, maddi ve manevi zararlara karşı güvence sağlar.	400	1	5	4,39	,745
16. Sigorta yaptırmak can ve mala gelebilecek zararları azaltır.	400	1	5	4,33	,861
17. Sigortasız bir araca binmek risklidir.	400	1	5	4,29	,915
18. Para ile ilgili bilmediğim konuları öğrenmek isterim.	400	1	5	4,43	,798
Toplam	400	1	5	4.14	1,05

Çizelge 2.16 incelendiğinde, görüşlerin çoğunluğu kararsızım ile katılıyorum aralığında olduğu görülmektedir. Örneğin işverenlere ‘Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir’ Görüşünün aritmetik ortalaması ($\bar{X}=4,39$) olup standart sapması ($\sigma=,885$) olduğundan işverenler bu maddeye katılıyorum ile kesinlikle katılıyorum aralığında yanıt vermişlerdir.

Ortalamanın verdiği sonuca göre bu maddeye katılımcıların yüksek düzeyde katıldıklarını söylemek mümkündür. İşverenlerin finansal farkındalıkla ilgili düşüncelerinin toplam aritmetik ortalaması ($\bar{X}=4,14$) ve standart sapmasının ($\sigma=1.05$) olması sebebiyle ankete katılan işverenlerin katılıyorum ile kesinlikle katılıyorum arasında görüş bildirdikleri ve katılıyorum yönünde yüksek düzeyde yanıt verdikleri söylenebilir. Finansal okuryazarlık boyutuna ilişkin veriler çizelge 2.17’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.17.Finansal Okuryazarlık Boyutuna İlişkin Veriler

Finansal Okuryazarlık İle İlgili Sorular	N	Min.	Mak.	A.O	SS.
1. Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	400	1	5	3,34	1,44
2. IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	400	1	5	3,25	1,31
3. Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	400	1	5	3,20	1,28
4. Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	400	1	5	3,25	1,25
5. Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	400	1	5	3,50	1,16
6. Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	400	1	5	3,67	1,07
7. Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	400	1	5	3,67	1,04
8. Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	400	1	5	3,78	1,09

9. Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	400	1	5	3,80	1,06
10. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	400	1	5	3,75	1,08
11. Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	400	1	5	3,79	1,07
12. Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	400	1	5	3,82	1,02
13. Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	400	1	5	3,80	1,08
14. Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	400	1	5	3,83	1,07
15. Parasal kaynaklarımı değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	400	1	5	3,92	1,15
16. Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	400	1	5	3,85	1,08
17. Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	400	1	5	4,04	1,02
18. Genel tüketim harcamalarımı gelirim göre düzenleyebilirim.	400	1	5	3,94	1,07
19. Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	400	1	5	3,89	1,08
20. Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	400	1	5	3,95	1,05
21. Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	400	1	5	4,02	1,05
22. Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	400	1	5	3,99	,973
23. Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	400	1	5	3,97	1,01
24. Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	400	1	5	4,03	1,01
25. Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını	400	1	5	3,96	1,08

yorumlayabilirim.					
26. Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacımı göz önünde bulundururum.	400	1	5	4,08	1,06
27. Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	400	1	5	4,01	1,09
28. Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	400	1	5	4,06	1,05
29. Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	400	1	5	4,02	1,12
30. Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	400	1	5	4,03	1,06
31. Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	400	1	5	3,98	1,12
32. Kredi kartı kullanırken ödeme gücüme göre harcama yaparım.	400	1	5	4,08	1,06
33. Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum.	400	1	5	4,15	1,07
Toplam	400	1	5	3,83	1.16

İşverenlerin finansal okuryazarlık ile ilgili görüşlerini değerlendirmek amacıyla çizelge 2.17 incelendiğinde, görüşlerin çoğunluğu kararsızım ile katılıyorum aralığında olduğu görülmektedir. İşverenlerin en yüksek düzeyde katıldıkları anket sorusu 33'te görülen "*Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum*" sorusuna ($\bar{X}=4,39$) kesinlikle katılıyorum düzeyinde görüş bildirirken, aynı sorunun standart sapmasına ($\sigma=1,07$) bakıldığında kararsızım ve katılıyorum aralığında görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelgeye göre, işverenlerin finansal okuryazarlıkla ilgili düşüncelerinin toplam aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,83$) ve standart sapmasının ($\sigma=1,16$) olması sebebiyle ankete katılan işverenlerin kararsızım ile katılmıyorum aralığında görüş bildirdikleri ve katılıyorum yönünde yüksek düzeyde yanıt verdikleri söylenebilir. Finansal erişim boyutuna ilişkin veriler çizelge 2.18’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.18. Finansal Erişim Boyutuna İlişkin Veriler

Finansal Erişim İle İlgili Sorular	N	Min.	Max.	A.O	S.S
1.Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?	4	1	3	1,95	,793
2.Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alır mısınız?	4	1	3	1,70	,729
3. Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?	4	1	3	1,74	,795
4. Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?	4	1	3	1,86	,842
Toplam	4	1	3	1.81	,789

Çizelge 2.18’de işverenlerin finansal erişim düzeylerine ilişkin veriler sunulmaktadır. Katılımcılara yöneltilen “1. Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?” sorusuyla katılımcıların internet bankacılığı, şube kanalı ve ATM kanalı arasında tercih yapmaları istenmiştir. “Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alır mısınız?” sorusunda işverenlerin risk algısı ve tercihlerinin ne yönde olduğunu görmek amaçlanmıştır. İşverenlere birinci seçenekte risksiz ürün grubu tercihi, ikinci seçenekte riskli ürün tercihi ve üçüncü seçenekte danışman desteği sunulmuştur. Üçüncü soruda “Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?” işverenlerin finansal ürün kullanımında yeterli olup olmadıklarını belirlenmek istenmiştir.

Katılımcılar, “kendimi yeterli görüyorum”, “kendimi yeterli görmüyorum” ve “yeterliliğim konusunda kararsızım” seçeneklerini tercih etmişlerdir. İşverenlere yöneltilen “4. Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusunun cevap bölümüne 3 adet seçenek konulmuştur. İşverenlerin finansal yatırımlarının yönetimi hususunda yeterli olup olmadıklarını yorumlayabilmek için bu sorunun cevap bölümüne 3 adet seçenek konulmuştur.

Cevap bölümünde birinci seçenekte ‘‘kendimi yeterli görüyorum’’, ‘‘kendimi yeterli görmüyorum’’ ve ‘‘yeterliliğim konusunda kararsızım’’ seçenekleri sunulmuştur.

Finansal Erişim ölçeğindeki değişkenler süreksiz veri olarak değerlendirildiği için ortalama değerlerin sunulması istatistiki açıdan herhangi bir anlam ifade etmese de işverenlerden kendilerini yeterli görmeyenlerin ortalamasını ($\bar{X}=1.5$) olarak baz alırsak genel tablo bu ortalamanın üstünde olup işverenlerin kararsızlığa daha yakın oldukları söylenebilir. Ölçeğin dört sorusuna ait dağılımları frekans analizinde daha ayrıntılı görmek mümkün olacaktır.

Elde edilen verilere göre oluşan ortalamalar ve Standart sapma değerlerine göre; ilk sorunun aritmetik ortalaması birinci sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,95$ ve standart sapması ($\sigma=,793$), ikinci sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,70$ ve standart sapması ($\sigma=,729$), üçüncü sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,86$ ve standart sapması ($\sigma=,842$) iken son sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,74$ ve standart sapması ($\sigma=,795$) olarak görülmektedir. Çizelgeye göre, işverenlerin finansal okuryazarlıkla ilgili düşüncelerinin toplam aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,81$ ve standart sapmasının ($\sigma=,789$) olarak görülmektedir. Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık anketlerinde minimum 1 maksimum 5 değerini alan Likert ölçeği kullanılmış ve ortalamalardan bir değerlendirme yapılması mümkün olmuştur. Fakat finansal erişim ölçeğinde ortalamalar farklı bir cevabı karşıladığından seçeneklerin aritmetik ortalamasının yorumlanması sağlıklı sonuçlar vermemektedir. Bu sebeple finansal erişim anketi için frekans analizi yardımıyla yorumlama yapılmıştır.

2.8.3. Güvenilirlik analizleri

Finansal okuryazarlık, finansal farkındalık ve finansal erişim kavramlarının ölçüldüğü anketlerin güvenilirlik analiz sonuçları çizelge 2.19’da gösterilmiştir.

Çizelge 2.19. Finansal Okuryazarlık, Finansal Farkındalık ve Finansal Erişimin Güvenilirlik Analizleri

		Cronbach’s Alpha	Anket Soru Sayısı
Finansal Okuryazarlık		,904	33
Finansal Farkındalık		,818	18
Finansal Erişim	Nicel Analiz	,464	4
	Nitel Analiz	-	3

Kaynak: Onur(2014),Yardımcıoğlu ve Yörük (2016)

Çizelge 2.19’da okuryazarlık boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Cronbach’s Alpha katsayısı(0,904) olduğundan ve bu sayının $0.80 < a < 1.00$ aralığında yer almasından dolayı güvenilirliğinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Finansal farkındalık ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayısı çizelgede verilmiştir.

Cronbach’s Alpha katsayısı(0,818) olduğundan ve bu sayının $0.80 < a < 1.00$ aralığında yer almasından dolayı güvenilirliğinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Finansal erişim ölçeğine ilişkin güvenilirlik katsayısı çizelgede verilmiştir. Finansal erişim ölçeği güvenilirlik derecesi orta düzeydedir.

İlgili ölçeğin sınıflandırma ölçeği olması, verilerin süreksiz veri olması ve ayrıca katılımcılara ilişkin finansal erişim düzeyini belirlemeye yönelik olması nedeniyle istatistiki veri sunması bakımından kullanılabilmesini söylemek mümkündür. Finansal erişim ölçeğinde yer alan 5 sorudan katılımcılara sorulan 2 numaralı soru olan: “*Finansal bir ürüne yatırım yapmadan önce nasıl bir yol izlersiniz?*” sorusu güvenlik derecesini düşürdüğü için analizden çıkarılmıştır. Bu sebeple erişim ölçeği 4 değişkenden oluşacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır.

Finansal erişimi tespit etmek için oluşturulan 5 değişkenli ölçeğin güvenirlik analizi sonuçlarına göre 4 değişken olarak analiz sürecine tabii tutulmasına karar verilmiştir. Ayrıca, ölçeğin güvenirlik ve geçerliğini arttırmak amacıyla katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiş ve elde edilen nitel veri içerik analizine tabi tutulmuştur. Nitel veriler nicel verilerin incelenmesinden sonra ele alınmaktadır.

Araştırmalarda faktör analizi yapmadan örneklem önce ölçeğin normalliğinin ölçülmesi amacıyla KMO ve Barlett Küresellik testi yapılmaktadır. Yapılan analiz sonucunda örneklem yeterliliğinin normal dağılım gösterdiğinin göstergesi olan KMO değerinin 0,60'dan büyük olması, yine örneklemin dağılıma uygunluğunu belirten Barlett Küresellik Test sonucunun ise sig.<0,05 olması beklenmektedir.

Çizelge 2.20'de finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık ölçeğine ilişkin KMO ve Barlett Küresellik Testlerinin sonuçlarına yer verilmektedir.

Çizelge 2.20 Finansal Farkındalık ve Finansal Okuryazarlık Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi Analiz Sonuçları

Finansal Okuryazarlık Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.(KMO)		,881
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri	5553,835
	Df	528
	Sig.	,000
Finansal Farkındalık Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.(KMO)		,850
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare Değeri	2008,710
	Df	153
	Sig.	,000

Çizelge 2.20'de finansal okuryazarlık ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) değeri (,881) olarak belirlenmiş ve $0,88 > 0,60$ olduğu için istatistikî olarak anlamlı bulunmuştur. Finansal okuryazarlığa ilişkin Barlett Küresellik Testi yaklaşık ki-kare değeri 5553.835 ve serbestlik derecesi 528 olup ($p=000$, $p=0,05$) istatistikî olarak örneklem yeterliliği ve dağılımın uygunluğu açısından anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 2.20'de finansal farkındalık ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) değeri (,850) olarak belirlenmiş ve $0,85 > 0,60$ olduğu için istatistikî olarak anlamlı bulunmuştur. Finansal farkındalığa ilişkin Barlett Küresellik Testi yaklaşık ki-kare değeri 2008.710 ve serbestlik derecesi 153 olup ($p=000$, $p=0,05$) istatistikî olarak örneklem yeterliliği ve dağılımın uygunluğu açısından anlamlı bulunmuştur.

Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen boyutlar literatüre uyumlu olmadığı için finansal okuryazarlık, finansal farkındalık ölçekleri tek boyut olarak ele alınmış ve istatistikî analizler tek boyut ile gerçekleştirilmiştir. Finansal erişim ölçeğinde ise ölçütler frekans analiziyle ölçülmüş olup değerlendirmeye alınmıştır.

2.8.4.Anova analizi bulguları

Katılımcıların demografik özelliklerinin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim üzerinde istatistiksel anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığının incelendiği analiz sonucu çizelge 2.21'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.21. İşverenlerin Yaş Özelliklerine Göre Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Fark Durumu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Finansal Okuryazarlık	Gruplararası	7,396	5	1,479	5,183	,000
	Gruplar İçi	112,440	394	,285		
	Toplam	119,836	399			
Finansal Farkındalık	Gruplararası	2,800	5	,560	1,995	,078
	Gruplar İçi	110,606	394	,281		
	Toplam	113,406	399			
Finansal Erişim	Gruplararası	1,585	5	,317	1,328	,251
	Gruplar İçi	94,102	394	,239		
	Toplam	95,687	399			

İşverenlerin demografik özelliklerinden yaş özelliği dikkate alınarak yapılan Anova analizinde finansal okuryazarlık açısından sig.($p < 0,05$) ‘ten küçük çıkmış ve anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple ‘ *H₅: Ticaret Odası üyelerinin yaşları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*’ hipotezi kabul edilir. Katılımcıların yaş aralığının belirlenmesi amacıyla ankette yer alan farklı yaş gruplarından hangi gruplarda sig.(,000) değerini alarak farklılaştığını görmek için Scheffe Testi yapılmış ve çizelge 2.22’de sonuçlara yer verilmiştir.

2.8.4.1.Scheffe testi analiz sonucu

Çizelge 2.22.Scheffe Testi Analiz Sonucu

Finansal Farkındalık	(I) Yaşınız:	(J) Yaşınız:	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata
18-25 Yaş Aralığı	26-30	-,15053	,08233	,647
	31-35	-,30064*	,08945	,048*
	36-40	-,15439	,09211	,729
	41-45	-,45490*	,09874	,001*
	46 ve üstü	-,26599	,09640	,182

Çizelge 2.22'e göre yapılan Scheffe Testi sonucunda 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar ile 31-35 yaş ve 41-45 yaş aralığındaki katılımcılar arasında istatistiksel anlamlı bir fark çıkmıştır. Çizelge 222'deki sonuca göre 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların 31-35 ve 41-45 yaş aralığındaki katılımcılara oranla daha az okuryazarlık eğilimi gösterdikleri söylenebilir. Çalışmada işverenlerin eğitim düzeyleri ve yaşları çapraz tablo analizi incelendiğinde 400 işveren arasında 18-25 yaş aralığındaki önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimi alan işverenlerin oranı %13,7 (75 kişi) olarak görülmektedir. Bu sonuç çizelge 2.22 ile karşılaştırıldığında eğitim düzeyleri düşük olmamasına rağmen finansal okuryazarlık düzeyinin 31-35 yaş ve 41-45 yaş aralığındaki işverenlere oranla düşük çıkmış olmasının sebepleri arasında; 18-25 yaş aralığındaki işverenlerin yeterli piyasa takibi yapmamaları, sektörel tecrübelerinin yetersizliği ve bu yaş grubundaki işverenlerin birçoğunun aile şirketinde çalışıyor olması gibi unsurlar gösterilebilir.

İşverenlerin eğitim durumu ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz sonucu çizelge 2.23'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.23. İşverenlerin Eğitim Durumu ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Finansal Okuryazarlık	Gruplararası	1,726	4	,431	1,443	,219
	Gruplarıçi	118,110	395	,299		
	Toplam	119,836	399			
Finansal Farkındalık	Gruplararası	2,084	4	,521	1,849	,119
	Gruplarıçi	111,321	395	,282		
	Toplam	113,406	399			
Finansal Erişim	Gruplararası	1,399	4	,350	1,466	,212
	Gruplarıçi	94,288	395	,239		
	Toplam	95,688	399			

Çizelge 2.23'e göre işverenlerin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişimde eğitimin önemi dikkate alındığında bu sonuç benzer çalışmalardan farklı bir sonuç vermiştir. Eğitim düzeyi ile ilgili aralarında anlamlı fark aranılan finansal okuryazarlık, finansal farkındalık ve finansal erişim ile ilgili:

- “ H7: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.” ($p=0,22>0,05$) olduğu için;
- “H8: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.” ($p=0,11>0,05$) olduğu için;
- “ H9: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.” ($p=0,21>0,05$) olduğundan hipotezler reddedilmiştir.

İşverenlerin işyeri faaliyet süresi ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz sonucu çizelge 2.24'te gösterilmektedir.

Çizelge 2.24. İşverenlerin İşyeri Faaliyet Süresi ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu

		Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kare	F	Sig.
Finansal Okuryazarlık	Gruplararası	2,057	5	,411	1,376	,232
	Gruplariçi	117,779	394	,299		
	Toplam	119,836	399			
Finansal Farkındalık	Gruplararası	,555	5	,111	,387	,857
	Gruplariçi	112,851	394	,286		
	Toplam	113,406	399			
Finansal Erişim	Gruplararası	,756	5	,151	,627	,679
	Gruplariçi	94,932	394	,241		
	Toplam	95,688	399			

Çizelge 2.24'e göre işverenlerin işyeri faaliyet süresi ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında; finansal okuryazarlık ($p=23>0,05$), finansal farkındalık ($p=0,85>0,05$) ve finansal erişim ($p=0,67>0,05$) sonucuna göre istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. İşverenlerin çalışan sayısı ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz sonucu çizelge 2.25'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.25. İşverenlerin Çalışan Sayısı ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Finansal Okuryazarlık	Gruplararası	3,873	5	,775	2,632	,023
	Gruplarıçi	115,963	394	,294		
	Toplam	119,836	399			
Finansal Farkındalık	Gruplararası	1,970	5	,394	1,393	,226
	Gruplarıçi	111,435	394	,283		
	Toplam	113,406	399			
Finansal Erişim	Gruplararası	,555	5	,111	,460	,806
	Gruplarıçi	95,132	394	,241		
	Toplam	95,687	399			

Çizelge 2.25'e göre işverenlerin çalışan sayısı ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında; finansal okuryazarlık ($p=23>0,05$), finansal farkındalık ($p=0,22>0,05$) ve finansal erişim ($p=0,80>0,05$) sonucuna göre istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. İşverenlerin faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz sonucu çizelge 2.26'da gösterilmektedir.

Çizelge 2.26. İşverenlerin Faaliyet Gösterdikleri Sektör ile Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Arasındaki Farka İlişkin Analiz Sonucu

		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
Finansal Okuryazarlık	Gruplararası	2,918	9	,324	1,082	,375
	Gruplarıçi	116,918	390	,300		
	Toplam	119,836	399			
Finansal Farkındalık	Gruplararası	3,170	9	,352	1,246	,265
	Gruplarıçi	110,236	390	,283		
	Toplam	113,406	399			
Finansal Erişim	Gruplararası	1,719	9	,191	,793	,623
	Gruplarıçi	93,969	390	,241		
	Toplam	95,688	399			

Çizelge 2.26'ya göre işverenlerin faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında;finansal okuryazarlık ($p=37>0,05$), finansal farkındalık ($p=0,26>0,05$) ve finansal erişim ($p=0,62>0,05$) sonucuna göre istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Finansal farkındalık düzeyleri açısından bu bölümle ilgili kurulan “ H_6 :Ticaret Odası üyelerinin mesleki faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.” hipotezi reddedilmiştir. ($p=0,26>0,05$)

2.8.4.2.T testi analiz bulguları

Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim ölçeklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığının tespiti için varyans analizi yapılmıştır. Araştırmada iki grup içeren (cinsiyet gibi) değişkenler için bağımsız grup t-testi, ikiden fazla grup içeren değişkenler için Anova testi uygulanmıştır.

Gruplar arası farklılığın özellikle hangi gruplarda oluştuğunun tespiti ise Scheffe testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet özellikleri bağımsız grup t testi ile analiz edilmiş olup çizelge 2.27’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.27. Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık Arasındaki Farkın Analiz Sonucu

1)Independent Samples Test(Bağımsız Örneklem Testi)

		Varyans Eşitliği İçin Levene Testi		Ortalamaların Eşitliği T Testi						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Fark Ortalaması	Std. Hata Farkı	%95 Güven Aralığı	
									Alt	Üst
Finansal Okuryazarlık	Varyansların Aynı Olması Durumunda	2,070	,151	-2,293	398	,022	-,14161	,06176	-,26303	-,02019
	Varyansların Farklı Olması Durumunda			-2,181	169,890	,031	-,14161	,06494	-,26980	-,01342

	Cinsiyetiniz:	N	Ortalama	Std. Ortalama	Std. Hata ortalaması
Finansal Okuryazarlık	Kadın	106	3,7217	,58838	,05715
	Erkek	294	3,8633	,52877	,03084

2)Group Statistics(Grup İstatistikleri)

İşverenlerin cinsiyetlerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bunun için sig.(2-tailed) değerine bakılmaktadır. Çizelgeye göre bu değer ($t(398)=1,51$; $p<0,05$) anlamlılık derecesinden yüksek çıkmıştır.

Finansal okuryazarlık boyutu ile cinsiyet arasında kurulan''H4:Ticaret Odası üyelerinin cinsiyet özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.'' hipotezi reddedilmiştir.

Çizelge 2.27'in ikinci çizelgesine bakıldığında finansal okuryazarlık ve cinsiyet arasında yapılan t testi sonucunda erkeklerin okuryazarlık düzeylerinin ($\bar{X}=3,86$), kadınların okuryazarlık düzeylerinden ($\bar{X}=3,72$) yüksek olduğu görülmektedir. İşverenlerin cinsiyet özellikleri sonucunda aritmetik ortalamalarına ait çıkan sonucun ulusal ve uluslararası literatürle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

2.8.5.Finansal erişim ölçeğinin frekans analizi sonuçları

Finansal erişim ölçeğinin dört sorusuna frekans analizi uygulanmış olup analiz sonuçlarına ilişkin veriler çizelge 2.28'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.28.Finansal Erişim Ölçeğindeki 1 Numaralı Sorunun Frekans Analiz Sonucu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?	İnternet bankacılığını kullanmayı tercih ederim	136	34,0	34,0	34,0
	Şube kanalını kullanmayı tercih ederim.	148	37,0	37,0	71,0
	ATM kanalını kullanmayı tercih ederim.	116	29,0	29,0	100,0
	Toplam	400	100,0	100,0	

Finansal erişim ölçeğinin bir numaralı sorusunda 400 katılımcıya yöneltilen “Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?” sorusunun frekans çizelgesi incelendiğinde internet bankacılığını tercih edenler 136 kişi (%34,0), şube kanalını tercih edenler 148 kişi (37,0), atm kanalını tercih edenlerin sayısı 116 kişi (%29,0)’dir.

Katılımcıların hangi erişim kanallarını kullanarak finansal işlemlerini yaptıklarının cevabının aradığı ilgili anket sorusunda en yüksek oranı %37 ile (148 kişi) şube kanalını tercih edenler olmuştur. İnternet bankacılığı şube kanalından sonra ikinci sırayı almış olup son olarak atm kanalını tercih edenler olmuştur.

Finansal erişim alt boyutunun ölçütlerinden “İşverenlerin Online İşlem Tercihleri”, ölçeğin bir numaralı sorusu ile incelenmiş olup işverenler tarafından şube kanalı en çok tercih edilen finansal işlem kanalı olarak görülmektedir. Online işlem kanalı olarak internet bankacılığı ve benzer finansal işlemlerin yapılabildiği atm kanalını kullanıp kullanmadıklarının incelendiği ilgili ölçüt ve ölçek sorusunda işverenlerin online kanalları şube kanalına oranla daha az kullandıkları görülmektedir.

Finansal sistemin her geçen gün teknolojik olarak kendini yenilediği ve internet bankacılığının maliyet açısından bireylere kolaylık sağladığı ve şubeye göre zaman kaybının daha az olduğu göz önüne alındığında internet bankacılığının şubeye göre daha yüksek çıkması beklenmektedir. Yapılan analizi sonucunda şube kanalının yüksek çıkması işverenlerin internet bankacılığında yeterli düzeyde faydalanmadıkları sonucunu da ifade etmektedir.

Anket formu doldurulurken birebir yapılan görüşmeler sonucunda şube seçeneğini seçen işverenlere neden bu kanalı seçtikleri sorulmuş olup çoğunlukla şubeye daha çok güven duyduklarını bir kesim işveren ise internet bankacılığını kullanmayı tam olarak kavrayamadıklarını belirtmişlerdir. Bu da sonuçların şube kanalı çıkmasının başka bir sebebi olarak finansal sisteme güven ve finansal eğitim kavramlarının etkisi olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiştir.

İşverenlerin %64,5'inin ilköğretim ve lise dengi eğitim almış olması eğitim düzeyinin düşük ve orta düzeyde olması sebebiyle bu eğilimi gösterdikleri görüşünü destekler niteliktedir. İşverenlerin finansal erişim ölçeğinin iki numaralı sorusuna verdikleri cevapların incelendiği frekans analizine dair sonuçlar çizelge 2.29'da gösterilmektedir.

Çizelge 2.29.Finansal Erişim Ölçeğindeki 2 Numaralı Sorunun Frekans Analiz Sonucu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alır mısınız?	Sabit faiz getirisini tercih ederim.	184	46,0	46,0	46,0
	Riski severim ve riskli ürünleri değerlendiririm	152	38,0	38,0	84,0
	Risk kavramını tam olarak bilmiyorum işlemi yaptığım yerden fikir alırım.	64	16,0	16,0	100,0
	Toplam	400	100,0	100,0	

İşverenlerin risk kavramına nasıl baktıklarını görmek amacıyla yöneltilen finansal erişim ölçeğindeki iki numaralı soru “Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alırsınız?”dir.Frekans analizi sonucunda işverenlerden 184 kişi (%46) sabit faiz getirisini tercih ettiklerini yani riski sevmediklerini, 152 kişi (%38,0) riskli ürünlere yatırım yapabileceklerini, 64 kişi (%16) ise risk kavramını tam olarak bilmediklerini ve işlem yapacakları zaman ilgili yerden fikir alabileceklerini belirtmişlerdir.

Finansal erişim alt boyutunun ölçütü “İşverenlerin Yatırım Tercihleri”, ölçeğin iki numaralı sorusu ile incelenmiş olup işverenler tarafından sabit faiz getirisi en çok tercih edilen finansal yatırım tercihi olarak görülmektedir. İşverenlerin cevaplarından hareketle %50’ye yakın bir oranla risk kavramına soğuk baktığı ve kendilerine daha garanti görünen yatırım kanallarına yöneldiklerini söylemek mümkündür. Yine işverenlerle yapılan görüşmelerde piyasanın hareketli olmasından dolayı risk almaktan çekindiklerini ifade eden işverenler olduğunu ve çıkan sonuçlarla paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

İşverenlerin sabit faiz getirisini tercih etmelerine sebep olarak finansal piyasalar hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve finansal piyasaların değişkenliğini öne sürmeleri finansal sisteme güven ve finansal sistemde risk unsuru kavramlarının farklı çalışmalarda incelenmesine imkân vermektedir. İşverenlerin finansal ürün kullanımında kendilerini yeterli görüp görmediklerinin incelendiği finansal erişim ölçeğinin üç numaralı sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine dair sonuçlar çizelge 2.30’da gösterilmektedir.

Çizelge 2.30. Finansal Erişim Ölçeğindeki 3 Numaralı Sorunun Frekans Analiz Sonucu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?	Finansal ürün kullanımında yeterince iyi olduğumu düşünüyorum.	191	47,8	47,8	47,8
	Finansal ürün kullanımında kendimi yeterli görmüyorum.	121	30,3	30,3	78,0
	Finansal ürün kullanımında yeterli olup olmadığım konusunda kararsızım.	88	22,0	22,0	100,0
	Toplam	400	100,0	100,0	

Çizelge 2.30'da 400 katılımcıya yöneltilen’’ Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?’’ sorusunun frekans analizi sonuçları incelendiğinde; 191 kişi (%47,8) finansal ürün kullanımında kendini yeterli görmekte, 121 kişi (%30,3) finansal ürün kullanımında kendini yeterli görmemekte ve 88 kişi (%22,0) finansal ürün kullanımındaki yeterliliği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Finansal ürün kullanımı içerisinde bireysel ve ticari kredi kartı kullanımı, bireysel ve ticari kredi kullanımı, banka çeki, faktörink, leasing, BES ve sigorta gibi birçok finansal ürün bulunmakta olup işverenlerin finansal ürün kullanım yeterliliğindeki bireysel görüşü finansal erişim ölçeğinin ‘’İşverenlerin Finansal Yeterlilik Düzeyi’’ ölçütü ile incelenmiştir. Finansal erişimin ilgili ölçeği iki kısımda incelenmiş olup bunlar;

- İşverenlerin finansal ürün kullanım yeterliliğindeki bireysel görüşü,
- İşverenlerin finansal yatırım yeterliliği konusunda bireysel görüşüdür.

Finansal erişim üç numaralı sorusu ile işverenlerin finansal ürün kullanım yeterliliğinde kendilerini yeterli görüp görmedikleri incelenmiştir. Çizelgeye göre işverenler finansal ürün kapsamındaki ürünlerin kullanımında kendilerini yeterli görmektedirler.

Gerek Türkiye’de finansal okuryazarlık ve farkındalık alanında yapılan akademik çalışmalar gerekse diğer ülkelerde çalışmalarda bireylere yöneltilen ölçek sorularda katılımcılar kendilerini finansal ürün kullanımı ve finansal yatırımlarında yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Fakat aynı katılımcıların birçoğu basit faiz hesaplaması ve yıllık enflasyon hesaplarında ankette düşük puan almışlar yine benzer çalışmalarda bireylerin bütçe, aile planlaması ve borçlanma gibi finansal konularda zorlandıklarına dair sonuçları elde edilmiştir.

Finansal erişim alt boyutunun ölçütü ‘‘İşverenlerin Finansal Yeterlilik Düzeyi’’, ölçeğin üç numaralı sorusu ile incelenmiş olup işverenler %47,8’lik gibi yüksek bir oranla kendilerini finansal ürün kullanımlarında yeterli bulduklarını ifade etmektedirler.

Finansal erişim ölçeğinin dört sorusu ve erişim ölçeğine bağlı açık uçlu üç sorunun yer aldığı nitel bulgular araştırmanın içerik analizi kısmında detaylı olarak tartışılacak olup işverenlerin finansal yatırım konusunda kendilerini yeterli görüp görmediklerinin incelendiği finansal erişim ölçeği dört numaralı sorusunun frekans analizi çizelge 2.31’de gösterilmektedir.

Çizelge 2.31. Finansal Erişim Ölçeğindeki 4 Numaralı Sorunun Frekans Analiz Sonucu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?	Finansal yatırımlarımın yönetiminde kendimi yeterli görüyorum.	174	43,5	43,5	43,5
	Finansal yatırımlarımın yönetiminde kendimi yeterli görmüyorum.	109	27,3	27,3	70,8
	Finansal yatırımlarımın yönetiminde yeterli olup olmadığım konusunda kararsızım.	117	29,3	29,3	100,0
	Toplam	400	100,0	100,0	

Çizelge 2.31’de 400 katılımcıya yöneltilen’’ Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?’’ sorusunun frekans analizi sonuçları incelendiğinde; 174 kişi (%43,5) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmekte, 109 kişi (%27,3) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmemekte ve 117 kişi (%29,3) finansal yatırımlarının yönetiminde yeterliliği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Finansal yatırımlar genel olarak bireylerin finansal yatırım ürünlerinden döviz, altın, gayrimenkul, hisse, tahvil gibi ürünlere olan ilgisi ve yönetimini ifade etmektedir. Finansal yatırımlar konusunda işverenlerin yapacakları yatırımlardan önce karşılaşılabilecek riskleri minimize etmek amacıyla ilgili yatırımda uzman bir finansal danışmandan destek alması beklenmektedir. Gelişen ekonomik piyasalar karmaşık ürün yapısını da beraberinde getirmiş olup bireylerin piyasada daha temkinli ve bilinçli kararlar alması önemli hale gelmiştir.

Finansal erişim alt boyutunun ölçütü ‘’İşverenlerin Finansal Yeterlilik Düzeyi’’, ölçeğin üç numaralı sorusu ile incelenmiş olup işverenler %43,5’lik gibi yüksek bir oranla kendilerini finansal yatırımların yönetiminde yeterli bulduklarını ifade etmektedirler.

Çizelgeden çıkarılacak bir diğer sonuç ise çizelge 31’de göre finansal yatırımların yönetiminde kararsız bulan işverenlerin oranı çizelge 30’a göre daha yüksek çıkmıştır. Çizelge 30’da finansal ürün kullanımında kararsız kalanların sayısı 88 iken çizelge 31’de finansal yatırımların yönetimin kararsız kalan işverenlerin sayısı 117’ye yükselmiştir.

2.8.5.1.Finansal erişim ölçeğinin nitel verilerine ilişkin analiz ve bulgular

Finansal erişim ölçeğine bağlı olarak oluşturulan anketin ilgili bölümde işverenlere finansal erişim ile ilgili anket formunda sorulan 3 adet açık uçlu soruya birer kelime cevap vermeleri talep edilmiştir. İşveren tarafından verilen cevaplar nitel araştırma yöntemlerinden içerik analize tabi tutulmuş ve bu yolla yorumlama yapılmıştır. İşverenlere sorulan açık uçlu sorular aşağıdaki gibidir;

1. Finansal ürün kullanımınız açısından finansal işlemlerinizi hangi kanaldan yaptığınızı kısaca yazar mısınız?

2. Finansal yatırımlarınızı göz önüne alırsanız hangi ürünlere mevduatınızı(paranızı) yatırarsınız kısaca yazar mısınız?

3. Finansal bir yatırım yapmadan önce ilk olarak ne yaparsınız kısaca yazar mısınız?

Nicel araştırma yöntemleri bilindiği üzere fizik, mühendislik, matematik, kimya gibi doğa bilimleri alanlarında gözlem, deney ve ölçmeye dayalı araştırma yaklaşımla objektif bir bakış açısıyla araştırma sorularına cevap aramaktadır.

Nitel araştırma yöntemlerinde ise; objenin yanında subjenin (özne) deneyimleri, sosyal olay veya olgulara olan tepkisini sadece sayısal verilerle ölçmek yeterli bulunmamaktadır. Özellikle sosyal bilimlerde insan ve toplum davranışlarını sayılarla ölçerek açıklamaya çalışmanın zorluğu bilinmektedir.

Bu durumda nitel araştırma yöntemleri içeriğine giren biyografi araştırmaları, etnografya araştırmaları ve fenomenoloji araştırmaları, içerik analizi araştırmaları, gözlem, doküman analizi, görüşme gibi tekniklerle bu olay ve olgulara yorumlama eklenerek bilimsel çalışmanın nicel analiz yönünü güçlendirmesi bakımında oldukça önemlidir.

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2011) göre nitel araştırma; ‘‘Gözlem, görüşme, doküman analizi ve benzeri nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla, sosyal olgulara bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı öne alan yaklaşımdır.’’

Tanımdan yola çıkılarak katılımcılara yöneltilen anket sorularına ek olarak açık uçlu sorularla finansal erişim kavramının ne ifade ettiği ve araştırma deseninin finansal erişim boyutunda cevap aradığı soruların katılımcılar tarafından nasıl algılandığının yorumlanması bakımından fenomenolojik yaklaşım(olgu bilim) tekniğinden yararlanılması amaçlanmıştır.

Anket sırasında işverenler konu ile ilgili detaylı bir cümle yazamayacaklarını ifade etmişler ve işverenlerden birer kelimeyle cevaplar alınabilmektedir. Fenomenolojik yaklaşım (olgu bilim) tekniği sonuçlarına göre yorumlanması amaçlanan çalışma daha çok söylem analizi kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Burada amaçlanan araştırmada nicel veri sonuçlarının yanında nitel veri yöntemlerinin de kullanılarak olarak da araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması amaçlanmıştır.

Fenomenoloji ‘‘en önemli şeyleri ortaya çıkarmak’’ anlamına gelmektedir. Buna göre bireylerin sahip oldukları bilginin esas kaynağı olan hislerinin, düşüncelerinin ve tecrübelerinin doğru ve tarafsız olarak ele alınması olarak ifade edilmektedir. Fenomenolojik araştırmada bilinmesi gereken en önemli husus bireylerin deneyimlerinin kendileri için ne anlamı olduğu ve anlam ifade ettiğinin bilinmesidir (Güler vd. Akt. Saygın; 2016-99)

Tanımdan da anlaşılacağı üzere fenomenoloji araştırmacıya yorumlamaya açık daha geniş bir ağ haritası imkanı sunmaktadır. Mevcut çalışmada detaylı yoruma açık ağ haritası elde edilememiştir. İşverenlerin söylemlerinden yola çıkarak verdikleri yanıtlara uygulanan içerik analizinin sonuçlarına geçmeden önce kısaca içerik analizine değinmek uygun görülmüştür.

İçerik analizi; dokümanların, mülakat dökümlerinin ya da kayıtların karakterize edilmesi ve karşılaştırılması için kullanılan bir tekniktir. Amacı katılımcıların görüşlerinin içeriklerini sistematik olarak tanımlamaktır. İçerik analizinde çok sayıda ünite vardır bunlardan bazıları kelimeler, temalar, karakterler, kategoriler ve diğerleridir. İçerik analizinin puanlanması ise analiz ünitelerinin sıklıklarının sayısal ifadesi, analiz ünitelerinin öneminin ölçülmesine yönelik bir yaklaşımdır.(Altunışık ve diğerleri, 2015:324-329).

Katılımcılara finansal erişim boyutuna ilişkin dört adet anket sorusu üç adet cevap seçeneği ile birlikte bu dört sorunun tamamlayıcısı niteliğinde 3 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Bu yolla katılımcılardan online işlemlerini, yatırım tercihlerini ve şube dışı işlem tercihleri hakkında fikir edinilmesi amaçlanmıştır. İşverenlerin finansal erişim ölçeğinin 1 numaralı açık uçlu sorusuna verdiği yanıtların incelendiği analiz sonuçları çizelge 2.32'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.32. ''1. Finansal ürün kullanımınız açısından finansal işlemlerinizi hangi kanaldan yaptığınızı kısaca yazar mısınız?'' Anket Sorusunun İçerik Analiz Sonucu

<u>SUBE</u>	<u>İNTERNET</u>	<u>ATM</u>
174	116	110

Finansal erişim ölçeğinin bir numaralı açık uçlu sorusu, finansal erişimin ölçütlerinden biri olan işverenlerin online işlem tercihlerini hangi kanallardan yaptıklarını görmek amaçlanmıştır. çizelge 2.32’de işverenlere yöneltilen ‘‘Finansal işlemlerinizi hangi kanallardan yapmaktasınız?’’ sorusuna gelen cevaplar; şube (174), internet (116), atm (110) şeklinde verilmiştir.

Finansal erişim ölçek sorularından bir numaralı sorunun frekans çizelgesi incelendiğinde internet bankacılığını tercih edenler 136 kişi (%34,0), şube kanalını tercih edenler 148 kişi (37,0), atm kanalını tercih edelerin sayısı 116 kişi (%29,0)’dir.(Bknz. çizelge 2.28)

Nicel analiz ve nitel analizdeki içerik analizi incelendiğinde sonuçların birbirine paralel çıkması katılımcıların anket sorularını doğru okuyup algıladıklarını göstermektedir. Yine araştırmanın içsel tutarlılığının yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 2.28’de katılımcıların %34,0’ü şube kanalını tercih etmiş olup anket sonundaki açık uçlu soruda da yine şube kanalı kelime olarak kullanım sıklığı 174 ile en yüksek oranda çıkan işlem kanalı olmuştur. Araştırmanın araştırma sorularının oluşturulmasında merak edilen; işverenlerin online işlem kanallarından (atm, internet bankacılığı, mobil bankacılık vb) kanalları kullanımlarını görmektir.

İçerik analizinin bir numaralı sorusunu hem finansal erişim ölçeğinin bir numaralı sorusu ile üç ve dört numaralı sorusunu çapraz olarak değerlendirip birlikte incelemek gerekmektedir. Finansal erişim ölçeğinin üç ve dört numaralı soruları ve bu soruların bulguları aşağıdaki gibidir;

•Finansal erişim ölçeğinin üç numaralı sorusu:”Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?”

•Finansal erişim ölçeğinin dört numaralı sorusu: “Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?” şeklindedir.

Finansal erişim ölçeğinin üç numaralı sorusunun frekans analizi bulgularında; 191 kişi (%47,8) finansal ürün kullanımında kendini yeterli görmekte, 121 kişi (%30,3) finansal ürün kullanımında kendini yeterli görmemekte ve 88 kişi (%22,0) finansal ürün kullanımındaki yeterliliği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Finansal erişim ölçeğinin dört numaralı sorusunun frekans analizi bulgularında; 174 kişi (%43,5) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmekte, 109 kişi (%27,3) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmemekte ve 117 kişi (%29,3) finansal yatırımlarının yönetiminde yeterliliği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Finansal erişim anketinin üç ve dört numaralı sorularının analiz sonucu incelendiğinde işverenler hem finansal ürün kullanımında (%30,3 oran ile) hem de finansal yatırımların yönetiminde (%27,3 oran ile) kendini yeterli gördüğünü ifade etmektedir.

Nicel analiz sonuçları incelendiğinde işverenler en çok şube kanalını tercih ettiğini ifade etmektedirler. Şube kanalının işverenler tarafından en çok tercih edilen finansal işlem kanalı olması ankete katılan 400 işverenin finansal farkındalık ve okuryazarlık düzeylerinin yeterince gelişmediğini ifade etmektedir. Fakat işverenler finansal ürün kullanımı ve finansal yatırımlarının yönetiminde kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmektedirler.

Gerek finansal farkındalık gerekse finansal okuryazarlık ile ilgili yapılan araştırmalarda bireyler kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmektedirler. Fakat finansal piyasalar ve tüketici endeksleri incelendiğinde sonuçlar para yönetimi ve yatırımların yönetiminin tüketiciler açısından bakıldığında istenilen düzeyde olmadığı söylenilebilir. Merkez bankasının ve TBB'nin yayınladığı risk raporuna göre sonuçlarından bazılarını aşağıdaki gibi görmek mümkündür;

- TBB Risk Merkezi'nin raporuna göre kişi başı kredi kartı ve bireysel kredi borcu toplamı 428 Milyar Lira olarak belirtilmiştir.
- Bireysel kredi borçlanmasında (kredi kartı, bireysel kredi, mortgage kredisi, taşıt kredisi vb.) Haziran 2016 itibariyle kişi başı borç ortalaması 2015 yılı ile karşılaştırıldığında 3.412 TL'den 3.572 TL 'ye yükselmiştir.
- Batık krediler tarafından rakamlara bakıldığında Haziran 2016 itibariyle bireysel kredilerde tasfiye olacak krediler toplam tutarı 20,5 Milyar Lira olarak belirtilmiştir.
- Hem sade vatandaşın hem de işverenlerin kullandığı ödeme araçlarından senette çizelge benzer özellik göstermektedir. TBB Risk Raporuna göre 2016 yılının ilk 6 ayında 473.126 adet senet protesto edilmiş olup 2015 yılının ilk 6 ayına göre bu oran %20 artış göstermiş protesto edilen senet tutarı 5 Milyar TL'ye yükselmiştir.
- Yine sade vatandaşa oranla işverenler tarafından daha çok tercih edilen başka bir ödeme aracı olan çekte bankaya ibraz edilen 10,8 Milyon çekte karşılıksız çıkan tutar, 2016 yılının ilk 6 ayında bir önceki yıla göre %9 artış göstermiş ve 345 Milyar Lira'ya yükselmiştir. [12]

Genel olarak raporlar incelendiğinde ülke ekonomisinde önemli bir işleve sahip olan işverenlerin çek ve senet kullanımı, ticari kredi borçlanması gibi finansal ürün kullanımının yoğun yapıldığı alanlarda gelişmeye ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür.

Finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık açısından değerlendirildiğinde bireylerin ulaşım maliyeti, zaman maliyeti ve diğer maliyetleri göz önüne alarak öncelikle internet bankacılığını kullanmaları beklenmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler göz önüne alındığında finansal sistemdeki araçlar kendi maliyet ve tüketici maliyetlerinin düşürülmesi ve finansal farkındalığın artırılması amacıyla şubede yapılabilecek işlemlerin birçoğunu online işlem kanallarına yükleyerek tüketicilere kolaylık sağlamak amacıyla ciddi rekabet içine girdiklerini görmek mümkündür.

Birçok finansal işlemin internet bankacılığından ve atm kanalından benzer şekilde yapılabilmesi bireylere kolaylık sağlamaktadır. Bu sebeple finansal işlem kanallarından internet ve atm cevaplarının kullanım sıklığının sayısal olarak yakın olması atm ve internet bankacılığı kanallarının bireylere benzer kullanım özellikleriyle hizmet sunduğunu söylemek mümkündür.

Şube kanalının en çok tercih edilen finansal işlem kanalı olması eğitim düzeyi ile ilişkilendirmek mümkündür. İşverenlerin demografik unsurlarından eğitim düzeylerinin incelendiği frekans analizinde ilköğretim ve lise mezunlarının toplam oranı %64,5 olarak çıkmış olması göz önünde bulundurulduğunda bu oranın yüksek olduğu söylenebilir. (Bkz. çizelge 2.5)

Yine çizelge 2.9’da işverenlerin yaşları ve eğitim düzeyleri çapraz çizelgesinde ilköğretim ve lise eğitimi alan işverenlerin toplam sayısı 258 olduğu görülmektedir. Anova analizinde işverenlerin eğitim düzeyi ile finansal erişim düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. İçerik analizinde çıkan finansal işlem kanallarının sonucunu sadece işverenlerin eğitim düzeyi açıklamak yeterli değildir. Bu aşamada işverenlerin finansal işlem kanallarına güven ve diğer unsurlarında değerlendirilmesi gerekmektedir. İşverenlerin yatırım tercihlerinin araştırıldığı iki numaralı sorunun içeri analizi çizelge 2.33'te görülmektedir.

Çizelge 2.33.’’2.Finansal yatırımlarınızı göz önüne alırsanız hangi ürünlere mevduatınızı(paranızı) yatırarsınız kısaca yazar mısınız?’’ Anket Sorusunun İçerik Analiz Sonucu

<u>GAYRİMENKUL</u>	<u>ALTIN</u>	<u>DÖVİZ</u>	<u>HİSSE SNT.</u>	<u>TİCARET</u>
139	132	95	15	14

Finansal erişim ölçeğinin iki numaralı açık uçlu sorusuyla işverenlerin yatırım kanallarındaki risk unsurunu dikkate alıp almadıklarını görmek amaçlanmıştır. Ayrıca literatürdeki benzer çalışmalarda finansal bilgi düzeyi yüksek bireylerin yatırım araçlarını daha iyi kullandığı sonuçları çalışmanın başka bir sorusu olan işverenlerin yatırım tercihlerinde hisse senedi ve benzer ürünleri ne derece kullandıklarını görmek amaçlanmıştır.

Finansal erişim ölçeğinin iki numaralı sorusu ile işverenlerin mevduatını hangi yatırım kanallarına yönlendirdiklerini görmek amaçlanmıştır. Katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde gayrimenkul kelimesi (139), altın (132), döviz (95), hisse senedi (15), ticaret (14) kez belirtilmiştir.

Finansal erişim ölçeğinin iki numaralı sorusu frekans analizi incelendiğinde işverenlerden 184 kişi (%46) sabit faiz getirisini tercih ettiklerini yani riski sevmediklerini, 152 kişi (%38,0) riskli ürünlere yatırım yapabileceklerini, 64 kişi (%16) ise risk kavramını tam olarak bilmediklerini ve işlem yapacakları zaman ilgili yerden fikir alabileceklerini belirtmişlerdir.

Finansal erişimin nitel bulgularının açık uçlu sorusuyla yine finansal erişim ölçeğinin frekans analizi birlikte değerlendirmeye alınmış olup analiz sonuçlarının birbiriyle tutarlı çıkmış olmasından katılımcıların soruyu doğru okuyup algıladıklarını ve anketin nicel ve nitel bulguların içsel tutarlılığını sağladığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Finansal erişim ölçeğinin nicel bulgular bölümünde iki numaralı soruyla işverenlerin finansal ürünlerdeki risk unsuruna göre sabit getirisi olan ve riski diğer ürünlere oranla daha az olan ürünlere yatırım yapmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Nitel bulgular kısmındaki iki numaralı açık uçlu sorunun içerik analizi sonucu iki numaralı soru da yine bu sonucu destekler nitelikte olup işverenler tarafından gayrimenkul en çok tercih edilen yatırım ürünü olmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında da gayrimenkul yatırım tercihlerinde en risksiz yatırım kanalı olarak algılandığı gözlemlenmiştir. Altın yatırım ürününe bakış açısı son birkaç yılda değişmekle birlikte hala en çok tercih edilen yatırım kanalı olduğu bilinmektedir.

Yine anket görüşmeleri sırasında işverenler kısa vadede olmasa bile uzun vadede altının iyi bir yatırım aracı olduğunu sözlü olarak belirtmişlerdir. Çıkan analiz sonuçlarına bakıldığında işverenlerin tutumu ile paralel çıktığını söylemek mümkündür.

Bu sonuçlardan hareketle işverenlerin riskli yatırım kanallarından ziyade riski daha az yatırım kanallarına mevduatlarını yatırdıkları çıkarımı yapılabilir. Yine bu sonuçlardan farklı çıkarımların yapılabileceği kapsamı ve içeriğinin geliştirilebileceğini söylemek mümkündür. İşverenlerin yatırımlarında danışman desteği alıp almadıklarının sorgulandığı üç numaralı sorunun içeri analizi çizelge 2.34'te görülmektedir.

Çizelge 2.34.''3. Finansal bir yatırım yapmadan önce ilk olarak ne yaparsınız kısaca yazar mısınız? '' Anket Sorusunun İçerik Analiz Sonucu

<u>ÇEVRE</u>	<u>DANIŞMAN</u>	<u>KENDİ FİKRİM</u>
212	111	77

Şekil 2.34'te katılımcılara yatırımlarını yapmadan nasıl bir yol izledikleri sorulmuştur. Bu soru ile işverenlerin yatırımlarını yapmadan önce piyasa araştırması, danışman desteği vb. araştırmalar yapıp yapmadıklarını görmek amaçlanmıştır. İçerik analizi sonucunda en sık kullanılan kelimeler sırasıyla; çevre (212), danışman (111) ve kendi fikrim (77) şeklinde çıkmıştır.

Herhangi bir yatırım aracına yatırım yapmadan önce finansal farkındalığı ve okuryazarlığı olan bireylerden beklenen tutum yatırım yapacakları alanda uzman bir danışmandan fikir almaktır. Araştırmada cevabı aranan sorulardan birisi olan bu sorunun analiz sonucuna bakıldığında en sık kullanılan kelimelerden grubunda çevre en yüksek sıklık derecesine sahip olup işverenlerin çevresindeki kişilere danıştığı yönünde yorumlamaya imkân sunmaktadır. Birebir yapılan anket görüşmesinde işverenlerin çoğunluğu çevresindeki diğer işveren tanıdıklarının fikirlerini önemsediklerini belirtmişlerdir.

Yapılan gözlem sonucu ile analiz sonucunun uyumlu olduğu görülmektedir. Yatırım yapmadan önce danışman desteği alacağını belirten işverenlerin sayısal olarak düşük olmasa da (111) çevre kelimesine göre daha az söylenmiş olması (212) bu alanda işverenlerin profesyonel destek alma sürecinde danışman desteğini daha az tercih ettiklerini göstermektedir.

Günümüz finansal sisteminin ürün çeşitliliği ve karmaşıklığı göz önüne alındığında önemli bir finansal yatırım aşamasında danışman desteği almak karşılaşılabilecek riskleri azaltması bakımında oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

İşverenlerin yatırım yapmadan önce danışmandan çok çevresindeki diğer işveren ve tanıdıklarından fikir almayı tercih etmelerini iki açıdan değerlendirmek mümkündür. İlk olarak işverenlerin genel olarak risksiz ürünlere yatırım yapmayı tercih etmekle birlikte profesyonel olarak yatırım araçlarını kullanmaya mesafeli durdukları söylenebilir.

Finansal erişim ölçeğinin iki numaralı sorusu frekans analizi incelendiğinde işverenlerden 184 kişi (%46) sabit faiz getirisini tercih ettiklerini yani riski sevmediklerini, 152 kişi (%38,0) riskli ürünlere yatırım yapabileceklerini, 64 kişi (%16) ise risk kavramını tam olarak bilmediklerini ve işlem yapacakları zaman ilgili yerden fikir alabileceklerini belirtmişlerdir.

Bu görüşü destekler nitelikte sonuç erişim ölçeğinin üç ve dört numaralı sorularının frekans analizinde çıkmıştır. Finansal erişim ölçeğinin dört numaralı sorusunun frekans analizi bulgularında; 174 kişi (%43,5) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmekte, 109 kişi (%27,3) finansal yatırımlarının yönetiminde kendini yeterli görmemekte ve 117 kişi (%29,3) finansal yatırımlarının yönetiminde yeterliliği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Finansal erişim anketinin üç ve dört numaralı sorularının analiz sonucu incelendiğinde işverenler hem finansal ürün kullanımında (%30,3 oran ile) hem de finansal yatırımların yönetiminde (%27,3 oran ile) kendini yeterli gördüğünü ifade etmektedir.

İşverenler finansal ürünlerin kullanımı ve yatırım ürünlerinde kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişler fakat nitel bulgularda kendi fikri doğrultusunda karar alacağını belirtenlerin sayısı çevre ve danışmana göre daha düşük bir sayı çıkmaktadır (77 kişi).

2.8.6. Korelasyon analizi bulguları

Finansal farkındalığın alt boyutlarına ilişkin bağıntıların şiddetinin yönünü analiz etmek amacıyla korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Bu sebeple Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Bu ilişkinin düzeyini belirlemek için baz alınacak aralıklar Büyüköztürk'ün (2011) de ifade ettiği şekilde 0.00 ile 0.30 arası düşük ilişki, 0.30 ile 0.70 arası orta düzey ilişki, 0.70 ile 1.00 arası yüksek düzey ilişki aralıkları göz önüne alınarak yorumlanmıştır. (Yardımcıoğlu&Yörük, 2016:203) Boyutlara ilişkin Pearson Korelasyon analizinin sonuçları çizelge 2.28'de gösterilmiştir.

Çizelge 2.35. Korelasyon Analizi Sonuçları

		Okuryazarlık	Farkındalık	Erişim
Finansal Okuryazarlık	Pearson Correlation	1	,444**	-,060
	Sig. (2-tailed)		,000	,229
	N	400	400	400
Finansal Farkındalık	Pearson Correlation	,444**	1	,012
	Sig. (2-tailed)	,000		,812
	N	400	400	400
Finansal Erişim	Pearson Correlation	-,060	,012	1
	Sig. (2-tailed)	,229	,812	
	N	400	400	400

Çizelge 2.35'de ankete katılan 400 işverenin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde Sig.(2-tailed) kavramlar arası ilişkinin istatistiksel anlamlılık derecesini, Pearson korelasyon katsayısı güven aralığını, N ise örneklem sayısını ifade etmektedir. Korelasyon katsayısının -1 ile +1 arasında değer aldığı göz önüne alındığında Pearson korelasyon katsayısı (44) ve sig.(2-tailed) değeri (0,00) çıkmış ve bu değer ($p < 0,01$) olduğu için finansal okuryazarlık ile finansal farkındalık arasında pozitif yönlü yüksek bir ilişkinin olduğu sonucunu vermektedir. Bu sebeple finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık için kurulan “ *H1: Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezi kabul edilir.

Yine çizelgeye göre finansal erişimin ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki incelendiğinde bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Bu sebeple finansal okuryazarlık ve finansal erişim için kurulan “H3: Ticaret Odası üyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi reddedilir.

Çizelgeden çıkarılacak diğer bir sonuç ise finansal farkındalık ile finansal erişim arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Bu sebeple “H2: Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi reddedilir.

Çizelge 2.36. Hipotez Testlerinin Kabul /Ret Sonuçları

<u>ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ</u>		<u>KABUL/RET</u>
H ₁	Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır	KABUL
H ₂	Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.	RET
H ₃	Ticaret Odası üyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.	RET
H ₄	Ticaret Odası üyelerinin cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.	RET
H ₅	Ticaret Odası üyelerinin yaşları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.	KABUL
H ₆	Ticaret Odası üyelerinin mesleki faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.	RET
H ₇	Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.	RET
H ₈	Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.	RET
H ₉	Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır	RET

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

İşverenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın verileri Silifke Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı 400 işverenle yapılan anket çalışmasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın temel varsayımı işverenlerin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri, finansal farkındalık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki olduğu üzerine kurulmuştur.

Araştırmada nicel veri analizinin yanında nitel veri analizi de kullanılmıştır.

Bu iki yöntemin bir arada kullanılmasında nitel veri analizindeki bulguların nicel veri analizindeki bulguları desteklemesinin yanında araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik açısından güçlendirilmesi amacı etkili olmuştur.

Veriler anket yöntemiyle Silifke Ticaret ve Sanayi Odası üyeleriyle yüz yüze yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Anket formunda yer alan açık uçlu soruların cevaplandırılması esnasında işverenlerden neden ilgili cevapları verdiklerine dair fikirler alınmıştır. Bu görüşmelerdeki sözsel ifadeler ek olarak araştırmacının işverenlerle yaptığı birebir görüşmelerdeki gözlemleri de araştırma sonuçlarıyla uyuma gösterdiği görülmüş ve bu gözlemler nitel bulgular başlığı altında yer verilmiştir.

İşverenlerin etik değerleri göz önünde bulundurularak araştırma verilerinin gizli tutulacağı ve ilgili araştırma verilerinin sadece bilimsel bir araştırmaya yönelik kullanılacağı bilgisi işverenlere bildirilmiştir. Araştırma bulgularındaki anket sorularının içsel tutarlılığı ve işverenlerin etik değerlerine saygının ihmal edilmemiş olması sebebiyle işverenlerin anket sorularını doğru algılayıp okudukları ve samimiyetle cevapladıkları düşünülmektedir.

3.1. Araştırmanın Sonuçları

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde ankete katılan 400 işverenin %73,5'i erkek (294 kişi), %26,5'i kadınlardan oluşmaktadır. İşverenler cinsiyet özelliklerine göre karşılaştırıldığında büyük çoğunlu erkeklerin oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Yaş özellikleri dikkate alındığında ankete katılan işverenlerden 26-30 yaş aralığındaki grubun %24,0 oranla çoğunlukta olduğu görülmektedir. Medeni durumları bakımından incelendiğinde evli olan işverenlerin bekar işverenlere göre %60,8 oranla (243 kişi) çoğunlukta olduğu görülmektedir.

İşverenlerin eğitim durumu incelendiğinde lise ve dengi eğitim alanların %40,5 oranla çoğunlukta olduğu görülmekte olup, ilköğretim mezunu olan işverenlerin %24,0 oranla mevcut katılımcılar arasındaki ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Ankete katılan 400 işverenden sadece %1,5' i yani 6 kişinin lisans-üstü eğitimi olduğu görülmektedir.

İşverenlerin mesleki faaliyetlerine göre dağılımı incelendiğinde en yüksek oran %27,8 ile gıda-tarım sektöründe faaliyet gösteren işverenler olduğu yine faaliyet alanına göre en düşük oran %2,5 ile metal sanayi alanında faaliyet gösteren işverenler olarak görülmektedir.

İşverenlerin işyeri faaliyet süreleri incelendiğinde %39,3 ile 2-5 yıl arası faaliyet süresi bulunan işverenler büyük çoğunluğu oluşturduğu belirlenmiştir. İşverenlerin iş yeri faaliyet sürelerinde en düşük oran ise %4,3 oranla 11-15 yıl arası faaliyet gösteren işverenler olarak görülmektedir. Finansal piyasalarda kurumsal firmaların uzun yıllar sektörde faaliyet gösterdikleri dikkate alındığında 10 yıl altı faaliyet süresi olan işverenlerin %82,6'lık bir oranla 11-15, 16-20 ve 20 üstü faaliyet süresi olan gruplara kıyasla daha çoğunlukta olduklarını söylemek mümkündür.

İşverenlerin işyerlerinde istihdam ettikleri çalışanların dağılımlarına bakıldığında 400 işverenin %79,5'i (318 kişi) yanında 9'dan az çalışan istihdam etmektedir. Yine aynı çizelgede 250'den fazla çalışan istihdam edeler sadece 3 işveren (%0,8) olarak görülmektedir. İşverenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre çapraz çizelge analizleri incelenmiş olup işverenlerin eğitim düzeyi ve diğer sosyo-demografik özellikleri karşılaştırılmıştır.

Buna göre işverenlerin eğitim düzeyi ve yaşları çapraz çizelgesindeki sonuçlar dikkate alındığında, çoğunluğu oluşturan 26-30 yaş grubundaki işverenlerin lise ve dengi eğitim aldıkları görülmektedir. İşverenlerin eğitim durumu ile medeni durumlarının çapraz çizelge analizinde bekâr olan 155 işverenden 106'sının lise ve dengi ve önlisans mezunu, evli olan 243 işverenden 218'inin ilköğretim, lise ve dengi ve önlisans eğitimi aldıklarını söylemek mümkündür.

İşverenlerin eğitim durumları ile cinsiyet özellikleri çapraz çizelge analizine göre ankete katılan 400 işverenden 294 erkekten 118 'inin lise ve dengi eğitim aldıkları, 106 kadın işverenden 44 kişinin lise ve dengi eğitim alarak çoğunluğu oluşturdukları görülmektedir.

İşverenlerin eğitim durumu ile işletme faaliyet alanı özellikleri incelendiği çizelgeye göre işverenlere yöneltilen "*İşletmeniz hangi alanda faaliyet göstermektedir?*" sorusuna (111) kişi gıda-tarım sektörü yanıtını vermiştir. İlgili sorunun yanıtı işverenlerin eğitim düzeyi ile karşılaştırıldığında lise ve dengi ve önlisans eğitimi alan işverenlerin 71 kişi ile çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

İşverenlerin eğitim düzeyleri ile işletme faaliyet sürelerinin incelendiği çapraz çizelge analizine göre 2-5 yıl arası faaliyet gösteren işverenler 157 kişi ile çoğunluğu oluşturmakta olup bu gruptaki işverenlerden 72 kişinin lise ve dengi eğitim aldıkları görülmektedir. İşverenlerin eğitim durumu ile işyerlerinde istihdam ettikleri çalışan sayısının karşılaştırıldığı çapraz çizelge analizine göre 9'dan az kişi istihdam eden 318 işverenden 134 işveren lise ve dengi eğitim alarak çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

Finansal farkındalık, finansal okuryazarlık boyutlarının aritmetik ortalama değer aralıkları incelendiğinde; işverenlerin finansal farkındalıkla ilgili düşüncelerinin toplam aritmetik ortalaması ($\bar{X}=4,14$) ve standart sapmasının ($\sigma=1.05$) olması sebebiyle ankete katılan işverenlerin katılıyorum ile kesinlikle katılmıyorum arasında görüş bildirdikleri ve katılıyorum yönünde yüksek düzeyde yanıt verdikleri görülmektedir.

İşverenlerin finansal okuryazarlıkla ilgili düşüncelerinin toplam aritmetik ortalaması ($\bar{X}=3,83$) ve standart sapmasının ($\sigma=1,16$) olması sebebiyle ankete katılan işverenlerin kararsızım ile katılmıyorum aralığında görüş bildirdikleri ve katılıyorum yönünde yüksek düzeyde yanıt verdikleri görülmektedir.

Finansal Erişim ölçeğindeki değişkenler süresiz veri olarak değerlendirildiği için ortalama değerlerin sunulması istatistikî açıdan herhangi bir anlam ifade etmese de elde edilen verilere göre oluşan ortalamalar ve Standard sapma değerlerine göre; ilk sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,95$ ve standart sapması ($\sigma=,793$), sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,70$ ve standart sapması ($\sigma=,729$), aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,86$ ve standart sapması ($\sigma=,842$) iken son sorunun aritmetik ortalaması $\bar{X}=1,74$ ve standart sapması ($\sigma=,795$) olarak görülmektedir.

Finansal erişim ölçeğinin frekans analiz sonuçları incelendiğinde 400 katılımcıya yöneltilen finansal erişim ölçeğinin bir numaralı sorusu olan "*Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?*" sorusu sorulmuş olup cevap olarak şube kanalını tercih eden işverenlerin oranı %37,0'lık bir oranla çoğunluğu oluşturmuştur. İşverenlere yöneltilen ilgili anket sorusunda ankete katılan işverenlerin finansal işlemlerini yaparken online işlem kanallarını (internet bankacılığı, mobil bankacılık) sıklıkla kullanıp kullanmadıkları incelenmesi amaçlanmıştır. Verilen cevapların analiz çizelgesindeki sonuca göre işverenlerin çoğunluğu online işlem kanallarından yeterince yararlanmadıkları görülmüştür.

Finansal erişim ölçeğinin frekans analiz sonuçları incelendiğinde 400 katılımcıya yöneltilen finansal erişim ölçeğinin iki numaralı sorusu olan "*Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alır mısınız?*" sorusu sorulmuş olup cevap olarak sabit faiz getirisini tercih ettiklerini ifade eden işverenlerin oranı %46'lık bir oranla çoğunluğu oluşturmuştur. Erişim ölçeğinin iki numaralı sorusuyla işverenlerin finansal ürünlere kullanırken veya yatırım yaparken risk unsurunu dikkate alıp almadıkları merak edilmiş olup elde edilen frekans analizi sonucunda işverenlerin çoğunluğu sabit faiz getirisini tercih ederek risk unsurunu önemsedikleri görülmüştür. Bu sonuca göre işverenlerin finansal konularda yeterli finansal bilgiye sahip olmamalarından dolayı çekimser davrandıkları ve riskli ürünlerden uzak durduklarını söylemek mümkündür.

Finansal erişim ölçeğinin frekans analiz sonuçları incelendiğinde 400 katılımcıya yöneltilen finansal erişim ölçeğinin üç numaralı sorusu olan "*Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?*" sorusu sorulmuş olup %47,8'lik kesim kendini finansal ürün kullanımında yeterli gördüğünü belirterek çoğunluğu oluşturmuştur. Erişim ölçeğinin üç numaralı sorusuyla işverenlerin finansal ürün kullanımında kendilerini

yeterli görüp görmedikleri incelenmiş olup çoğunluğu oluşturan grup finansal ürün kullanımında kendini yeterli gördüğü yönünde fikir beyan etmişlerdir.

Finansal erişim ölçeğinin frekans analiz sonuçları incelendiğinde 400 katılımcıya yöneltilen finansal erişim ölçeğinin dört numaralı sorusu olan *''Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?''* sorusu sorulmuş olup %43,5'lik kesim kendini finansal yatırımların yönetiminde yeterli gördüğünü belirterek çoğunluğu oluşturmuştur. Finansal erişim ölçeğinin dört numaralı sorusuyla işverenlerin finansal yatırımların yönetiminde kendilerini yeterli görüp görmedikleri incelenmiş olup çoğunluğu oluşturan grup finansal yatırımların yönetiminde kendini yeterli gördüğü yönünde fikir beyan etmişlerdir.

Finansal erişimin nitel analizinin sonuçları incelendiğinde *''Finansal ürün kullanımınız açısından finansal işlemlerinizi hangi kanaldan yaptığınızı kısaca yazar mısınız?''* açık uçlu sorusunun cevap seçeneklerinden en çok tekrarlanan kelime (174) kez ile şube kanalı olmuştur. Finansal erişim ölçeğinin bir numaralı sorusuna verilen online işlem kanalları arasında en çok tercih edilen işlem kanalı %34,0 ile şube kanalı çıkmıştır. Bu da katılımcıların anket sorularını doğru okuyup algıladıklarını ve anketin nitel-nicel içsel tutarlılığının olduğunu göstermektedir.

Finansal erişim ölçeğinin iki numaralı açık uçlu sorusunun *''Finansal yatırımlarınızı göz önüne alırsanız hangi ürünlere mevduatınızı(paranızı) yatırırınız kısaca yazar mısınız?''* analizi incelendiğinde en çok tercih edilen finansal yatırım ürünü (139) kez belirtilen kelime *''gayrimenkul''* olmuştur. Yani işverenlerin en çok gayrimenkule yatırım yapmayı tercih ettiklerini sonucuna ulaşmak mümkündür.

Finansal erişim ölçeğinin üç numaralı açık uçlu sorusunun *''Finansal bir yatırım yapmadan önce ilk olarak ne yaparsınız kısaca yazar mısınız? ''* içerik analizi incelendiğinde işverenler tarafından (212) kez belirtilen kelime *''çevre''* olmuştur. Analiz sonucuna göre işverenlerin yatırım yapmadan önce ilk olarak çevrelerindeki kişi ya da kişilerden fikir aldıklarını söylemek mümkündür.

Araştırmanın varsayımlarını da içeren ankete katılan 400 işverenin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda korelasyon katsayısının -1 ile +1 arasında değer aldığı göz önüne alındığında Pearson korelasyon katsayısı (44) ve sig.(2-tailed) değeri (0,00) çıkmış ve bu değer ($p < 0,01$) olduğu için finansal okuryazarlık ile finansal farkındalık arasında pozitif yönlü yüksek bir ilişkinin olduğu sonucunu vermektedir. Bu sebeple finansal farkındalık ve finansal okuryazarlık için kurulan “ *H1: Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Finansal okuryazarlık ile finansal erişim arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sebeple finansal okuryazarlık ve finansal erişim için kurulan “*H3: Ticaret Odası üyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Korelasyon analizinin diğer bir sonucu ise işverenlerin finansal farkındalık ve finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı yönünde olmuştur. Bu sebeple “*H2: Ticaret Odası üyelerinin finansal farkındalık düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik değişkenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim ölçeklerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığının tespiti için varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada iki grup içeren (cinsiyet gibi) değişkenler için bağımsız grup t-testi, ikiden fazla grup içeren değişkenler için Anova testi uygulanmıştır.

Analiz sonucunda göre işverenlerin cinsiyet özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri incelenmiş ve sig.(2-tailed) değeri $t(398=1,51; p < 0,05)$ anlamlılık derecesinden yüksek çıktığı görülmüştür. Bu sonuca göre finansal okuryazarlık boyutu ile cinsiyet arasında kurulan “*H4: Ticaret Odası üyelerinin cinsiyet özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*” hipotezi reddedilmiştir.

Finansal okuryazarlık ve cinsiyet arasında yapılan t testi sonucunda erkeklerin okuryazarlık düzeylerinin ($\bar{X}=3,86$), kadınların okuryazarlık düzeylerinden ($\bar{X}=3,72$) yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucun literatürdeki benzer çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Ankete katılan 400 işverenin demografik özelliklerinin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim üzerinde istatistiksel anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığının incelenmesi amacıyla yapılan anova analizi sonucuna göre işverenlerin yaş özelliği dikkate alındığında finansal okuryazarlık sig.($p < 0,05$) ‘ten küçük çıkmış ve anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. İşverenlerin yaşları ve okuryazarlık düzeyleri için kurulan ‘*H5: Ticaret Odası üyelerinin yaşları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*’ hipotezi kabul edilmiştir.

Bu farklılığın hangi yaş gruplarında meydana geldiğini görmek amacıyla Scheffe Testi yapılmış ve test sonucunda 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların 31-35 ve 41-45 yaş aralığındaki katılımcılara oranla daha az okuryazarlık eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

İşverenlerin eğitim durumu ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz sonucunda finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim değerleri sig.($p < 0,05$) ‘ten büyük çıkmıştır. Dolayısıyla işverenlerin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

İşverenlerin eğitim düzeyleri ve finansal farkındalık, okuryazarlık ve erişim düzeyleri için kurulan;

- ‘*H7: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*’($p = 0,22 > 0,05$) olduğu için;
- ‘*H8: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*’($p = 0,11 > 0,05$) olduğu için;
- ‘*H9: Ticaret Odası üyelerinin eğitim düzeyleri ile finansal erişim düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.*’($p = 0,21 > 0,05$) olduğundan hipotezler reddedilmiştir.

İşverenlerin iş yeri faaliyet süresi ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre finansal okuryazarlık ($p = 0,23 > 0,05$), finansal farkındalık ($p = 0,85 > 0,05$) ve finansal erişim ($p = 0,67 > 0,05$) değerleri çıkmış olup istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Yine işverenlerin çalışan sayısı ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasında farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analize göre; finansal okuryazarlık ($p=23>0,05$), finansal farkındalık ($p=0,22>0,05$) ve finansal erişim ($p=0,80>0,05$) sonucuna göre istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. İşverenlerin faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim arasındaki farklılaşmanın olup olmadığına ilişkin analize göre; finansal okuryazarlık ($p=37>0,05$), finansal farkındalık ($p=0,26>0,05$) ve finansal erişim ($p=0,62>0,05$) sonucuna göre istatistiksel anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. İşverenlerin faaliyet gösterdikleri sektör ile ilgili kurulan “ *H6: Ticaret Odası üyelerinin mesleki faaliyet gösterdikleri sektör ile finansal farkındalık düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir fark vardır.* ” hipotezi ($p=0,26>0,05$) olduğu için reddedilmiştir.

3.2. Araştırmanın Kısıtları ve Öneriler

Araştırmanın nicel ve nitel analiz sonuçları yukarıdaki gibi olup ilgili analiz sonuçları sadece Silifke Ticaret Odası'nın kayıtlı 400 üyesine genellenebilir olması sebebiyle araştırmaya sınırlılık getirmektedir. Yine nicel analiz sonuçlarını desteklemesi amacıyla nitel verilerin açık uçlu sorularla elde edilmiş olması ve tekrarlanmaya müsait olmaması araştırmanın diğer bir kısıtını oluşturmaktadır.

Silifke'de faaliyet gösteren işverenlerin finansal farkındalık, finansal okuryazarlık ve finansal erişim düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan mevcut çalışmadan elde edilen sonuçlar mevcut çalışmada değerlendirilmiştir. Daha farklı sonuçlar elde etmek için daha geniş örneklem çevresi kullanmanın ve farklı meslek gruplarına yönelik çalışmalar yapmanın özgün ve farklı sonuçlar elde edilmesine olanak sağlayacağı söylenebilir.

İlerde yapılabilecek çalışmalardan; finansal sisteme güven, finansal yatırımlarda bilgi düzeyi, kadın işverenlerin sektördeki finansal yatırım tercihleri, internet bankacılığı veya mobil bankacılığın diğer sektörlerdeki kullanım düzeyi gibi kavramların irdelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, Cumhuri (2010):"*Finansal Farkındalığın Yatırımcı Tercihlerine Etkileri: Özel Bankacılık Çalışanlarında Finansal Farkındalık Üzerine Bir Araştırma*," Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Alkaya, Aylin ve İbrahim Yağlı(2015):'' *Finansal Okuryazarlık – Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*'' Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research) Ekim 2015 Sayı:40 Cilt:8,
- Alkaya, Aylin ve İbrahim Yağlı (2015):'' *Finansal Okuryazarlık – Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*'' Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research) Ekim 2015 Sayı:40 Cilt:8.
- Almenbergh, J. ve Söderbergh, Jenny S. (2011), Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden, Netspar Discussion Paper.
- Altıntaş, Kadir Murat: (2008), ''*Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi: Toplumda Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Yükseltilmesi ve Asgari Finans Kültürünün Oluşturulma Süreci*'' ,İstanbul Türk Sigorta Enstitüsü
- Atkinson, Adele ve Messy, Flore Anne (2012), "*Measuring Financial Literacy: Results of OECD/International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, (15), <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en> s.7-8Australasian Accounting Business and Finance Journal, Vol., 2009.
- Ayvalı, Mesut (2014)''*Kriz Neden Patlak Verdi*'' Konulu Konferans 29 Ocak 2014 Tarihli Konuşması, www.bireyselyatirimci.com Erişim: 12.10.2016)

- Bacanak, Ahmet(2013): '*Nitel Araştırma Yöntemleri; Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*' John W. Creswell Kitabın 3. Baskıdan 8. Bölüm Çevirisi. 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, 2013
- Bayram, S. Seçil (B) (2010):''*Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları:*'' Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama'' Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Borden, Lynne M. ve diğerleri (2008):''*Changing College Students' Financial Knowledge, Attitudes, and Behavior through Seminar Participation*'' , Journal of Family and Economic Issues, 29(1),
- Chen, H, ve Volpe, R.P.(1998). An analysis of Personal financial literacy among college students. Financial Services Review,
- Civan, Mehmet ve Cengiz Hatice (2010), '*Finansal Yönetim Dersini Almış Öğrencilerin Finans Eğitimi Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Yapılan Bir Çalışma*'' , Muhasebe ve Finansman Dergisi, 46(4),
- Collins, J. Michael (2012), '*Financial Advice: A Substitute for Financial Literacy?*'' Financial Services Review, Vol:21,
- Consumer Financial Education Body (CFEB) (2010):''*Financial capability and Saving: Evidence from the British Household Panel Survey*'' Consumer Financial Education Body
- Dick, Christian D.ve Joreoszek, Lena M. (2013); ''*Knowing What Not to Do: Financial Literacy and Consumer Credit Choices*''.
- Dijk, N. v. (2012):'' *The Effect of Financial Literacy on Retirement Planning Among Dutch Students.*'' Hollanda/Amsterdam: University of Amsterdam Faculty Economics and Business.

Finra, Investor Education (2009) “Financial Capability in the United States: National Surver “ Executive Summary.

Finra, Investor Education Foundation (2009) “ *Financial Capability in the United States: National Surver*” Executive Summary,

Figueira F.(2007); “*The European Commissionand Financial Capability: Simlifying Financial Services*” ECRI POLICY BRIEF No:2 / July

Financial Regulator:”Financial Capability in Ireland” – an Over view, 2007-2008

FSA(2006); ”Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline”

Gathergood J. (2012); Self-control, financial literacy and consumerover-indebtedness
Journal of Economic Psychology 33

Gerek ve Kurt, (2011):” *Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Ampirik Bir Çalışma*” Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 4, No 2, 2012 ISSN: 1309-8020 (Online).

Gökmen, Habil; "*Finansal Okuryazarlık*", Hiperlink Yayınevi, 2012

Güler, Emine (2015):” *Hane Halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği*” Yayınlanmış Y.Lisans Tezi, Mayıs 2015

Gönen, Emine ve E. Özmete: (2006):”*Bireylerin Finansal İnançları, Kaygıları ve Satın Alma Davranışları Açısından Finansal Yönetim Uygulamaları*” Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi.

Hayta Bayazıt, A. (2014):”*Bireysel Yatırımcıların Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar*” TSA.

Hilgert, Marianne A. ve Jeanne M. Hogarth; (2002)‘*Financial Knowledge, Experiance and Learning Preferences: "Preliminary Resultsfrom a New Survey on Financial Literacy"* Consumer Interests Annual.

- İnaltekin, E. (2004):''*Tüketicilerin Satın Alma Kararlarında Algılanan Riskin Rolü: Özel Markalı Ürünler Üzerine Bir Araştırma*'' İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- İslam, Yücel (2013):'' MYO İçin Araştırma Yöntem Ve Teknikleri'' Eğitim Yayınevi, Konya 2. Baskı Kasım, 2013
- Jazayeri, A. (2012). "*From Financial Literacy to Financial Capability*" An Important Shift forPovertyReduction.http://www.ruralfinance.org/fileadmin/templates/rflc/documents/From_financial_literacy_pdf.pdf (erişim: 03.12.2016).
- Kaptan, S. (1983). "*Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri.*"
- Karabacak, Serkan: "*Yönetim Kurulları ve Finansal Okuryazarlık*" Kurumsal Yönetim Dergisi, TKYD Yayını, Sayı 19, İlbahar 2013
- Karasar, Niyazi (2011): "*Araştırmalarda Rapor Hazırlama*" Nobel Yayınevi, Ankara, 16. Basım, Şubat 2011,
- Karasar, Niyazi(1998):"Bilimsel Araştırma Yöntemi" Ankara, Nobel yayın. 1998 s.77.
- Karbuş, Fahri (2005):"*Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Örgütünün (OECD) Dünya ve Türkiye Ekonomisine Katkıları*" Tekirdağ, Yüksek Lisans Tezi.
- Keown L.A (2011):"*The Financial Knowledge of Canadians*" , Component of Statistics Canada Catalogue no:11-008-X, Canadian Social Trends, March 8,
- Kieschnick, Danika A. "*Financial Knowledge Levels and Savings Behaviors of Bermudian High School Seniors at Cedar Bridge Academy*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Iowa State University, 2006
- Koenen, T. B. (2010):'' *Financial Literacy, Cognitive Abiltes, and Long-Term Decision Making*''Almanya/Mannheim: Universität Mannheim, s.142Literacy and Savings Account Returns, January 2014.

- Lusardi, Annamaria ve Olivia S. Mitchell (2011); “*Financial Literacy Around the World: An Overview*” Working Paper 17107 <http://www.nber.org/papers/17107>,
- Lusardi, A.(2008):“*Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice?*” Working Paper <http://www.nber.org/papers/w14084>,
- Lusardi, Annamaria ve Olivia S. Mitchell. “*Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education*” *Business Economics*”, January, 2007.
- Madura, Jeff (2004) *Personal Finance*, Second Edition, Pearson-AddisonWesley, Boston, s.3.
- Mason, Carolynne L. J. ve Richard M. S. Wilson. “*Conceptualising Financial Literacy*” Loughborough University Business School, 2000.
- Micro finance and Financial Literacy, (2008); The EMN Bi-Annual Magazine on Microfinance in Europe, no:4 December ISSN:1955-6179
- Özdemir, F. Serkan(2011): “*Finansal Raporlama Sistemlerinin Bilginin İhtiyaca Uygunluğu Açısından Değerlendirilmesi: İMKB Şirketlerinde Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle Bir Uygulama*” Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, Yaprak (2013):“*İndeks İçerik İletişim Danışmanlık CEO ‘su ‘TEB Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi Raporu ‘* yararlanılarak, 12.06.2013 tarihli yazısı,
- Özince, Ersin. (2008):“*Finansal Sektör Uluslararası Gelişmeler Ve Türkiye Deneyimi*”12.Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi, TBB, İstanbul.
- Pahnke, Luise ve Hone kampIvonne (2010):” *Different Effects of Financial Literacy and Financial Education in Germany*” University of Bamberg, Chair in Economics, Especially Empirica Micro economics Graduate Thesis.

Parasız, İlker; (2001), "Para Banka ve Finansal Piyasalar",7. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

PISA (2012)'*Financial Literacy Assessment Framework*'',

Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktar, Engin Yıldırım; (2015), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya Yay..

Russia's G20 ve OECD, (2013). *Advancing National Strategiesfor Financial Education: Summary of the Joint Russia's G20 Presidency and OECD Publication.* (<http://en.g20russia.ru/load/782248073> (erişim Aralık 2016).

Sancak, İ.Ethem, (2012), "*Bireysel Tasarruf ve Yatırımları Koruma Rehberi*", Ankara, Gazi Kitabevi,

Sarıgül, H. (2015):"*Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik*" Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi.

Satoğlu, Serkan;"*Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması*"*Doktora Tezi*, İstanbul,2014

Saygın, Muhammet (2016): "*Kültürel Sermaye, Beşeri Sermaye ve Sosyal Sermayenin Girişimcilik Özelliklerine Etkisi: İç Anadolu Bölgesi Genç Girişimciler Kurulu Örneği*"*Doktora Tezi*,

Sekita, Shizuka. (2011):"*Financial Literacy and Retirement Planning in Japan*", Netspar Discussion Paper.

Sezer, D. (2013): "*Yatırımcı Davranışlarının Etkinliği ve Psikolojik Yanılsamalar.*" Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Shockey, Susan S. "*Low-Wealth Adults' Financial Literacy, Money Management Behaviors, and Associated Factors, Including Critical Thinking*"*Yayımlanmamış Doktora Tezi*. The Ohio State University, 2002

TEB: "*Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi*" başlıklı makale
(<http://www.teb.com.tr/document/finasal-okuryazarlik-ve-erisim-endeksi.pdf>).

Temizel, Fatih (2010): "*Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*" İstanbul: Beta Basım
Yayın Dağıtım A.Ş.

Tennyson, Sharon ve Chou Nguyen: (2001): "*State Curricualium Madates and Student
Khowledge of Personel Finance*" The Journal of Consumer Affairs, Vol.35,
No:2,

Tosun, A.Ecem (2016): "*Lise Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir
Alan Araştırması*" Konulu Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Trabzon.

Tuncer, Selahattin. "*Türkiye'de Sermaye Piyasası, Teori Uygulama*" (1985), İstanbul
Matbaası, İstanbul.

Turgut, Hakan; "*Parasal Zekâ*" (2006), Varlık Yayınları, İstanbul,

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) (2011): "*Dünyada ve Türkiye'de Finansal
Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*" <http://www.tcmb.gov.tr/>,

Van Rooij, M.A. ,Lusardi, A.;Alessie, R. 2011. "*Financial Literacy and Stock Market
Participation*". Journal of Financial Economics. 101(2)

Wagland, Suzanne; "*When it Comesto Financial Literacy, is Gender Really an Issue*"

Wolfe-Hayes M.A. (2010); "*Financial Literacyand education: An environ mental scan*",
The International Information & Library Rewiew 42, 105e110

World Bank (2009:2): "*The Case for Financial Literacy in Developing Countries:*"
Promoting Access to Finance by Empowering Consumers.

Yardımcıoğu, Mahmut, Ali Yörük: ‘‘Türkiye’deki finansal okuryazarlığın ve finansal farkındalığın durumu: pilot il Kahramanmaraş’ta bir alan çalışması’’ Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 2016-2, Ankara,

Yazıcıoğlı ve Erdoğan (2011): ‘‘SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri’’ Detay Yayıncılık, 3. Baskı, Haziran 2011

Yılmaz, Durmuş(2011): ‘‘Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık’’ Konulu Konferans Konuşması <http://www.tcmb.gov.tr>9-11 Mart 2011, İstanbul, Türkiye Ceylan Intercontinental Hotel Deuflhard, Florian. Georgarakos, Dimitris ve Inderst, Roman (2014), Financial

İNTERNET KAYNAKLARI

- [1] (<http://www.oecd.org> Erişim: 03.10.2016).
- [2] (<https://basvuru.spl.com.tr/> Erişim: 01.10.2016)
- [3] (<https://www.tbb.org.tr/> Erişim: 01.10.2016)
- [4] (<https://borsanasiloyunanir.com> Erişim:02.10.2016)
- [5] (www.istanbulbarosu.org.tr/ Erişim: 01.10.2016)
- [6] (<https://www.avivasa.com.tr/> Erişim: 01.10.2016)
- [7] (<https://www.sbm.org.tr/> Erişim: 01.10.2016).
- [8] (<https://www.google.com.tr-> www.slideshare.net Erişim: 17.10.2016)
- [9] (<http://www.yatirimyapiorum.gov.tr> Erişim: 17.10.2016)
- [10] (www.tdk.gov.tr)
- [11] (<http://www.wordbank.org> Erişim: 17.10.2016)
- [12] (<http://www.tcmb.gov.tr> Erişim : 20.10.2016)
- [13] (www.fo-der.org Erişim 12.10.2016)
- [14] (<http://borsaistanbul.com/> Erişim: 18.10.2016)
- [15] (info@iso.org.tr Erişim: 18.10.2016)
- [16] (<http://www.imf.org> Erişim: 22.10.2016)
- [17] (www.dolceta.eu Erişim: 23.10.2016)
- [18] (www.dolceta.eu Erişim: 23.10.2016)
- [19] (<http://www.fsa.gov.uk> Erişim: 27.10.2016)
- [20] (www.bilincliyatirimci.org Erişim: 29.10.2016)
- [21] (<http://www.teb.com.tr> Erişim: 29.10.2016)
- [22] (www.event.ft-live.com Erişim: 03.11.2016)
- [23] (www.moneysmart.gov.au Erişim: 05.11.2016)
- [24] (www.asic.gov.au Erişim: 07.11.2016)
- [25] (www.dergipark.ulakbim.gov.tr/ Erişim: 07.11.2016)

- [26] (www.spk.gov.tr/)
- [27] (<http://www.bjmer.net/> Erişim: Ekim 2016)
- [28] (www.sdergi.hacettepe.edu.tr/ Erişim: 18.11.2016)
- [29] (www.bilimsel-arastirma-basamaklari.nedir.org Erişim:01.12.2016)
- [30] (<http://www.sitso.org.tr> Erişim: 01.12.2016)
- [31] (www.acikarsiv.ankara.edu.tr Erişim: 04.04.2017)
- [32] (www.iibfdergisi.ksu.edu.tr Erişim:15.05.2017)

EKLER

Ek-1 Tezde Kullanılan Anket

Değerli katılımcı, bu anket formu **Yüksek Lisans** tezi için hazırlanmıştır. Her bir soru için size en çok uyan sadece bir seçenek işaretlenmelidir. Cevaplarınız **GİZLİ TUTULACAKTIR**. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Filiz EKER, Toros Üniversitesi

Yaşınız: ₁ ()18-25 ₂ ()26-30 ₃ ()31-35 ₄ ()36-40 ₅ ()41-45 ₆ ()46-+
Medeni Haliniz: ₁ ()Bekar ₂ ()Evlü ₃ ()Diğer Cinsiyetiniz: ₁ ()Kadın ₂ ()Erkek
Eğitim Düzeyiniz: ₁ ()İlköğretim ₂ ()Lise&Dengü ₃ ()Önlisans ₄ ()Lisans ₅ ()Lisansüstü
İşletmeniz hangi sektörde faaliyet göstermektedir: ₁ ()Metal ₂ ()Makine ₃ ()Madencilik ₄ ()Gıda -Tarım ₅ ()Plastik ₆ ()İnşaat Malz&Yapı ₇ ()Mobilya ₈ ()Tekstil ₉ ()Otomotiv Yan Sanayi ₁₀ ()Diğer
Faaliyet süresi: ₁ ()2 yıldan az ₂ ()2-5 ₃ ()6-10 ₄ ()11-150 ₅ ()16-20 ₆ ()20'den fazla
Toplam çalışan Sayısı: ₁ ()9'dan az ₂ ()10-49 ₃ ()50-99 ₄ ()100-150 ₅ ()151-250 ₆ ()250'den fazla

FİNANSAL OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ

<i>1-Kesinlikle Katılmıyorum</i>	<i>2- Katılmıyorum</i>	<i>3-Kararsızım</i>	<i>4-Katılıyorum</i>	<i>5- Kesinlikle Katılıyorum</i>	
1. Döviz fiyatlarındaki değişimin ihracat ve ithalat üzerindeki etkilerini yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
2. IMF politikalarının ekonomi üzerindeki etkisini tartışabilirim.	1	2	3	4	5
3. Menkul kıymetler borsasındaki gelişmelerin ekonomiye etkisini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
4. Uluslararası ekonomik kaynakların piyasaya etkisini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
5. Ulusal finansal kaynakların ekonomiye etkisini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
6. Enflasyon oranlarındaki değişimin ne ifade ettiğini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
7. Dış ekonomik gelişmelerin ülke ekonomisine yansımalarını yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
8. Faiz oranlarının piyasaya etkisini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
9. Ekonomik politikaların fayda ve maliyetlerini değerlendirebilirim.	1	2	3	4	5
10. Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin (KOBİ) ekonomik rollerini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
11. Döviz ve altın fiyatlarında meydana gelen değişimin nedenlerini yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
12. Kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının ekonomik rollerini tanımlayabilirim.	1	2	3	4	5
13. Gelir dağılımı-ekonomi ilişkisini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
14. Ekonomik tercihlerimin fayda ve maliyetlerini karşılaştırabilirim.	1	2	3	4	5
15. Parasal kaynaklarımı değerlendirerek akılcı (rasyonel) tercihler yapabilirim.	1	2	3	4	5
16. Sunulan hizmetleri ekonomik açıdan değerlendirebilirim.	1	2	3	4	5
17. Kar ve maliyetler arasındaki farkı anlayabilirim.	1	2	3	4	5

18. Genel tüketim harcamalarımı gelirime göre düzenleyebilirim.	1	2	3	4	5
19. Bireylerin davranışlarını etkileyen ekonomik unsurları algılayabilirim.	1	2	3	4	5
20. Üretici ile tüketici arasındaki etkileşimin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	1	2	3	4	5
21. Malın azalmasının ve fazlaşmasının piyasa fiyatlarına etkisini yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
22. Arz-talep dengesizliklerinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	1	2	3	4	5
23. Tüketeceğim ürüne karar verirken fiyat-fayda ilişkisini göz önünde bulundururum.	1	2	3	4	5
24. Rekabetin ekonomik sonuçlarını anlayabilirim.	1	2	3	4	5
25. Reklam harcamalarının ekonomiye katkılarını yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
26. Tercih edeceğim ürüne karar verirken ihtiyacımı göz önünde bulundururum.	1	2	3	4	5
27. Bir malın fiyatı aşırı yükselirse yerine aynı faydayı sağlayan daha düşük fiyatlısını alırım.	1	2	3	4	5
28. Ürün satın alırken marka yerine kalitesine bakarım.	1	2	3	4	5
29. Ürünlerin tüketicilere ulaşım sürecinin fiyatlara nasıl yansıdığını anlayabilirim.	1	2	3	4	5
30. Ekonomik krizlerin işsizlik üzerinde yarattığı etkileri yorumlayabilirim.	1	2	3	4	5
31. Kredi kullanırken gelir-gider dengemi sağlayabilirim.	1	2	3	4	5
32. Kredi kartı kullanırken ödeme gücüme göre harcama yaparım.	1	2	3	4	5
33. Taksitlendirme yaparken gelirim göz önünde bulundururum.	1	2	3	4	5

FİNANSAL FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

	1-Kesinlikle Katılmıyorum	2- Katılmıyorum	3-Kararsızım	4-Katılıyorum	5- Kesinlikle Katılıyorum
1. Harcamalarımda zorunlu ihtiyaçlarıma öncelik veririm.	1	2	3	4	5
2. Kredi kartına taksit uygulaması harcamalarımı artırır.	1	2	3	4	5
3. Promosyon ve indirimler alışverişlerde kredi kartı kullanımımı artırır.	1	2	3	4	5
4. Geliri artırmanın yolu parayı akıllıca kullanmaktır.	1	2	3	4	5
5. Satın alınan ürünlerin fatura, fiş, garanti belgelerini saklarım.	1	2	3	4	5
6. Alışverişte kredi kartı kullanmak kolaylık sağlar.	1	2	3	4	5
7. Kredi kartının maksimum limitine ulaşılmaması gerekir.	1	2	3	4	5
8. Kredi kartı borcunun tamamı ödenmelidir.	1	2	3	4	5
9. Yüksek miktardaki harcamalar (ev, araba almak gibi) için borçlanılabilir.	1	2	3	4	5
10. Borcum varken yeni bir borca girmek kötü bir durumdur.	1	2	3	4	5
11. Beklenmedik durumlar için kenara para koyulması gerekir.	1	2	3	4	5
12. Düzenli olarak tasarruf yapılmalıdır.	1	2	3	4	5
13. Yatırımların nereye yapılacağı konusunda aile üyelerinin fikrini alırım.	1	2	3	4	5
14. Gayrimenkule (ev, arsa, dükkan vs.) yapılan yatırım güvenlidir.	1	2	3	4	5
15. Sigorta, maddi ve manevi zararlara karşı güvence sağlar.	1	2	3	4	5
16. Sigorta yaptırmak can ve mala gelebilecek zararları azaltır.	1	2	3	4	5
17. Sigortasız bir araca binmek risklidir.	1	2	3	4	5
18. Para ile ilgili bilmediğim konuları öğrenmek isterim.	1	2	3	4	5

FINANSAL ERİŞİM ÖLÇEĞİ

1 - Finansal bir işlem yapmanız gerektiğinde finansal sistemin hangi kanallarını kullanmayı tercih edersiniz?

- 1() İnternet bankacılığını kullanmayı tercih ederim
- 2() Şube kanalını kullanmayı tercih ederim.
- 3() ATM kanalını kullanmayı tercih ederim.

2 - Finansal bir ürüne yatırım yapmadan önce nasıl bir yol izlersiniz?

- 1() Bir danışman desteği almayı tercih ederim.
- 2() Çevremdeki insanlara danışır fikirlerini alırım.
- 3() Kendi fikrim ve bilgim doğrultusunda hareket etmeyi tercih ederim.

3 - Finansal bir ürüne mevduatınızı yatırırken ürünün risk unsurunu göz önüne alır mısınız?

- 1() Sabit faiz getirisini tercih ederim.
- 2() Riski severim ve riskli ürünleri de değerlendiririm.
- 3() Risk kavramını tam olarak bilmiyorum işlemi yaptığım yerden fikir alırım.

4 - Finansal ürün kullanımında yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1() Finansal ürün kullanımında yeterince iyi olduğumu düşünüyorum.
- 2() Finansal ürün kullanımında kendimi yeterli görmüyorum.
- 3() Finansal ürün kullanımında yeterli olup olmadığım konusunda kararsızım.

5 - Finansal yatırımlarınızın yönetimindeki yeterliliğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1() Finansal yatırımlarımın yönetiminde kendimi yeterli görüyorum.
- 2() Finansal yatırımlarımın yönetiminde kendimi yeterli görmüyorum.
- 3() Finansal yatırımlarımın yönetiminde yeterli olup olmadığım konusunda kararsızım.

Finansal ürün kullanımınız açısından finansal işlemlerinizi hangi kanaldan yaptığınızı kısaca yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....

Finansal yatırımlarınızı göz önüne alırsanız hangi ürünlere mevduatınızı(paranızı) yatırırsınız kısaca yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....

Finansal bir yatırım yapmadan önce ilk olarak ne yaparsınız kısaca yazar mısınız?

.....
.....
.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı,Adı :EKER, Filiz
Uyruğu :TC
Doğum tarihi ve yeri : 05.02.1989 Silifke/MERSİN
Medeni hali :Evli
Telefon :5074662128
Faks : -
e-mail :narcicegi_33@windowlive.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Toros Üniv. Sos.Bil.Enst.İşletme Tezli YL.	2017
Lisans	Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi	2013
Lise	Silifke Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011	Mersin	İng Emeklilik Acentesi- Finansal Danışman
2012	Mersin	3S Danışmanlık- İpard Proje Bölümü-Proje Danışmanı
2013	Mersin/Mut	Denizbank A.Ş/Bireysel Portföy Yöneticisi
2017	Mersin/Silifke	Mersin Üniversitesi Silifke MYO/Muhasebe Öğretim Elemanı
2017	İstanbul	Habitat Derneği Finansal Okuryazarlık Eğitmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

-

İlgi Alanları

Kitap okuma, Satranç, Yüzme, Futbol, Basketbol, Seyahat etmek, El işleri

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNTİHAL PROGRAMI RAPORU

İŞLETME ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 20.07.2017

Tez Başlığı: Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Örneği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın;

a) Giriş,

b) Ana bölümler ve

c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 126 sayfalık kısmına ilişkin, 20.07.2017 tarihinde enstitü arafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, dönem projemin benzerlik oranı % 8 'dir.

Uygulanan filtrelemeler: (Hangi filtreleme uygulandı ise ilgili kutucuk işaretlenmelidir.)

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar hariç

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %10,

X

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar dahil

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %30'u geçmemelidir.

Tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda belirtilen başlıkta danışmanımla birlikte tamamlamış olduğum tezimin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir. Tezimin, tez yazım kurallarına uygun olarak ve intihal olmaksızın hazırladığımı taahhüt eder; intihal olması durumunda tez çalışmamın başarısız sayılacağını ve mezuniyetimin iptalini kabul ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı

: Filiz EKER

İmzası

: Tarih:20.07.2017

Yukarıda kişisel ve tez bilgileri verilen öğrencimin belirtilen başlıkta birlikte tamamlamış olduğumuz dönem projesi Turnitin intihal yazılım programında kontrol edilmiş ve etik bir ihlale rastlanmamıştır. İntihal yazılım programının rapor çıktısı ektedir. Ayrıca tezin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK

İmzası

: Tarih: 20.07.2017

Ek: İntihal yazılım programının rapor çıktısı (126 sayfa)

İŞVERENLERİN FİNANSAL
FARKINDALIK, FİNANSAL
OKURYAZARLIK VE FİNANSAL
ERİŞİM DÜZEYLERİ ÜZERİNE
BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE
TİCARET ODASI ÖRNEĞİ

Yazar Filiz Eker

DOSYA FILIZ_EKER.DOCX (771.96K)

GÖNDERİLDİĞİ ZAMAN 20-TEM-2017 10:17 AM

GÖNDERİM NUMARASI 831998190

KELİME SAYISI 32094

KARAKTER SAYISI 234582

İŞVERENLERİN FİNANSAL FARKINDALIK, FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL ERİŞİM DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: SİLİFKE TİCARET ODASI ÖRNEĞİ

ORIJINALLIK RAPORU

%**8**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**7**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**3**

YAYINLAR

%**6**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 2
2	www.teb.com.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	b mij.org İnternet Kaynağı	% 1
4	geka.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	www.sosyalarastirmalar.com İnternet Kaynağı	% 1
6	iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
7	GEREK, Sevgi and KURT, Adile Aşkıım. "Ekonomi okuryazarlığı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması", TUBİTAK, 2011. Yayın	% 1

8

docplayer.biz.tr
İnternet Kaynağı

%1

9

www.bjmer.net
İnternet Kaynağı

%1

ALINTILARI ÇIKART

KAPAT

EŞLEŞMELERİ ÇIKAR < %1

BİBLİYOGRAFYAYI
ÇIKART

ÜZERİNDE